

MKR-SAK 19/00

RAPPORTER

Saksbehandler:

Se den enkelte rapport

Til møtet legges følgende rapporter fram:

Oversikt over rapporter

Rapport nr. 7/2000

Rapport nr. 9/2000

Rapport nr. 11/2000

Rapport nr. 12/2000

Rapport nr. 13/2000: Er vedlegg til rapport nr. 17/2000

Rapport nr. 14/2000

Rapport nr. 15/2000

Rapport nr. 16/2000

Rapport nr. 17/2000

Rapport nr. 19/2000: *Ettersendes*

Rapport nr. 20/2000

Rapport nr. 21/2000: *Ettersendes*

Rapport nr. 22/2000

Rapport nr. 24/2000: *Ettersendes*

Forslag til vedtak:

Rapportene tas til etterretning.

RAPPORTLISTE

Rapport nr. 1/2000

Ingvill T. Plesner

Rapport fra KEKs arbeidsgruppe for menneskerettigheter og religionsfrihet i Geneve 9.-12. desember 1999

Rapport nr. 2/2000

Tom Sundar

Rapport fra FNs 54. generalforsamling 26. oktober – 8. november 1999

Rapport nr. 3/2000

Solveig K. Utvik

Rapport fra observatørdeltagelse på FNs generalforsamling 1999 uke 45 og 46

Rapport nr. 4/2000

Stig Utne

Rapport fra Nordisk samrådsmøte om KV, LVF og KEK 03.-06.02. 2000 i Nya Valamo, Finland

Rapport nr. 5/2000

Finn Wagle

Rapport fra møte i Joint Committee CEC-CCEE i Praha 3.-6. februar 2000

Rapport nr. 6/2000

Turid Karlsen Seim

Rapport fra arbeidet i Faith and Order Board 1999

Rapport nr. 7/2000

Stein Villumstad

Rapport fra møte i The Commission of the Churches on International Affairs of the World Council of Churches i Morge, Sveits, 22.-28. januar 2000

Rapport nr. 8/2000

Torunn Hesthag

Rapport fra Nordisk/Tysk kirkekonvent i Finland september 1999

Rapport nr. 9/2000

Hans Morten Haugen

Rapport fra Commission on Sustainable Development – Intersessional Meeting on Finance, New York 20.-24. februar 2000

- Rapport nr. 10/2000 **Aage Müller-Nilssen**
Reiserapport fra Serbia 27.1.-25.2. 2000
- Rapport nr. 11/2000 **Sturla J. Stålsett**
Reiserapport – Økumenisk vennskapsvisitt til
Cuba 10.01.-17.01. 2000
- Rapport nr. 12/2000 **Hans Morten Haugen**
Rapport fra Conference on Corporate Social
Responsibility, Windsor Park, Essex, 15.-16.03.
2000
- Rapport nr. 13/2000 **Ingrid Vad Nilsen**
Rapport fra Consultation of General Secretaries
in National Councils of Churches in the
FOCCISA and Nordic countries, Granavolden,
29.02.-04.03.00
- Rapport nr. 14/2000 **Anders Gadegaard**
Rapport fra WCC Executive Committee
meeting, Bossey Ecumenical Institute, 29.02.-
03.03. 2000
- Rapport nr. 15/2000 **Kirsten Lund Larsen**
Rapport fra Kirkenes Verdensråds Advisory
Group vedr. Regional Relations and Resource
Sharing, Bossey Ecumenical Institute, 18.-
23.03.00
- Rapport nr. 16/2000 **Thor Bjarne Bore**
Rapport fra møte i Kirkenes Verdensråds
Advisory Board Ecumenical Relations i Geneve
04.04. 2000
- Rapport nr. 17/2000 **Line Skum**
Rapport fra møte i Kirkenes Verdensråds
Advisory Group on Church and Ecumenical
Relations, Céligny, Sveits, 18.-23. mars 2000
- Rapport nr. 18/2000 **Line Skum**
”Kulturelle uttrykk og symboler: deres betydning
for identitet blant urfolk”, La Paz, Bolivia 2.-7.
april 2000

Rapport nr. 19/2000

Vebjørn L. Horsfjord

Rapport fra delegasjonsreise til Brasil 24. april til 6. mai 2000

Rapport nr. 20/2000

Hans Morten Haugen

Rapport fra seminar i København 18. mai 2000 i regi av dansk "Jubilee 2000"-kampanje:
Cancelling the Debts of the Developing World:
The Role of the World Bank and the IMF

Rapport nr. 21/2000

Hans Morten Haugen

Rapport fra møte i FNs 56.
Menneskerettighetskommisjon 4.-11. april 2000

Rapport nr. 22/2000

Margarethe Isberg

Rapport fra Europeiske kirkekonferansens
presidiemøte i KEK, 6.-9. april 2000, i Istanbul,
Tyrkia

Rapport nr. 23/2000

Gunnar Grönblom

Rapport fra møte i Kommisjonen for kyrke og
samfunn (CSC) i KEK, 5.-9.5. 2000 i Moskva

Rapport nr. 24/2000

Raag Rolfsen

Rapport fra seminaret "The ethics of
Humanitarian intervention" i Bossey, Sveits,
5.-9. april 2000

Rapport nr. 07/2000: Rapport fra Stein Villumstad fra møte i KVs Commission of the Churches on International Affairs (CCIA) Morges, Sveits 22.-28. januar 2000

Fra: Stein Villumstad

Saksbehandler: Hans Morten Haugen

Medlemsskapet for Villumstad ble fremmet av de kristne bistandsorganisasjonene som er tilknyttet KV, de såkalte "agencies" som er koordinert i "Heads of Agencies Network". Mellomkirkelig råd ble spurt om vi kunne støtte denne oppnevningen, noe vi selvfølgelig kunne gjøre.

Villumstad sitter i KISP (og i Arbeidsutvalget), noe som sikrer en tett oppfølging av de ulike prosessene som kirkene verden over engasjerer seg i. Som det kommer fram, er det et behov for prioritering mellom de ulike områdene. Straffefrihet og forsoning, samt tydeliggjøring av menneskerettigheter for å fremme rettferdighet, er av de områdene hvor kirkene har markert seg, med basis i evangeliet.

Det såkalte "International Relations Team" arbeider med de temaer som reflekteres i de ulike arbeidsgruppene. Disse er:

Fred og konfliktløsning

Nedrustning

Straffefrihet, sannhet og forsoning

Flyktninger og fordrevne (uprooted people)

Menneskerettigheter og religionsfrihet

FN-relasjoner

Denne enheten ligger under Avdelingen for relasjoner (Relations), mens temaområder som rettferdighet og urfolksspørsmål ligger under Avdelingen for saker (Issues and fields). Utfordringen ligger i å sikre en fornuftig integrering av arbeidet, og samtidig utnytte kompetansen blant medlemmene best mulig.

Villumstad bekrefter noen prioriteringer, men spør samtidig hva som er grunnen til at FN-relasjoner skal være en egen arbeidsgruppe når arbeidsformene naturlig bør inkludere arbeid opp mot FN-organer. Dette er det grunn til å følge opp videre, og Mellomkirkelig råds sekretariat deler disse innvendingene.

Villumstads deltakelse i den første arbeidsgruppen er naturlig på bakgrunn av hans omfattende kompetanse og engasjement. Her er det utallige utfordringer. Oppfølgingene blir videre å følge etableringen av et kirkelig nettverk for beslutningspåvirkning. Her er det en konflikt mellom dem som ønsker dette tettest mulig knyttet opp mot KV, og dem som ser at en tydeligere nettverk-modell er løsningen.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering.

Rapport 7100

DRAFT REPORT: AN OVERVIEW OF THE CCIA MEETING

Olstein Villumstad

The initial five day meeting of the Commission of the Churches on International Affairs of the World Council of Churches took place from January 23rd to 28th, 2000 at Morges, Switzerland. The spirit of our meeting was characterised by a deep concern for the well-being of creation in face of many apparently insurmountable threats, but also by an understanding that despite our inadequacies we are entrusted by God's mercy with a commission to dispense the new covenant and we are accompanied in this commission by the renewing power of the Holy Spirit.

Not that we are competent of ourselves, but our competence comes from God who has made us ministers of a new covenant, a covenant not of the word but of the Spirit which gives life... Therefore, since it is by God's mercy that we are given this commission, we do not lose heart. (11 Corinthians 3: 5-6: 4:1)

The purpose of the first meeting of the CCIA was the following:

- To familiarise Commissioners with areas of work for which they are responsible according to the directives of the WCC General Assembly of 1998
- To bring the Commissioners' regional and professional/pastoral experience to bear on selected areas of focus
- To build consensus on principles, priorities and program action
- To build team spirit into the operational practice of staff and Commissioners
- To review budgetary needs and fund raising concerns related to program emphases
- To organise the functions of the Commission for the current 7 year period.

As of programme focus were confirmed as the following:

1. Human rights and religious liberty
2. Conflict resolution
3. Impunity, truth and reconciliation
4. Peace building and disarmament.

Within this four-point framework, the Commission considered policy formation to guide the churches in their efforts and to advise staff in the shaping and implementation of programs of the WCC which will support the churches' efforts. Working groups were appointed within the same four program areas (plus a fifth working group which will advise the work of the WCC in relation to the United Nations)

and these will guide the implementation of action plans. Reports of the Commission's discussions on action plans in these four areas are appended to this overview.

Some observations by the team which fed the Commission's vision in these areas emerged as the following:

- Religion, which is being used to fuel conflict, must be confirmed and promoted as a source of peace.
- There is an alarming racial dimension to conflict which must be acknowledged and systematically addressed. The indivisibility and cultural inclusiveness of the concept of universality of human rights is an essential aspect in diffusing the widening religious, racial, ethnic and cultural divides.
- Economic injustice under conditions of globalisation and the social disorders to which it gives rise are at the root of many of the concerns which are the focus of the CCIA.
- Increasing militarisation of conflict management, combined with a continuing proliferation of conventional weaponry and small arms and the threat of nuclear weapons is a major threat to life.
- Africa is a special region of concern, given the combined and incremental effects of underdevelopment, poor governance, the spread of the AIDS virus, militarisation and war which hinder the protection and promotion of abundant life on that continent.
- The protection of human rights is a priority for the churches, especially for vulnerable groups such as children and youth in situations of conflict, people displaced by conflicts within their own countries, uprooted people subjected to trafficking and others.
- Humanitarian intervention has become a common response to disasters and requires clear guidelines to ensure that it always promotes the protection of life, re-establishment of the rule of law, and resolution of underlying conflicts.
- The voices of the victims of injustice and violence are essential to the search for solutions.
- Better systems of bridge-building between potential protagonists need to be developed and put into place at the early warning stage in conflict management.

Some of the implications of these observations for the work of the Commission are the following:

- Frequent interchange and joint vision-building is necessary between the various Commissions of the WCC, and in particular those working on International Affairs and Justice, Peace and Creation. It was noted with appreciation that at the staff level the new structure and creative practices are allowing this to happen; mechanisms now need to be enabled for the same to take place at Commission level.
- The connections between uprootedness, breakdown of community stability and human rights violations bring the focus of the WCC Global Ecumenical Network on Uprooted People (GEN) onto the CCIA worktable.

- Various concepts with which we work require sharpening from both a theological and practical perspective, such as our definitions of impunity, restorative (as distinct from retributive) justice, humanitarian intervention, individual and community security.

- The interface between the church and the concerns which we have named for our priority focus is most sharply identified in the local community. The witness of the local church and the outer circles of support at national and regional levels is therefore the essential focus of the work of the CCIA, necessitating a working methodology which empowers and builds capacity for this inner circle.

- Given the vast arena in which conflict is being manifested and the constant need for WCC to prioritise in order to concentrate its energies for maximum effect, principles for prioritising are being developed which are based on CCIA's learnings from the past.

- Ecumenical advocacy is affirmed as a priority responsibility of the WCC through the CCIA, in accordance with our formal mandate, and in this regard care must be given to the enabling needs of the regional and national churches.

- There is a strong commitment by the CCIA to search for innovative processes, mechanisms and methods to pool and coordinate the various human and material resources within the ecumenical family which are required for the work of the churches in international affairs. The Commission expressed a great deal of appreciation for donor agencies who are assisting and hopes that they will increasingly support programmes that emphasise long-term process development in addition to their ongoing support for short-term projects and emergencies.

- The Commission greatly appreciates the expertise and dedication of the WCC staff whose role in providing continuity to the work of the Commission and the member churches in the area of International Affairs is invaluable.

The meeting closed at the end of the week with a commissioning service which affirmed our call to live the hope that is within us.

Commission of the Churches on International Affairs.
Meetin in Morge, 22.-28.01.2000
Report from the Working Group on Peace and Conflict Resolution.

General observations

1. The group observed that the mandate of the programme is quite wide, including the concern for uprooted people. The Global Ecumenical Network for uprooted people (GEM) is expected to deal in depth with the complex issues related to their concerns, and these will therefore not be explicitly dealt with in this report.

The working committee wants to make sure that the report and proposal from the GEM is an integral part of the International Relations Team Programme report and proposal to the WCC Programme Committee.

Religions in conflict, and inter-religious approaches to conflict resolution.

2. The working group observed that religion plays important roles in present conflicts. This phenomenon is likely to play even more important roles in conflicts in the future. WCC, being a religious fellowship, should give this due attention. Together with its partners WCC should provide human and material resources in contribution to their peaceful resolution.

3. Direct involvement with institutions and organisations of other faiths should be encouraged. Although not having the full overview of present WCC involvement in inter-religious dialogue, the group suggests an informal "think-tank" with limited participation from Christian and Islamic institutions/organisations as a possible step as part of a process.

4. WCC should build alliances with organisations which are already deeply involved in inter-religious dialogue for peace. World Conference on Religion and Peace is one organisation with which WCC may explore closer working relationship. WCRP has gained substantial experience based on the working principle of seeking "values that are deeply held and widely shared".

5. WCC is encouraged to continue and strengthen the proactive strategy to identify potential conflicts with religious overtones, forge alliances relevant to these conflicts, and take preventive measures through dialogue and other trust building measures across religious divides.

Review of WCC conflict resolution involvement and mobilisation and coordination resources within the ecumenical network for future involvement.

6. The working group calls for a review of conflict resolution efforts in which WCC, regional and local councils and churches and related agencies have been involved. The working group is aware of the ongoing project "Reflecting on Peace Practice". Life and Peace Institute is involved in this project, and International Relations staff are encouraged to link up with them to explore common interest and actions.

7. The capacity for responding to conflicts need to be strengthened. As part of the review of past involvement, there should be a systematic effort to get an overview of institutional, personnel and financial resources that could be pooled and coordinated for future

involvement. Related agencies and regional ecumenical organisations should be key players in this effort.

8. Sub regional ecumenical instruments for response to conflicts should be identified and explored. Sudan Ecumenical Forum, Round Tables and Inter-religious councils could serve as examples. WCC could provide space for consultations.

9. The review process should involve and heavily draw on material and human resources in related agencies which are involved in conflict resolution efforts.

The role of regional and local structures in the work of CCIA.

10. The review process should be used to explore and develop more systematic relationships between WCC and the regional and local churches and church structures in conflict resolution efforts in their respective regions. WCC should further serve as a bridge between regions, allowing information and human resources to be utilised across regions.

Early warning and early action.

11. It was recognised that early warning is important to initiate early action. As part of the review process the group suggests that mechanisms for sharing key information and analysis are developed.

12. There was an appreciation that methods for early action and prevention need to be further developed and tested. Suggestions and recommendations from local churches which are experiencing conflicts should be solicited and developed further by International Relations staff.

Levels of CCIA involvement in conflicts.

13. In the Programme proposal there is no aim which indicates that WCC shall be directly involved in conflict resolution efforts, and it may be useful to add an aim to the programme proposal: "contribute to peaceful resolution of conflicts".

14. The group observed that International Relations Team has been, and plans to be involved in a number of conflicts with quite limited resources. The group suggested that it might be difficult to follow all conflicts at the same level, and that for operational purposes, International Relations Team may consider two levels of involvement.

14.1 Monitoring the situation, maintaining contacts, capacity building for local churches and partners, solidarity visits, consultations etc. This level of involvement will have to be maintained in a variety of conflicts and potential conflicts, and should be reflected in the programme budget. Activities and involvement on this level should be combined with related ecumenical activities, e.g. emergency assistance, Round Tables, regional consultations.

14.2 Direct involvement in conflict resolution, including offering "good offices", facilitation, mediation and shuttle diplomacy. Staff, commission members and ecumenical partners need to be involved in a consistent and committed manner over time. Involvement on this level will be possible in only few conflicts, and strict prioritization is needed. Resources for this level of involvement will have to be sought on a situation and case by case level

from donor agencies with particular interest and qualification related to the respective conflicts.

15. Principles of direct involvement have been developed over time and need to be collated and reviewed. The working group offers some initial suggestions, based on its discussions:

- The main principle is to respond to the local priorities. The working group recognises that the local churches are frequently part of the problem, and will therefore suggest that WCC at times when many lives are seriously at risk may take actions that do not have overt support of the local members.
- Where there is conflict, and local churches and partners are deeply involved, the main focus for deeper involvement in the International Relations Team conflict resolution should be to empower them and build their capacity.
- Where local churches are not involved, but has the potential for positive contributions, they should be encouraged and empowered to become involved.

Making priorities.

16. The working group submits among others the following criteria which could be used by the commission for establishing priorities for direct involvement by WCC:

- Religion is a factor or resource of the conflict.
- Inter-religious involvement is feasible
- The conflict has a clear regional dimension
- Involvement has a chance to prevent open violent conflict.
- Local, regional and international ecumenical members and partners are present and involved in peace, reconciliation, social and humanitarian work.
- A working relationship between ecumenical members and partners, and governments and international organisations involved in peace efforts exist.

17. The working group does not feel that it is equipped to make a full priority list of countries, regions or conflicts to which International Relations Team in cooperation with ecumenical partners should give priority. The group is, however, appreciating that human, institutional and financial resources are limited, and that the number of conflicts in which to be deeply involved over time should be cautiously considered and scrutinized.

Concluding remarks.

18. The working group welcomes appropriate mechanisms, such as reference groups, for commission members to be seriously involved in the work of the International Relations Team.

WCC Commission of Churches on International Affairs
Report from meeting 22.-28.01.2000
Morge, Switzerland

This report is submitted to Heads of WCC Related Agencies and Church of Norway Commission on Ecumenical and International Affairs, as bodies which nominated me to CCIA.

This was the first meeting of the Commission. As compared to the previous abridged commission, which consisted of 15 members, this commission has a full membership of 30 (see attached lists of commission members).

Main items on the agenda included programme overview and discussions, and the more specific issues of Decade to Overcome Violence, Ecumenical Advocacy (draft document, which has been widely circulated by Beth Ferris) and Humanitarian intervention (draft process document has been widely circulated).

The commission discussed the programmes in working groups. Reports from the groups will be attached the main report to WCC Programme Committee, and are available on request.

The attached draft report highlights the main observations from the meeting. The following are some few personal observations:

- New and innovative ways of co-operation between different parts of the WCC and related ("donor") agencies was seen as crucial in most programme areas discussed.
- There is a suggestion to have a review of WCC and partners' involvement in conflict resolution efforts, and combine this with consultations to find new ways of co-operation in this field.
- The proposal for an advocacy alliance was basically supported. There was scepticism to make the alliance too tight, and there were cautions not to institutionalise the structure into a competing and parallel institution. CCIA supported the consultative process which is in progress.
- There is a renewed need to discuss "humanitarian intervention", both the concept itself and how churches and church agencies relate to the realities that arise from such interventions. Is there an emerging convergence / compromise between the two traditional church pacifism and just war traditions, and will we be able to come out with a joint position as churches? We should actively contribute to the discussion through participating in the process indicated in the process document, which has been circulated. I mention: suggest authors to the 12 essays that will be commissioned, input to the "expert meeting" in Bossey in April, discussion in HOAN-meeting in Washington in May, and comments to the draft document July – August.
- The inter-religious dialogue in search for peace should be intensified in two ways: through dialogue with institutions of other faiths, and through strategic alliances with organisations that are already involved in inter-religious dialogue, f.ex. World Conference on Religion and Peace.
- Attempts were made to develop principles for direct WCC/WCC network involvement in conflicts, and criteria for making priorities for which conflicts to be involved. One of the working groups indicated that "the local churches are frequently part of the problem, and will therefore suggest that WCC at times when many lives are seriously at risk may take actions that do not have overt support of the local members."

- CCIA invites an expansion of the “Peace to the City” network. As a networking strategy this seems quite appropriate and central to “The Decade to Overcome Violence”.
- A renewed concern about nuclear threat was shared, and nuclear disarmament will have to be high on the CCIA agenda. Within conventional arms, small arms will be given special attention. This seems to be in line with f.ex. the establishment of the “APRODEV Working Group on Small Arms”. Reference is also made to the new “Introductory Leaflet on Small Arms” produced by WCC.
- “Impunity” is a growing concern. Recent peace accords, e.g. Sierra Leone, contain amnesties. How do we as churches deal with this? How can we contribute to development of restorative justice, as distinct from retributive justice?
- The emphasis on religious freedom and economic justice is in line with processes already well on their way. From a Norwegian perspective I may remind of the “Oslo Declaration”, and the process related to this. Geneva 2000/Copenhagen+5 is an important event regarding economic justice.
- The UN relations is a major challenge in my view. Conceptually I have a problem with seeing “UN relations” as a programme. In my mind UN relations should be a support to all WCC programmes. The WCC liaison office in New York should be the “WCC delegation to the UN”. The programmatic relations should be maintained by programme staff, and WCC leadership should be available and visible in the UN during strategic events and key discussions. The liaison personnel should basically convene and facilitate contacts and communication. If I have understood the present reality correctly, serious rethinking should be initiated in this regard to substantially strengthen the UN relations.
- The establishment of reference groups around working areas of CCIA/International Relations Team represents an interesting and innovative working style of CCIA. In this way the capacity and expertise of the CCIA commissioners may be utilised properly. The following reference groups were established: Human Rights, Impunity, truth and reconciliation, Peace and conflict resolution, Peacebuilding and disarmament, and UN Relations.

In conclusion I found the CCIA meeting quite interesting. The fact that I was nominated by HOAN was greatly appreciated, and there was a clear wish to further develop relationships between CCIA/International Relations Team and the related “donor/resource” agencies.

Next meetings of CCIA are planned for late March/early April 2001, June/July 2002, October/November 2003, February/March 2005 and June/July 2006.

Oslo 18.02.2000

Stein Villumstad
e-mail: stv@nca.no

**Rapport nr 9/2000: Rapport fra Commission on Sustainable Development,
New York , 20.-24.februar 2000**

**Rapport n 12/2000:Rapport fra Conference on Corporate Social Responsibility,
Essex, 15.-16.mars 2000**

**Rapport n 20/2000:Rapport fra seminar: "Cancelling the Debts of the
Developing World: The Role of the World Bank and the IMF,
København 18.mai**

Fra: Hans Morten Haugen

Saksbehandler: Stig Utnem

Som resultat av aktiv deltakelse i fora initiert av norske myndigheter eller norske organisasjoner, får KISP-konsulenten anledning til å delta i internasjonale møter. Dette er avgjørende for å beholde oversikten over det som skjer internasjonalt, og har også betydning for mobiliseringsarbeid og påvirkningsarbeid i Norge. Det er viktig med en stram prioritering, men oppfølging på disse områdene kan være et bidrag for å sikre nødvendig framgang.

Noen kommentarer til de ulike rapportene:

Kommisjonen for bærekraftig utvikling er en underkomisjon for å følge opp vedtakene fra Miljø- og utviklingstoppmøtet i Rio i 1992. Som følge av bidrag til en norsk og engelsk publikasjon kalt ""Globale finansielle utfordringer" ble KISP-konsulenten bedt av Forum for Utvikling og Miljø om å delta på møtet. Finansspørsmål var eget tema på årets sesjon. Gjennom et innlegg om viktigheten av gjeldsettergivelse, påvirket dette teksten noe, men det er i andre fora at de viktige vedtak om gjeld og finansregulering blir fattet.

Arbeider med etisk næringsliv har blitt et sentralt tema, og det er interessant å merke seg at i visse land er det næringslivet selv som ønsker å gå i bresjen – for å sikre frivillige standarder. Alternativet er at myndighetene kommer inn med reguleringer. Selv om utvikling av interne standarder og egen verifikasjon er viktig, vil det fortsatt være bedrifter som søker å utnytte lavere standarder i etableringslandet. Et sterkere fokus på konsekvensene for lokalsamfunnet synes sentralt i en videre oppfølging, knyttet til både investeringer og etisk handel.

Arbeidet med gjeld er fulgt tett fra Mellomkirkelig råd, og det er interessant å følge de internasjonale forhandlingene. Den norske gjeldsplanen er et godt redskap, men er betinget av at de internasjonale prosessene gjennomføres, noe som kan ta lang tid og også risikere å stoppe opp – for mange lands vedkommende. Det er interessant å merke seg påpekninger fra Sachs om at i de landene hvor det finnes konkrete og målrettede programmer for helsesatsing eller skolegang, bør pengene som i dag brukes til gjeldsbetjening snarere investeres i slike sektorer.

Kirkenes Verdensråd skal etter at arbeidet med "Geneve 2000" er ferdig, engasjere seg i prosessen fram mot FN-konferansen om "finansiering for utvikling" i 2001. Det er naturlig at dette også blir en oppfølging fra Mellomkirkelig råds side. Temaene er mobilisering av nasjonale ressurser, mobilisering av internasjonale ressurser, gjeld, handel, bistand og reformer av institusjonene.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering og den skisserte oppfølgingen bør diskuteres i KISP.

COMMISSION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT - INTERSESSIONAL MEETING ON FINANCE New York 20th to 24th of February 2000

By Hans Morten Haugen, Senior Executive Officer on International Affairs in Church of Norway Council on Ecumenical and International Relations, Chair of Debt & Development Working Group in Norwegian Forum for Environment and Development (Jubilee Campaign)

A short story

As I returned back from New York February 24th after days with elaborations on how to concretise the challenges of finance issues and sustainable development, two main headings in the "Financial Times" draw my attention. The first dealt with the upcoming proposal of an independent **commission of financial experts, about to conclude on a mandate they had been given of the US Congress**. Their main conclusion was that IMF's role should be diminished, leaving its tasks to crisis management. Also the World Bank should leave more space to the regional development banks.

The other heading, titled "**Santiago looks to phase out capital controls**", was about the new Chilean government. Being the first leftist government in 27 years, it might seem surprising that the strategy is that the country now is ready to remove the various financial regulations. The government admits that these regulations have prevented the capital flight that has been seen in many other countries at the continent. The most important part of the regulation is the obligation for foreign portfolio investors to leave their money in the country for minimum one year. However, as the country now faces solid economic fundamentals, exchange rate stability and foreign reserves, these regulations are proposed to be removed.

The two articles just show two aspects of the intricate, but no less important discussion on finances and economic governance. The relevance is not of academic interest, but because **decisions of these issues influence the lives of many people**. The four dimensions are:

- Mobilising domestic resources
- Mobilising international resources
- Innovative financial mechanisms
- Enabling environment and institutions

These issues simply are too important to be left with the money traders and finance ministers!

Background

The Commission on Sustainable Development is the most recent of the various ECOSOC Commissions. Formed in the aftermath of the Rio 1992 Summit (UNCED – Conference on Environment and Development), the **main aim is to implement Agenda 21**, the action plan that was approved at the summit. The Commission, consisting of 53 member states, meets annually in April, with a preparatory meeting two months before this, in the form of an intersessional meeting.

As the Norwegian Forum for Environment and Development (ForUM) is a member of the Steering Committee of the NGO groups at the CSD, the member organisations of ForUM have been invited to attend the CSD meetings. When the Debt & Development Working Group (core persons in the Norwegian Jubilee Campaign) saw the issue coming up at this CSD 8, a preparatory process started. The financial architecture was set as a priority issue for 1999 and 2000, and **the issuing of a book on "Global Financial Challenges – Towards a**

Responsible Financial Architecture for the Developing Countries” will be done in both Norwegian and English versions later in the spring.

Participation at the CSD and the CSD intersessional is done **in close cooperation with the publishing group and the ForUM secretariat**. As the finance issue has been discussed intensively on a weekly basis, all the persons involved could have attended, but I was chosen, for which I am grateful.

Organisation of the CSD and the role of NGOs

As the only UN Commission where the NGOs are formally coordinated, the CSD could serve as a model for other processes. There is a **secretariat serving both Northern and Southern NGOs**, named respectively Northern and Southern Clearing House. There is also a Northern Chair and a Southern Chair, trying to bring together often conflicting views and interests. The coordination allows the NGOs to speak with a stronger voice – on behalf of all the NGOs present. At the same time this coordination represents a big challenge, as there are various forms of working in such a network.

So-called ”major groups”, as business organisations, indigenous organisations and farmers associations a.o. contribute to **the unique dialogue form of the CSD**. However, the status of the CSD is not as high as it was hoped to be, and there are still proposals for a higher-level body to integrate all aspects of sustainable development. Proposals of a World Environment Organisation is naturally challenged by UNEP (UN Environment Organisation).

There are also proposals of the Trusteeship Council taking up a radically new mandate, with responsibility of trusteeship of the global commons. No doubt will the tensions between uninterrupted development and environmental protection (also a North-South division) make the founding of such grand organisation a very difficult one.

CSD meetings are not mandated to come to radically new and final conclusions, but serve as a forum both for past monitoring and future implementation. The technical expertise is not sufficiently present, neither at the government side nor among the NGOs. However, the NGOs managed to present no less than six papers, and the response on these will be presented also until and during the coming CSD on finance. These papers came not as a direct response to **the two main papers (finance and trade&investment)** that is to be negotiated and approved by the member governments, but highlighted different concerns from the NGO.

The issues at stake

The **six papers from the NGO CSD Steering Committee** covered the following issues:

- New financial mechanisms (tax on transportation, financial transactions and exploitation of global commons, while the draft for the CSD only dealt with Global Environment Facility and Clean Development Mecanism – as proposed in the Kyoto Protocol).
- The size of ODA (aid) transfers (concern was also repeated by many governments, Norway adressed the importance of untying ODA).
- Private financial flows, (highlighting the need for sustainable development to decide the amount and content of FDI (foreign direct investments) rather than the other way round, as well as the distributive effects, while governments saw limited conflicts between these)
- Debt (underlining the responsibility of lenders for the debt crisis, requesting that structural adjustment should not be a condition, and the need for comprehensive debt sollutions for middle income countries, while the governments put their trust in HIPC)

- Trade (the need to increase the influence of developing countries in trade negotiations, requesting that multilateral trade regulations are in accordance with environmental conventions, ref GATT exceptions in article 20, while governments saw no conflicts).
- Financing of community development (a critique of parts of the micro finance paradigm, with a need to develop specific mechanisms for indigenous peoples and vulnerable communities, while governments did not problematise this).

The issues that were most disputed among the governments included:

- The notion of "shared but different responsibilities"
- **Development vs environmental concerns** (Northern governments focus on environment)
- Reluctance among developing countries of introducing new mechanisms before commitments and existing mechanisms (aid, trade & technology transfers) are fulfilled

The issues of human rights, especially relating to **the right to food**, were however almost invisible. Rather the concept "food security" was referred to. Based on the new tendency of interlinking the issues, introducing a "human rights approach" to development, this is surprising. It might be a stronger focus at the coming week of land management and agraricultural sustainability, than when finance issues were discussed.

Beyond CSD

Hopefully, some of the more innovative approaches will at least be recommended for further studies. The aim of setting up concrete time schedules does not seem realistic. The proposed text, to be decided later, includes a strong **recommendation to conduct further research on:**

- The relationship between direct foreign investment and sustainable development
- Mobilization of foreign and domestic resources for sustainable development
- Green budget reforms and implementation of environmental taxes and charges
- Innovative international financial mechanisms

Some of these issues will also be brought high up on the agenda at **the UN High-level meeting on Finance for development in 2001**. The pressing issue just now is whether or not to include international finance institutions, most notably World Bank, as co-sponsors. The political significance and impact will be even larger if these institutions are part of the preparatory committee. However, many of the developing countries, as well as NGOs, are very reluctant, as they fear this will imply a biased agenda in favour of developed countries.

Such a conference on improved commitments of funding development has not been possible previously. It might be argued that this more or less common stand is a consequence of the developing countries' adaption to the neo-liberalistic framework, but also an increased understanding of enhanced global governance among governments in developed countries. Among the proposals that might be worth elaborating on before the Finance for development high-level meeting are: **Improved credit monitoring, some global taxation organisation and the main tasks of an international financial authority**, building on, but going beyond the G20 (EU, the Bretton Woods institutions, and 18 countries in both North and South (Saudi Arabia and South Africa are two examples)) that was formed in September 1999 by G8.

Another event beyond this Commission on Sustainable Development is the **United Nations Special Session on the Implementation of the Outcome of the World Summit for Social Development**, that was held in Copenhagen in 1995. This review, taking place in the end of June in Geneva, is moving very slowly, and the agenda is completely building on the texts from Copenhagen. The texts will not be opened to introduce new issues, and if so happen,

the Special Session will be a farse. Therefore the most important in Geneva is to keep to the committments already made. However, the content of the Copenhagen texts are strong enough to be used for further advocacy, also on the issue of finance.

Other meetings

There was an Ecumenical Team, meeting every morning at the Church House. The **Ecumenical Team met for the Social Commission** as well as for a preparatory meeting of the Social Summitt review. These morning meetings provided unique oppourtunities for sharing and building common ground. The Ecumenical Team both prepared a general lobby document, as well as a concrete commentary to the proposed text of the Social Summitt review. When the Geneva process is completed, these organisations will start to focus on the Finance for development high-level meeting.

International Council on Social Welfare (ICSW) convened a side event on finance transactions taxation. On of the speekers, Mrs Joy Kennedy of EcoJustice in Canada (a coalition of the churches), elaborated on how **the Canadian Parliament voted with a great majority in favour of a financial transaction taxation**, but the Canadian Government was not willing to bring the issue further in international foras. She was prepared to propose for them the opportunity of holding a meeting, posibly during the next preparatory meeting of the Social Summitt in April. At such an occasion, the government could have various views presented, without being pressed to declare their own view on this.

NGLS (United Nations **Non-Governmental Liason Service** with offices both in New York and Geneva) held a meeting on the upcoming Finance for development high-level meeting, and encouraged all the participants to take part in the preparations for this event.

Finally, I attended a coordination meeting of the following four organisations and networks:

- Social Watch (monitoring the implementation of the Social Summitt)
- Jubliee South (part of the Jubilee 2000 Coalition, but with a broader agenda)
- ICFTU (International Coalition of Free Trade Unions)
- SAPRIN (Structural Adjustment Programme Review Initiative Network – working with local organisations, govenments and the World Bank in reviewing the Structural Adjustment Programmes)

The aim of this meeting was to **prepare a common ground for future joint initiatives**, also at the "Peoples Forum" in Geneva during the Social Summitt review. A text was proposed with a strong critique of the policies developing countries are undertaking at the demand of the World Bank and the IMF. The text also contained consern that lack of labour standards in developing countries could be used as protectionist arguments in developing countries.

Conclusion

Attending an intersessional allows for earlier and more substantial inputs into the text. As I in my presentation in the plenary explicitly referred to the need to find comprehensive solutions of the debt crisis for **middle income countries**, there is reason to believe that this explains why this was also mentioned in the proposed text, since neither the preparatory documents nor the presentations by governments mentioned this. Participation at the intersessional also prepares the ground for a better participation at the upcoming CSD, which will be Erik Blytt Halvorsen. His preparations are always impressive, and he will also be in charge of the side event where the book of global financial challenges will be presented.

Rapport nr 11/2000: Rapport fra økumenisk vennsapsvisitt til Cuba 10-17. jan 2000

Fra Sturla Stålsett

Saksbehandler: Hans Morten Haugen

Etter invitasjon fra Oslo biskop ble det sammensatt en meget interessant delegasjon. Fra flere hold ble det bekreftet at dette var en vellykket reise til et land med religionsfrihetsproblemer og andre menneskerettighetsproblemer. Landet har samtidig en god sosial utvikling.

Til de tre mulige oppfølgingene kan det knyttes følgende kommentarer:

Gjensnitt: Kardinal Ortega skal til Sverige sammen med en delegasjon fra 14. til 22. oktober, og det arbeides nå med å få et mulig besøk til Norge samtidig. I Sverige er både en luthersk og en katolsk biskop innbydere, og det er naturlig å tenke seg en tilsvarende ordning i Norge. Dette følges opp fra Mellomkirkelig råd. Samarbeidet med Den Katolske Kirke i forhold til Latin-Amerika bør styrkes, og denne reisen var et viktig bidrag til dette. Det kan være aktuelt i framtiden å tenke lignende samarbeid.

Seminar: Gjennom en dialog med LO-leder Yngve Haagenen har Oslo biskop forsøkt å legge til rette for et større seminar i januar 2001 om globaliseringens utfordringer. Her vil spørsmålet om ulike muligheter for mobilitet være ett av flere temaer, og det synes naturlig at tematikken tas opp her. Det er forsøkt etablert en dialog med Internasjonal Avdeling i LO, for å legge planer for dette større seminaret. Spørsmålet er hvilket kirkelig organ som skal samarbeide tett med biskopen. Dersom det blir Kirkens Nødhjelp, slik det ble avtalt på et møte i mars, er det naturlig å trekke inn Mellomkirkelig råd, mens LO på sin side bør bruke kompetansen i Norsk Folkehjelp.

Religionsfrihet og menneskerettigheter: Den norske dialogen med Cuba har i liten grad omhandlet religionsfrihet, og det blir en utfordring for Mellomkirkelig råd å sikre den nødvendige kompetansen før vi eventuelt utfordrer Utenriksdepartementet til å følge opp dette.

For øvrig planlegges tilstedeværelse fra Mellomkirkelig råd på Generalforsamlingen til Det latin-amerikanske kirkerådet i januar 2001, i Colombia.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering, og den skisserte oppfølgingen støttes.

Reiserapport

Økumenisk vennskapsvisitt til Cuba ,10.01.-17.01. 2000

av Sturla J. Stålsett, leder av Komiteen for Internasjonale Spørsmål, MKR

Formål:

Formålet med min reise var å representere Mellomkirkelig råd for Den norske kirke i Oslo biskops delegasjon til Cuba. Delegasjonsreisen var kommet i stand etter ulike initiativ og invitasjoner fra den katolske kirken på Cuba til Oslo Biskop, formidlet via bl.a. Norsk Folkehjelp og Statssekretæren i Utenriksdepartementet, Janne Haaland Matlary. Biskopen ønsket å gjøre dette til en "økumenisk vennskapsvisitt for å styrke båndene mellom kirkene, og oppmuntre til samarbeid på alle områder, inkludert den diakonale sektor, med sosiale, humanitære prosjekter og annet utviklingsrelatert arbeide, inkludert menneskerettighetene." Derfor ble Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Caritas og Mellomkirkelig råd invitert til å delta på reisen.

Deltakelse:

Fra Norsk Folkehjelp: Halle Jørn Hansen, Signe Blichfeldt, i tillegg til lokale og regionale medarbeidere.

Fra Kirkens Nødhjelp: Brita Gjellesvik, Renéé Vassall, Åsbjørn Skaaland

Fra Den norske kirke: Sturla J. Stålsett (MKR / KISP)

Fra Caritas Norge: Elisabeth Jensen

Oslo Biskop Gunnar Stålsett

Program:

Programmet inkluderte *møter* med bl.a.

(Politisk sektor:)

- Visesutenriksminister Flores,
- Ministeriet for utenlandske investeringer og utviklingssamarbeid (MINVEC), v/ Dagmar González Grau
- Det cubanske kommunistpartiets sentralkomites ansvarlige for religiøse spørsmål, Caridad Diego og hennes rådgivere
- I tillegg ble vi invitert på en mottakelse i regi av den norske sosialkomiteen der en rekke framtrepende cubanske politikere var til stede, deriblant lederen for utenrikskomiteen i parlamentet. Det var her komiteens leder, John Alvheim, holdt sin (etterhvert berømte) tale.

(Kirkelig sektor:)

- Generalvikar og Erkebiskop i Havana, Jaime Ortega
- Caritas Cuba v/ direktør Rolando Suárez Cobián og medlemmer av staben
- Det cubanske kirkerådet Consejo Iglesias de Cuba (CIC) ved generalsekretær Ogden Marichal
- Den lutherske kirken v/ biskop Miguel Ebanks og menigheten i Nueva Gerona på Isla de la Juventud
- Den episkopale kirken

Og prosjektbesøk til:

- Bydelene La Timba og Atares i Havana (prosjekter med støtte fra Norsk Folkehjelp)
- Det evangeliske seminar i Matanzas
- Centro Memorial Martin Luther King Jr.
- *Centro Cristiano de Reflexión y Dialogo* i Cárdenas

Cuba ved årtusenskiftet: Hovedtrekk ved den sosiale og politiske situasjonen

- Cuba ser ut til å klare seg gjennom den økonomiske krisen som østblokkens fall medførte. I 1999 ventes den økonomiske veksten å være på 6%. De fremste botemidlene har vært økt satsning på turisme og delvis dollarisering av økonomien. Disse tiltakene har klare sosiale skyggesider, som kan ha store politiske følger på sikt.
- Hovedlinjene i den cubanske politikken ligger fast. Det hersker stor uklarhet om hva som vil skje når Fidel Castro ikke lenger er i stand til å styre landet. Det politiske systemet har fortsatt klare totalitære trekk: Det gis lite rom for kritisk presse. Opposisjonelle risikerer fortsatt fengsel og andre straffetiltak. Grunntanken uttrykkes gjerne i slagordet: "Alt innenfor revolusjonen, ingenting utenfor den."
- Handelsboikotten er et stort hinder for sosial, økonomisk og demokratisk utvikling på Cuba. At den rammer økonomien er det liten tvil om. Den har også negative konsekvenser f. eks. for det meget godt utbygde helsevesenet, som til tider mangler livsviktig medisin. På den annen side gir boikotten myndighetene en anledning til å opprettholde et fiendebilde, som igjen brukes til å legitimere strenge kontrolltiltak, ensretting, satsing på militært forsvar, etc.
- Striden om Elián Gonzáles har medført en tilspissing av forholdet til USA, i særdeleshet til det eksilcubanske miljø i Florida. Men samtidig har denne striden gitt cubanske myndigheter en kjærkommen anledning til å få internasjonalt fokus på handelsboikotten og støtte i kampen mot denne, og til å mobilisere til fornyet oppslutning om den cubanske revolusjonen ved inngangen til et nytt årtusen.
- Det sivile samfunn har til nå hatt en ytterst marginal plass på Cuba. Dette er i ferd med å endre seg. Styrkingen av det sivile samfunn vil være av stor betydning for å sikre en fredelig og gradvis utvikling i retning av et mer demokratisk Cuba.
- Kirkenes rolle i samfunnsutviklingen er av økende betydning som et "ideologisk frirom", som kritisk og konstruktiv deltaker i det sivile samfunn, og som kontaktpunkt mellom Cuba og det internasjonale samfunn. Den meklerrolle som kirkerådene i USA og Cuba har spilt i Elián-saken kan sees på som et uttrykk for dette.
- Kontakten mellom Norge og Cuba er styrket i senere tid, jfr. dialogen om menneskerettigheter og sosialkomiteens besøk.
- Økt kontakt mellom kirkene i Norge og på Cuba er både ønskelig og mulig

Kirkene på Cuba

- Kirkene på Cuba opplever en situasjon med økt frihet og spillerom i det cubanske samfunn, kombinert med økt tilstrømning og oppslutning. Pavebesøket i 1998 var et gjennombrudd i relasjonene mellom den katolske kirke og de cubanske myndighetene. Det hadde positive effekter også for de protestantiske kristne. Et generelt inntrykk er at kirkene i liten grad opplever begrensninger på trosutøvelsen for Cubas kristne. Samtidig framstår kirkesamfunnene ofte som splittet både når det gjelder vurdering av dagens situasjon, og strategier i møte den.
- Cubas myndigheter har det siste tiår endret sin holdning og politiske praksis i religiøse spørsmål radikalt. I 1992 ble grunnloven endret, slik at Cuba ikke lenger er en ateistisk, men en sekulær stat. Samtidig ble det gitt adgang for kristne til å bli medlemmer av kommunistpartiet. Dette beskrev partiets ansvarlige for religiøse spørsmål, Caridad Diego, slik: "Vi har kommet tilbake til røttene." Hun mente kristne nå var fullt integrert i det cubanske samfunnet, og at den marxistiske ateismen i grunnen alltid hadde vært et fremmedelement i den cubanske kultur og historie.
- Grunnlovsendringen peker fram mot behov for en egen lov om religionsutøvelse, en *Ley de Culto*. Forslag om en slik lov er imidlertid ennå ikke lagt fram, og fra kommunistpartiets hold ble det uttrykt at det ikke

var en prioritert oppgave. I mellomtiden gjelder en *Ley de Asociaciones*, Lov om forsamlings-/foreningsvirksomhet. Det er ikke mulig for nye kirkesamfunn å innskrive seg i denne perioden. På spørsmål om ikke dette innebærer en begrensning av religionsfriheten, viste Diego til at mange kirkesamfunn var skeptiske til nye sekter, proselyttisme, osv., og derfor var tilfredse med denne begrensningen. Det ble også klart at Islam ikke er juridisk godkjent på dagens Cuba, men Diego mente dette ikke skapte noen praktiske problemer.

- Den lutherske kirken på Cuba er liten og splittet. Lederen, biskop Miguel Ebanks er svært omstridt. Forholdene til myndighetene ser ut til å være relativt godt. Vi fikk signaler om at kirken kunne regne med å få tilbake eiendom (bl.a. et kirkebygg i Nueva Gerona, som vi besøkte) som ble konfiskert av myndighetene da misjonærene rømte landet etter revolusjonen.
- Det økumeniske samarbeidet har trange kår for tiden. I tider med vekst og medgang er kirkene opptatt av å verne om egen identitet, og vinne nytt terreng. Fra katolsk side ble det åpenhjertig sagt at "vi er flinke til å snakke om økumenikk, men i praksis skjer det lite." På protestantisk side er situasjonen ikke særlig bedre. Kirkene er splittet både m.h.t. til strategi i forhold til myndighetene, og m.h.t. teologisk og diakonal profil. Karismatisk kristendomsform er på frammarsj her som andre steder i Latin-Amerika. I tillegg er *santería*--en synkretistisk, cubansk religion med afrikanske røtter--i høyeste grad levende.
- Kirkene kan spille en ledende rolle i utviklingen av en uavhengig sivil sektor på Cuba. Et slikt sivilt samfunn vil være av avgjørende betydning for en fredelig og gradvis overgang til et åpnere og mer demokratisk Cuba. Myndighetene er klar over denne mulige kirkelige nøkkelrollen, og følger derfor vaksomt med.

Evaluering

Til tross for et noe åpent mandat og et uavklart program ved ankomst, ble reisen svært nyttig. Programmet som ble konkretisert i marsjen, ga en meget effektiv utnyttelse av den knappe uken vi var på øya. Vi fikk et variert program både m.t.p. aktiviteter og m.t.p. representativitet. Dette ga oss etter forholdene et godt grunnlag for å bli kjent med den aktuelle situasjonen i kirke og samfunn.

Deltakelsen fra Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp og Caritas styrket delegasjonen betydelig gjennom deres kontaktnett i regionen og på stedet, og deres erfaring med samarbeid på Cuba. Delegasjonsreisen ga oss også en sjelden anledning til å bli kjent med hverandres prioriteringer, programmer og vurderinger. Fra Norsk Folkehjelps side ble det uttrykt stor tilfredshet med det kirkelige engasjementet for Cuba som reisen var et uttrykk for, og glede over å kunne slutte seg til den kirkelige delegasjonen.

Sett fra Mellomkirkelig Råds side ga reisen verdifull informasjon om den økumeniske og kirkelige situasjonen på øya. Viktige innsatsområder innen KISPs arbeid ble også naturlig foki på reisen. Først og fremst kan nevnes spørsmålet om religionsfrihet og menneskerettigheter og spørsmålet om globaliseringens konsekvenser for økonomi, handel og turisme. I denne siste sammenheng er Cuba et spesielt interessant (sær-)tilfelle.

Mulig oppfølging:

1) Gjensisitt, økumenisk delegasjon fra Cuba til Norge / Norden i 2001

Det vil være naturlig at kontakten i første omgang følges opp gjennom en gjensisitt om ikke altfor lang tid. I møtet med kardinal Jaime Ortega ble dette brakt på bane. Kardinalen nevnte da en invitasjon fra Sverige. - Kunne vi se for oss en bred økumenisk delegasjon til Norge og Sverige, evt. flere nordiske land i 2001? Formålet kunne være å styrke kontakten med kirkene på Cuba, styrke det økumeniske samarbeidet på Cuba, og opprettholde fokus på Cuba og kirkene der i norsk og nordisk opinion. Et nært samarbeid med Oslo Biskop og Norges kristne råd vil her være naturlig.

2) Seminar om "Menneskelig mobilitet, kultur og verdier"

Cuba er den siste kommunistiske stat på den vestlige halvkule. Landet har staket ut en særegen og sta kurs i en globalisert verden. For å overleve økonomisk etter østblokkens fall og under de begrensninger USAs handelsboikott innebærer, har Cubas myndigheter imidlertid i langt større grad enn tidligere måttet åpne landet for den internasjonale økonomien, gjennom å innføre en parallell dollarøkonomi og satse stort på turisme. Denne kursendringen har hatt negative sosiale konsekvenser i form av økt prostitusjon, og økt sosial polarisering mellom de som har tilgang på dollar og de som ikke har det. Disse negative konsekvensene har myndighetene prøvd å forhindre gjennom ulike tiltak, som igjen innebærer sterk kontroll over befolkningen, og påfallende forskjellsbehandling mellom de nasjonale og de utenlandske turistene.

Det er en kjent sak at vestlig turisme har store skadevirkninger i mange fattige land. Turiststrømmen til Cuba har økt også fra Norge de senere år. Kirkene i nord og vest bærer et ansvar for å ta opp de moralske sidene ved dette. Parallelt med tiltak á la Ethical Trade, finnes forsøk på å formulere en slags *Code of conduct* for turister. Samtidig viser det cubanske eksempelet med all tydelighet hvor verdifull vestlig turisme kan være for land i Sør.

En idé som ble unnfanget på denne reisen var å arrangere et seminar om disse spørsmålene. Et for ensidig fokus på turismens negative konsekvenser vil lett oppleves moraliserende. Det kunne derfor være fruktbart å behandle problemstillingen i rammen av den økte mobilitet som globaliseringen innebærer (jfr. f.eks. Z. Baumanns bok: *Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser*, Oslo 1998), og de konsekvenser, både positive og negative, denne mobiliteten har for forholdet mellom ulike kulturer. Seminaret kan arrangeres i Norge eller på Cuba - eller kanskje begge steder samtidig, med løpende elektronisk kontakt?

3) Motivere til kirkelig deltakelse i dialogen om religionsfrihet og menneskerettigheter

I regjeringens MR-melding er Cuba et prioritert land. I MR-dialogen spiller ikke spørsmålet om religionsfrihet så langt noen fremtredende rolle. Likevel er som nevnt den kirkelige sektors betydning i framveksten av et stivilt samfunn av stor betydning for en bedring av menneskerettighetssituasjonen på øya. MKR bør derfor følge utviklingen nøye, for å kunne bidra konstruktivt nettopp med dette sikte. KISP er det naturlig organ for dette arbeidet. Et nærmere samarbeid med KN, Caritas og Kommisjonen for fred og rettferdighet vil her være nyttig.

Oslo, mars 2000,

Sturla J. Stålsett

Rapport nr 9/2000: Rapport fra Commission on Sustainable Development, New York , 20.-24.februar 2000

Rapport n 12/2000: Rapport fra Conference on Corporate Social Responsibility, Essex, 15.-16.mars 2000

Rapport n 20/2000: Rapport fra seminar: "Cancelling the Debts of the Developing World: The Role of the World Bank and the IMF, København 18.mai

Fra: Hans Morten Haugen

Saksbehandler: Stig Utne

Som resultat av aktiv deltakelse i fora initiert av norske myndigheter eller norske organisasjoner, får KISP-konsulentene anledning til å delta i internasjonale møter. Dette er avgjørende for å beholde oversikten over det som skjer internasjonalt, og har også betydning for mobiliseringsarbeid og påvirkningsarbeid i Norge. Det er viktig med en stram prioritering, men oppfølging på disse områdene kan være et bidrag for å sikre nødvendig framgang.

Noen kommentarer til de ulike rapportene:

Kommisjonen for bærekraftig utvikling er en underkommisjon for å følge opp vedtakene fra Miljø- og utviklingstoppmøtet i Rio i 1992. Som følge av bidrag til en norsk og engelsk publikasjon kalt "Globale finansielle utfordringer" ble KISP-konsulentene bedt av Forum for Utvikling og Miljø om å delta på møtet. Finansspørsmål var eget tema på årets sesjon. Gjennom et innlegg om viktigheten av gjeldsettergivelse, påvirket dette teksten noe, men det er i andre fora at de viktige vedtak om gjeld og finansregulering blir tatt.

Arbeidet med etisk næringsliv har blitt et sentralt tema, og det er interessant å merke seg at i visse land er det næringslivet selv som ønsker å gå i bresjen – for å sikre frivillige standarder. Alternativet er at myndighetene kommer inn med reguleringer. Selv om utvikling av interne standarder og egen verifikasjon er viktig, vil det fortsatt være bedrifter som søker å utnytte lavere standarder i etableringslandet. Et sterkere fokus på konsekvensene for lokalsamfunnet synes sentralt i en videre oppfølging, knyttet til både investeringer og etisk handel.

Arbeidet med gjeld er fulgt tett fra Mellomkirkelig råd, og det er interessant å følge de internasjonale forhandlingene. Den norske gjeldsplanen er et godt redskap, men er betinget av at de internasjonale prosessene gjennomføres, noe som kan ta lang tid og også risikere å stoppe opp – for mange lands vedkommende. Det er interessant å merke seg påpekninger fra Sachs om at i de landene hvor det finnes konkrete og målrettede programmer for helsesatsing eller skolegang, bør pengene som i dag brukes til gjeldsbetjening snarere investeres i slike sektorer.

Kirkenes Verdensråd skal etter at arbeidet med "Geneve 2000" er ferdig, engasjere seg i prosessen fram mot FN-konferansen om "finansiering for utvikling" i 2001. Det er naturlig at dette også blir en oppfølging fra Mellomkirkelig råds side. Temaene er mobilisering av nasjonale ressurser, mobilisering av internasjonale ressurser, gjeld, handel, bistand og reformer av institusjonene.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering og den skisserte oppfølgingen bør diskuteres i KISP.

Conference on Corporate Social Responsibility (or Global Citizenship, as some prefer to name it)

By Hans Morten Haugen,
Senior Executive Officer on International Affairs in Church of Norway,
Member of Consultative Body for Human Rights and Norwegian Economic
Involvement Abroad /Norwegian NGO Forum for Human Rights Organisations

Windsor Park, Essex, 15th and 16th of March 2000

Introduction

The British Foreign and Commonwealth Office has since November 1999 a Unit for Global Citizenship. This very small unit brings together experiences and proposals for the enhancement of business corporate responsibility.

As there are many processes and motivations, there was a stated need for bringing together the various countries that are said to be in the forefront on these issues, as well as keeping the global perspectives. The following countries attended, with one governmental, one business and one NGO delegate, unless otherwise indicated: UK (appr 15), Argentina (2), Canada, Denmark, Malaysia (1), Norway, South Africa (2) and USA.

Also attending were the World Bank, the Council of Europe, The Commonwealth Secretariat, as well as the two largest international business organisations: International Chamber of Commerce and World Business Council for Sustainable Development (set up in 1995 after strong criticism had been raised against the role of the business community at the 1992 Summit on Environment and Development).

Presentation of working methods and experiences was the focus for the first afternoon. The following day had as the original programme discussion of four topics in four subsequent sessions:

- 1) Human rights, labour standards and supply chain management
- 2) Corporate sourcing
- 4) Conflict prevention governance (shareholders VS stakeholders) and transparency
- 3) Environment and ethical and peace-buliding.

However, it proved better to organize the day in groups, discussing the content of the concepts, the roles of the various actors and the way further.

Concepts

The global citizenship concept was presented by Kofi Annan as he launched the Global Compact at the World Economic Forum in January 1999. The "citizenship" concept was said to be more descriptive than the "responsibility" concept. Based on the understanding that the corporations have a responsibility, it seems much more useful to apply this concept.

In my presentation, I also introduced the importance of including the concept of "accountability". Only by holding the corporations accountable in accordance with certain clearly predefined standards, there can be stronger

minimum standards. Still there will be some corporations that seek to exploit lower standards in other countries, and that do not accept to answer to anyone but the shareholders in that company.

Roles

The discussion of the roles of the various actors turned more into the aims of what we wanted to achieve. Many of the representatives from the business community explicitly claimed that we are beyond the stage of asking "why" the corporation has a societal responsibility and that the proper question now was more on "how" this best could be achieved. These positive attitudes can not said to be fully representative for all corporations. Almost all participants were business confederations, and the corporations that were attending (Rio Tinto) use much efforts to improve public relations. (Rio Tinto was on the following week one of the three target corporations for a "People's Tribunal on Global Corporations and Human Wrongs" at Warwick University, where especially the Freeport mine in West Papua is "investigated".)

Non-governmental organisations (NGOs) have more important roles than ever before, due to the fact that they are able to mobilize people and energy to blackmail companies. This fact, but also a clear recognition of the competence of such organisations has led many companies to enter a cooperation with the NGOs. However, in such a situation the risk of being co-opted is present. The critical voice must be kept. I put much emphasis on the need for social cohesion in a society. Many examples are found of corporations that are not welcomed by the community organisations, and as a response to this they **form their own organisations**, with strong financial support. Many of these do various forms of welfare work, but also inevitably lead to strong tensions.

The role of the media was also briefly touched upon. Among most of the participants there were strong sentiments against how the media refer to cases without knowing the details of the situation. It was also said that consumer-driven campaigns, also led by the media, did not take into consideration the real effects for the population in the area of production. There seemed to be a sense of fear for the media. None of the participants actually brought the attention to the fact that a community on the other side of the globe by no comparison has the same possibility of making their voice heard in comparison to a company in the Western world. A Christian organisation or a NGO could provide a channel for **making this voice heard**.

Governments of course have a responsibility of **providing legal frameworks**. Some of the participants from the business community also talked in favour of a ombudsman proposal that I introduced in my presentation. The reasoning was very similar to the one that has been used in Norway: If the ombudsman, with a extra-territorial jurisdiction is set up, then both the government and the business community can refer to this. As the ombudsman will work in accordance with certain minimum standards, the business corporation will also improve its reputation by proving a business practice above the standards. Also there was a understanding of the challenge facing small and mediumsize enterprises (SMEs). The need for more advice and guidance was underlined, and in this regard also the government could play a role.

The way further

Countries like UK now see a development in voluntary codes of conduct, a development that must be endorsed. In some countries there is a cooperation between trade unions, NGOs and the business community, like the Ethical Trading Initiative in UK. Some companies are very explicit on the need to **supervise their supply chain**, and make use of standardised procedures like the SA 8000 to ensure this. SA 8000 builds on The Universal Declaration on Human Rights, the Child Convention and the core labour standards of the ILO. Many claim that the investigations and certifications done in accordance with SA8000 will not be in-depth, and also that they are technical and costly.

At the other hand, there is a need to ensure a procedure that is objective and able to operate under different circumstances. As the need for presenting an ethical image grows stronger, there is reason to believe that there will be **increased use of such verifications**, especially for large companies.

OECD (Organisation for Economic Corporation and Development) is in June 2000 going to revise its "**Guidelines for Multinational Enterprises**". Norway is among the countries that asks for a inclusion of human rights in this standard. At the moment, it does not seem easy to expand the scope of these standards, but it would be a setback if the Guidelines do not include human rights. There must be a continuous pressure for inclusion of human rights.

Labour rights are easier to include in the realm of responsibilities, and this responsibility on the "micro level" is recognized. At the local community, or "**meso level**", there is not the same degree of understanding. The impact of a corporation's presence must however be adressed, especially as projects tend to grow larger. The Three Gorges in China will dislocate between 1,3 and 1,6 million people, and also extracting industries like mining and petroleum have adverse effects. Such displacement or "forced eviction" must come higher on the agenda.

The development of standards for securing the most minimal negative impact of such projects is of immense importance. There is a stronger emphasis on ways of **measuring social, economic and cultural rights**. By using the same "violations approach" as is used for measuring breaches of civil and political rights, such measurement will be developed. The World Bank has by its Operational Directive 4.30 set a high standard. However, it is difficult to establish a practice to "ensure that the population displaced by a project receives the benefits from it", which is the stated goal. Livelihoods should be "improved or at least restored". The issues of rehabilitation or compensation are also adressed in the Limburg Principles from 1986 and the Maastricht Guidelines from 1996 (UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights), but the World Bank OD 4.30 and OD 4.20 (indigenous peoples) are more explicit and operational. Increased knowledge of and adherence to all these standards *i.a.* by social impact assessments, should be encouraged.

These last observations is a further elaboration on the "meso perspective" and were not as such brought up in the discussion at the seminar.

Conclusions

Some presumptions and conditions must be in place for a comprehensive dialogue between corporations and human rights organisations can take place:

- 1) The challenge of **poverty and inequality**, where all systems, decisions and actions must be judged as to what effect these have for the less favoured in economic terms.
- 2) The challenge of bias in all systems and formal structures, where the consequence of the non-awareness of such bias will be increased concentration and monopolisation.
- 3) The challenge of democracy and transparency, where a business corporation explicitly does not build on democratic logic, but rather the logic of profit, strictly responsible to the shareholders.

If this is taken seriously, the **increased awareness** will lead to:

Revised thinking on investments and reinvestments,
Possible role model on labour standards, environment and human rights
Increased transparency both in relation to employees and consumers.

There are many challenges that will be faced. The challenge of globalisation and political decisions, the challenge of considering differently the various forms of capital (finance capital VS industry capital), the challenge of securing sovereignty of resources and for governments to decide on development strategies. Many countries have been forced to take part in the competition of the globalized economy without having the **institutional capacity** to secure a proper framework.

In such circumstances it is even more important that the corporations themselves *first* do not exploit these low standards, and *second* encourage the business community and the various bodies within the government to enhance the standards and legal norms. The idea of a **societal contract** that formed the basis for a new and more accountable relationship between state and society in the 17th Century must now be encouraged – at least as a methodological approach – between the business community and the local community.

Oslo 21th of March 2000

Hans Morten Haugen

Rapport nr. 14/00: Rapport fra KVs Eksekutivkomite, Bossey, 29. februar-3. mars 2000

Fra: Domprost Anders Gadegaard, København

Saksbehandler: Generalsekretæren

Det er en meget leseverdige rapport som Anders Gadegaard, den nordiske representanten i Eksekutivkomiteen, har skrevet. Den gir et godt innblikk i hvor KV p.t. befinner seg. Rapporten bekrefter at KVs sekretariat har hatt det særdeles travelt etter Sentralkomiteemøtet i september 1999. Innen utgangen av mars har alle de nye kommisjonene og advisory groups/boards hatt sine første møter. Dette har gått på bekostning av kommunikasjonen med medlemskirken og de folkevalgte. I sin rapport til Eksekutivkomiteen innrømmer generalsekretæren dette under henvisning til det kritiske brevet som Gadegaard hadde sendt til Sentralkomiteens formann om sen rapportering fra Sentralkomiteen og sen kommunikasjon før møtet i Eksekutivkomiteen.

Vi bør merke oss at arbeidet med å danne en såkalt Advocacy Platform eller ACT Advocacy er kommet svært langt, og at Eksekutivkomiteen støtter fullt opp om dette. En slik global mekanisme for beslutningspåvirkning har både KN og MKR talt sterkt for ved flere anledninger, og det er gledelig at arbeidet med dette nærmer seg ferdigstilling. Det foreløpige utkast til plattformen vedlegges denne rapporten.

Det er også verdt å merke seg at det nå er mulig for komiteen å høre en rapport om Human Sexuality og helse i vissheten om at spørsmålet om kirkenes holdning til homofili ligger like under overflaten.

Eksekutivkomiteen hørte rapporten fra det første møtet i den såkalte Special Commission i desember 1999. En arbeidsplan er lagt, og arbeidsgrupper er oppnevnt. Vi bør merke oss at det bygger seg opp forventninger til at neste møte i januar/februar 2001 i Damaskus vil avklare viktige valg i spørsmål som gjelder medlemskap og beslutningsstruktur i KV.

Som positivt bør også trekkes fram at det er registrert økede medlemskontingent-inntekter og - ikke minst - at antallet kirker som betaler for seg, er økt med 18.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering.

**Report from WCC Executive Committee meeting
Bossey 29.2.-3.3.2000**

By Anders Gadegaard

1. General Secretary's report
2. Programme reports from Clusters
3. Report on Special Commission
4. Report on various AdvG's and Comm.'s
5. Public issues
6. Report on Nominations and membership issues
7. Report on Finances
8. Report on Programme Activities
9. The Monitoring Role of the Ex.C.

The Executive Committee (ExC) met for the third time since Harare. Now the time had come to begin the regular task to monitor and supervise the overall activities of the WCC as they were decided upon by the Central Committee (CC) at its meeting in August/September 1999. The ExC-members received only very little information prior to the meeting, and even the minutes from the last meeting as well as from the CC-meeting were sent as late as February 2000. This poor level of communication and lack of sharing of information caused me one month prior to the meeting to write a letter to the Moderator, His Holiness Aram I, questioning the suitability of this state of procedures. The Moderator responded quickly to my letter and indicated that he shared my concerns and was prepared to discuss the matter with the General Secretary (GS) before the ExC-meeting.

1. General Secretary's report

(I will refer only to matters here that are not mentioned later)

The last five months since the Central Committee-meeting in Geneva has been a period of very intense work. All the priorities and plans expressed by the CC had to be interpreted into concrete plans, and the process of meetings for all Commissions (Comm.) and Advisory Groups (AdvG) had to be initiated along with several other initiatives. Six of the Comm.s and AdvG's have already met (3 within the last two weeks), and at the end of March all will have met. Many visits to and from memberchurches have been carried out in the spirit of the new orientation that relations are in themselves a priority for WCC. From these visits it was a clear experience that too few among the churchleaders was well enough informed about the ecumenical movement. The system of election for WCC governing bodies implies too little involvement of churchleaders in the WCC. It is a challenge to WCC to create ways in which churchleaders can become more involved with the ecumenical movement, the GS said.

The renovation of the Ecumenical Centre had successfully been completed and the amount of squaremeters for external rent had been increased in order to improve the income for the WCC.

The GS made reference to my letter to the Moderator which he (rightly so) described as critical in tone, but legitimate in concern. He explained the delay of minutes with necessary procedures of inquiries among the major contributors to the debate if they were quoted correctly in order to avoid too many changes to the minutes at a later stage. The GS suggested that in the future

a summary of the decisions could be available right after the meetings. And in general it is the intention very soon to use the Internet mailing system in order to have a more regular flow of information between the meetings. (See 9. The monitoring role...)

2. Report from the Clusters

These reports on activities were all oral reports accounting for the initiatives taken within the last months (see 9. The monitoring role...)

a. Cluster on Relations

The main efforts have been put into the budgetplanning and the adaptation to the new working methods of integrating the different teams into the same programmatic issues as for example The Decade to Overcome Violence (DOV), advocacy, globalisation, interreligious relations. The strenghtening of the regional relations was also a priority and the task to serve more than 20 Round Tables was in itself timeconsuming and challenging. The JPC-AdvG discussed on its first meeting the overall plan for the DOV and more specifically how to avoid that it just became another top-down implemented programme of the WCC, but instead was owned and directed by the interest of the churches themselves. One important challenge would be to facilitate the exchange of stories and concerns among the churches and other ecumenical partners with their very different local needs and concerns and bringing them into a global context. The staff has formed a joint group for planning and coordination of the DOV, which will work intensively on the year of launching the decade (2001) during the next weeks.

A special report from Tarek Mitri, who is in charge of the WCC involvement in Christian-Muslim dialogues, was presented because of the urgent wishes from many partners to put more emphasis on this work. It was exciting to here about promising dialogues for example on ethics, society and law. Even circles within the Islamic world which are considered to be rather conservative are contributing in a constructive manner and very eager to find an adequate conceptualisation of its religious spirituality and traditional ethical values in relation to human rights and the modern society as a whole. There was agreement in the ExC that it is an important part of the WCC commitment to elaborate the specific Christian approach to these issues in relation to other religions and to contribute constructively and visibly to this dialogue. This will be discussed further in a few weeks time in the AdvG for interreligious dialogue.

A paper on a new initiative to create an "advocacyplatform" was presented. The idea was fully supported by the ExC and the matter referred to the Programme Subcommittee (see later).

b. Cluster on Issues and Themes

For this year the focus is decided to be on globalisation with specific reference to the Geneva 2000 meeting (the follow up meeting on the Social Summit in Copenhagen 1995). Four themes will be highlighted: Eradication of poverty, debtrelief, the special challenges for Africa and kontrol of capital-flow. After Geneva 2000 a more theology-related approach to globalisation will be taken by the teams.

An interim report has been prepared on Human Sexuality with special focus on health (HIV) and education. Concerning the relation between Human Sexuality and Human Rights it was decided to take a regional approach and see the gay/lesbian-problem in relation both to theological anthropology and to the local cultural contexts.

c. Cluster on Communication

The AdvG had met for the first time and decided to recommend to continue in 2001 along the same lines as for 2000 focussing on DOV, prot/orthodox-relations, social issues (debt). AdvG also discussed an eventual change in logo for WCC, still using the illustration of a cross and a boat.

The WCC-Newsletter would be published 4 or 2 times this year depending on finances. The ExC recommended at least 4 annual editions.

The communication between staff and members of governing bodies was discussed, and it was agreed that there should as quick as possible be set up an internet address-network in order to secure fast and timely information.

3. The Special Commission (SC)

The first meeting in this 60-member Commission was held in December 99 and became a promising start on the dialogue between the protestant and orthodox members of WCC. It was encouraging to see that even some of those orthodox churches that have left WCC (the Bulgarian and the Georgian churches) took part as observers. The meeting identified the four areas on which it will focus its work in 2000. For each of these four issues, it named a subcommittee, drawn from its own membership, to discuss the topic thoroughly and prepare a report for the next plenary meeting of the SC, set for 23-25 October 2000. Fourteen members were chosen as a steering group to coordinate the work of the four sub-committees and to prepare the agenda for subsequent meetings. The four areas identified are (1) the organisation of the WCC; (2) the style and ethos of our life together in the WCC; (3) theological convergences and differences between Orthodox and other traditions in the WCC; and (4) existing models and new proposals for a structural framework for the WCC that would make possible meaningful participation by Orthodox churches. An interim report will be delivered to the firstcoming CC-meeting in Jan/Feb 2001. This will be a crucial meeting for the entire work of the SC, where it will be decided in which particular direction the work of the SC shall move with regards to the issue of membership and the decisionmaking structure.

4. Report on various Adv.Gs and Comms

a. Joint Working Group (with the Roman Catholic Church). This group met in January and selected the items for the agenda for the next few years: Baptism, ecclesial implications of Roman Catholic participation in regional and national ecumenical bodies, social and moral issues, mixed marriages.

b. Joint Consultative Group (with the Pentecostals). This group will not meet before June.

c. WCC/LWF joint group. The two organisations have established a joint group for dialogue and cooperation. On the agenda is a possible cooperation on the theme, dates and placement of the Assemblies and the discussion on membership. The last issue caused an extensive discussion in the ExC concerning the relation between confessional identity and involvement on the one hand and on the other hand the advantages of independent churches maintaining responsibility and commitment through direct membership. This issue was referred to an upcoming discussion on membership (see 6.2. Membership issues).

d. Continuation Committee

The next meeting on the idea and structure of a Forum will take place in September this year in the USA. A report will be presented to the CC at the next meeting, Feb. 2001.

5. Public Issues

3 issues of importance were adopted: Indonesia, Cyprus and Chechnya. A sub group consisting of both orthodox and protestant members worked intensively to edit a timely and strong statement on the recent developments in Chechnya. The result was unanimously accepted by the ExC.

The WCC Representative in New York to the UN will from midsummer be upgraded To the highest group of NGO Representatives. This new ranking provides certain additional privileges such as the right to deliver written statements and proposals of items to the UN agenda.

In relation to the policy on Jerusalem it has become an item for dialogue between WCC and the Palestinian state authorities that in the Palestinian constitution the State of Palestine is conceived as “an Islamic State!”

6. Nominations and Membership issues

1. Nom. for Commissions and Adv.Groups. A few names were changed in various Comm.s and AdvGs. I was surprised to see Heikki Huttonen from the Orthodox Church in Finland replaced by a person from the Romanian Orthodox Church, and I asked for further clarification on this particular issue. Later we were informed that Heikki Huttonen was replaced at the request of his own church. Therefore it was recommended.

2. Membership issues. a. The ExC at its meeting in March 1999 noted the proposal for a comprehensive study on membership, but decided to wait with a decision until the SC had been established and had outlined its agenda and future work. The CC-meeting (26.8-3 .9.1999) affirmed the need for a study, either by the SC or a group formed for this purpose. It was proposed that Faith and Order should be involved, and that the Council should not wait too long to do this study. Two of the four sub-committees established by the SC at its inaugural meeting in Dec. 1999 have been asked to deal with questions related to the issue of membership. The question is also under discussion in the LWF-WCC Staff Group and will come up in the Joint Working Group with the Roman Catholic Church in the framework of the ecclesial implications of Roman Catholic participation in regional and national ecumenical bodies.

The Sub-committee discussed at some length the issue of WCC membership and it was decided to ask the staff to bring to the next meeting of the ExC (late September 2000 in Damascus) a first draft of a discussion-paper on the issue of membership. This paper should draw on the discussions in the Sub-committees of the SC as well as on other discussions presently taking place (such as for example with the LWF). The paper should be made available also to the SC at its next plenary session in October 2000.

b. Applications from churches. 8 churches, 5 from Africa, 2 from Asia, 1 from the Pacific, are ready or almost ready for submission to the CC. They will be presented at the next CC-meeting. Another app. 20-25 churches are in the pipeline.

7. Finances

1. Preliminary 1999-results. The results show a shortfall in Designated Operating Income of 853.000CHF due to decreases from Funding Partners and a shortfall of 100.000CHF in membership contributions (6.8 mill. CHF) compared to the budget, but an increase of 86.000CHF compared to the 1998-results. 54,6% of all member churches contributed – this was an increase of 18 churches. One major contributor decreased funding significantly (The Church of Sweden), but this development was reversed by increases from a number of smaller donors. The overall shortfall on income against budget is 981.000CHF.

The expenses exceeded budget by 517.000CHF. The main overspent items were fees, equipment and staff costs.

The investment-operations were extremely successful for the year 1999. Available alone for the Operating budget is 4.93 mill. CHF. This leads to an overall positive result for 1999. It was decided to use parts of the surplus to cover the 2000 regular contributions towards the 9.th Assembly, the 2001 CC-meeting and a building maintenance reserve. This relieves the 2000 expenditure budget by almost 1 mill. CHF.

2. 2000 Budget

The decrease in Designated Operating Income continues. An overall budgeted deficit of maximum 401.000 CHF was accepted.

3. Membership 10 mill. Campaign

A preliminary report on the status of the campaign to raise membership contributions from 6.5 to 10 mill. CHF by the year 2005 was presented and the activity plans were reviewed.

4. WCC Round Table

The Sub-Committee strongly encouraged the efforts undertaken to form a Round Table-structure between WCC and the church-related agencies in order to engage all the various parties (staff, agencies, members of Gov.Bodies etc.) in the discussion of the WCC programmatic activities. The first meeting of the new RT will take place April 12-14, 2000.

5. Expansion of the US-office

In order to improve the development of the income from the US-donors two new positions in the WCC US-office will be created.

8. Programme Activities

1. International interreligious initiatives. It was acknowledged that interreligious dialogue and relations not only are part of the daily life and witness of practically all memberchurches of the WCC, but also constitute one of the crucial challenges to the ecumenical movement in the 21st century. The ExC affirms the need for the WCC: a. to consider its policy and strategy, regarding involvement and participation in interreligious initiatives at the global level, and b. to articulate and sharpen its specific contribution.

The ExC Further recommends that the AdvG on Interreligious Relations consider the following possibilities and make concrete proposals to the Programme Committee of the CC: 1. Inviting a dialogue among churches and ecumenical partners on the ecumenical priorities and the expected role of the WCC in the areas of interreligious relations at various levels. 2. Listening, especially, to churches living in pluralistic contexts as minorities and/or in situations marked by conflicts and tensions. 3. Reflecting and articulating an ecumenical perspective in the relations developed with partners of other faith communities and in the efforts of education on interreligious questions and interpretation of problems. Such an ecumenical reflection will have to assess major trends in interreligious relations and focus its attention on issues like: the ethics of international relations, globalisation and religion, the role of religion in public life, the role of diaspora in interreligious relations, global relations between religious traditions, and local inter-communal conflicts. The main purpose of this reflection is to gather the various elements of an ecumenical vision and develop ecumenical guidelines on interreligious cooperation at the world level. 4. Exploring global initiatives drawing on the above-described resources and learning from the critical evaluation of various events and initiatives.

2. Advocacy

The ExC supports the establishment of a new ecumenical mechanism, called the Advocacy Platform, and the idea to create a new council-wide office for this purpose bearing in mind: a. The WCC should play a central, visible and proactive role in the new mechanism. b. The new mechanism should provide a means for accountability of participants to the common ecumenical endeavour. c. The WCC office on Advocacy should be adequately staffed and staff should display a clear commitment to the Council and to the ecumenical movement. d. Care should be taken not to create heavy new structures. A meeting to establish priorities should not be called an Assembly or a Forum and should not meet more often than once every three years. e. The WCC's important on-going advocacy work is affirmed. The new mechanism must not divert already limited resources from on-going WCC programmes.

In connection to the issue of advocacy the development of ACT was discussed at some length. The rapid growth and the professional work of the organisation was commended. The

relation to especially LWF as being in a double position within ACT (both being part of the governance and being a receiver as an operating body) was discussed. The ExC decided to put ACT on the agenda for the next ExC-meeting in September.

3. The next CC-meeting

The ExC welcomed the invitation offered by the EKD to host the next CC-meeting in Berlin and expressed appreciation for the hospitality offered by the EKD. Because of the symbolic significance of Berlin, it was strongly recommended that the regional focus for the meeting in January 2001 be on Europe, with specific accent on Central and Eastern Europe. It was further recommended that: (a) the theme for this part of the CC-agenda be formulated with emphasis on churches' search for reconciliation and peace, so that a clear link be established with the launch of the DOV; (b) the global perspective be an integral part of the presentations and discussions; (c) the local church(es) be invited to prepare themselves and contribute to the debate; (d) the regional focus programme include plenary presentations, padare events and/or discussions in small groups (according to time and space available), with the aim of facilitating the sharing among the CC-members, as well as contributing to future programmatic emphasis.

With regard to the forthcoming meetings of the Central Committee, the following timetable was suggested for regional focus: 2002 Asia, 2003 Caribbean and Latin America (primary emphasis on the Caribbean), 2004 Middle East.

9. The Monitoring Role of the Ex. Committee

1. Activity reports for the ExC. In the light of the experience gained by the discussion, the ExC recommends that, for its future meetings, short written reports be submitted by the cluster directors, with basic highlights from major features of programmatic activities, a preliminary assessment of activities reported and, particularly, reference to eventual problems, difficulties or wider concerns that the staff would like to share with the ExC asking for advice. My proposal to link the presentation and assessment of the activities to the list of criteria for prioritisation as decided by the CC (minutes from the meeting August 1999, pages 86-87) was approved.

2. Reports from Comms and AdvGs to the Programme Committee. The ExC further recommends that the Moderators of Comms and AdvGs prepare their reports for the PC in a way that will help the PC to review the programme proposals and to ensure the flow, the coherence, and the overall direction of the Council's activities in the spirit of the CUV.

3. Information between meetings. Discussion of the needs of members at the ExC and the CC for information between meetings pointed towards existing sources of information (ENI, WCC News, WCC Website, etc.). But also the idea of making other material available via list servers developed for members at governing bodies was approved. The staff would soon begin to mail internal reports and activity papers for the benefit of ExC-members.

Conclusion

Like the CC-meeting in August '99 this ExC-meeting began for me in a kind of frustrating atmosphere because of the clear lack of communication before the meeting and the few preparatory papers. But as the meeting progressed, we actually arrived at many valid decisions and attained a concordance among the ExC-members on virtually all issues. So, again like last summer, I left the meeting encouraged and with many positive expectations for the development and adaptation of the WCC to a new ecumenical pattern with memberchurches and ecumenical organisations actively involved and influencing the agenda of the Ecumenical Movement.

Rapport nr. 15 /00: Rapport fra Kirkenes Verdensråds Advisory Group on Regional Relations And Resource Sharing, Bossey, 18.-23. mars 2000

Fra: Kirsten Lund Larsen, Danmark

Saksbehandler: Generalsekretæren

I det "nye KV" er det denne gruppen som har hovedansvar for å gi råd til teamet som arbeider med regionale relasjoner og ressursdeling. En av oppgavene er å etablere de nye mekanismene for å fordele økonomiske midler innenfor KV-systemet, en ofte svært interessefylt oppgave som det fremdeles er mye strid omkring, og hvor veien ennå er lang å gå.

Gledelig er det imidlertid at det allerede er etablert et system med 3-årsplaner og et Activity Planning Document for 2001 som danner grunnlaget for at bidragsyttere(kirker og kirkelige organisasjoner, for eksempel KN,) bevilger penger til KVs arbeid. Dette skal skje på et årlig såkalt WCC Global Round Table-møte i Geneve.

Det er verdt å merke seg at Kirsten Lund Larsen ytrer seg like kritisk som KN angående at KV skal beskjeftige seg med økonomiske overførslar, rapporteringer osv. Mer naturlig er det at KV leder arbeidet med å samle inn penger, utvikler felles normer, overvåker givergleden eller mangel på denne og holder partene ansvarlige i forhold til hverandre. Kort sagt; arbeider med de relasjonelle spørsmålene av teologisk, moralsk og politisk art som er involvert i "resource sharing"-problematikken.

Innenfor rammen av samarbeidsavtalen mellom Den norske kirke og KN - og som er en konkret oppfølging av det felles studiebesøket til det økumeniske senteret i Geneve i februar - bør MKR orienteres om KNs prioriteringer innenfor KV og om deres synspunkter på hva som bør være KVs rolle i fordelingen av ressurser globalt, regionalt og nasjonalt/lokalt.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering.

Rapport til Det mellemkirkelige Råd
om min deltagelse i Kirkernes Verdensråds Advisory Group
vedr. Regional Relations and Resource Sharing

fra Kirsten Lund Larsen

Rapporten vedrører den rådgivende gruppes første møde, som fandt sted på Bossey Ecumenical Institute fra 18.-23.marts 2000. Gruppen er nedsat af Centralkomiteen med det formål at rådgive det team, der arbejder med Regional Relations and Ecumenical Sharing (også kaldet RRES). Teamet hører hjemme i det såkaldte Cluster on Relations i den nye KV-struktur.

Rådgivningen omfatter både anbefalinger vedr. langsigtede programplaner og vurdering af de gennemførte aktiviteter (som opfattes som en slags 'evaluering'). Gruppen fungerer frem til næste generalforsamling, mødes efter planen ca. hver 18. måned og rapporterer til Programkomitéen.

Mødets forløb

Mødet var tilrettelagt sådan, at den tilsvarende rådgivningsgruppe for "nabo-teamet", der arbejder med Church and Ecumenical Relations, mødtes samtidig. De to grupper var fælles om de indledende sessioner og præsenterede rapporterne for hinanden til sidst og havde i øvrigt stort udbytte af at være sammen socialt, ved de daglige andagter, på udflugter osv., hvilket der var god tid til, eftersom der var afsat seks hele dage, hvilket jeg synes er i overkanten. Dagene og de enkelte sessioner var dog veltilrettelagte, og mange af oplæggene blev håndteret meget professionelt.

For begge gruppers vedkommende drejede sagen sig primært om at forstå de to teams placering og opgaver i den nye struktur samt forholde sig til deres respektive bidrag til den tre-årsplan, som hele KV arbejder på at kunne lægge frem til det planlagte første rundbordsmøde i april i år. Desuden havde begge grupper fået forelagt det verserende forslag om et globalt advocacy-samarbejde til kommentarer.

Der var enighed i gruppen om, at arbejdet ikke kun består i de fastlagte møder, men at vi også har til hensigt at holde kontakt og være behjælpelige i vore respektive regioner i det omfang, der måtte være brug for det. Som formand havde Centralkomiteen udpeget biskop Mwume Dandala, som er metodist og pt. formand for det sydafrikanske kirkeråd. Han virkede ikke til at have den helt store træning på området, men han gjorde det faktisk udmærket og meget behageligt. Gruppen udpegede Carmencita Karagdag fra det filippinske kirkeråd som næstformand og etablerede sig desuden med et slags forretningsudvalg (en såkaldt Continuation Committee), som fik Eunice Santana fra Puerto Rico og Christer Åkesson, der er chef for den svenske kirkes bistandsafdeling (Lutherhjælpen) som medlemmer.

Mødets emner

Det overordnede indtryk af udviklingen i KV er fortsat positivt, og i RRES-teamet er der gode kræfter, som gør sig ihærdige anstrengelser for at konkretisere den retning, generalforsamlingen i Harare udstak: at KV skal arbejde som et fællesskab af kirker og give plads og mulighed for at medlemskirkerne arbejder sammen snarere end selv at køre programmer og formidle penge. Der er dog også - vel ikke overraskende - stadig kræfter i teamet, der tænker meget traditionelt, men det er forhåbentlig kun et spørgsmål om tid.

a) Treårs-planen

Det er helt nyt for KV at arbejde med sådan en form for planlægning med mål og indikatorer, men håbet er, at planen og et rundbordsmøde-system skal kunne sikre bred uøremærket finansiering af hele det nye KV's arbejde.

Planen bærer absolut i den rigtige retning. Den bærer dog tydeligt præg af en famlende usikkerhed overfor den indbyrdes sammenhæng mellem mål, aktiviteter, output og indikatorer, men det er ikke unaturligt - og heller ikke ukendt fra andre organisationer. Der herskede ligeledes nogen forvirring i planen om begrebet evaluering. Gruppen forsøgte at bistå med at afklare begreberne og terminologien og skærpe fokus. Mere alvorligt er det efter min opfattelse, at planen stadig bærer præg af, at man vil for meget, og at alt er vigtigt. Det er meget svært at sammenholde de store mål og mange aktiviteter med det faktum, at den samlede medarbejderstab i dette globale team er på 16,8 fuldtidsstillinger...

De fire hovedområder, som teamet vil arbejde med, er følgende:

1. at sikre regionalt perspektiv og identitet i KV's arbejde
2. at koordinere diverse resource sharing-mekanismer/rundbordsmøder, regionale grupper, fonde)
3. at bistå kirker med kapacitetsopbygning, og
4. at fremme kirkernes lokale diakonale indsats

b) Kommentarer fra rådgivningsgruppen til de fire områder:

ad 1) Regionalt perspektiv

Det ser ud til at være en meget svær opgave for teamet at finde den rette arbejdsform med de nye opgaver og de begrænsede ressourcer. Dels er der spørgsmålet om kompetence og ansvar for dette regionalt opdelt team i forhold til de andre teams, der f.eks. arbejder med kirker og økumeni eller med internationale spørgsmål. Hvordan sikrer teamet rent faktisk, at alt dette koordineres, så den ene hånd ved, hvad den anden gør i en region? Men det er interne ledelses- og management-udfordringer, og rådgivningsgruppen kunne ikke gøre meget ved det.

ad 2) Resource sharing

Der foreslås fire mekanismer for resource sharing (der som regel er et andet ord for økonomiske overførsler): rundbordsmøder fortsætter med KV-involvering i forskelligt omfang; regionale grupper fortsætter i en fornyet form i tættere samarbejde med de regionale kirkeråd, og desuden foreslås to fonde, en Fond for Småprojekter (Small Projects Fund, SPF) og en såkaldt Strategic Initiative Fund (SIF).

Mht. *rundbordsmøderne* var det uklart, på hvilket niveau KV fremover forestiller sig at være med. Vi fik at vide, at der er 53 enkeltkirker, kirkeråd eller organisationer, der har et rundbords-system. Det siger sig selv, at teamet med 2 medarbejdere pr. kontinent kunne drukne alene i disse rundbordsmøder og hvad dertil hører. Vi opfordrede til, at planen klart forholdt sig til dette spørgsmål.

De *regionale grupper*, som var en opfindelse i den gamle afdeling Unit IV, er fortsat en underlig størrelse, når der samtidig findes regionale økumeniske organisationer. I det mindste synes der nu at blive samarbejdet om medlemsskabet af disse regionale grupper. Det bekymrer mig stadig, at man opererer med en forestilling om, at disse grupper skal være involveret i konkret økonomisk støtte til medlemsskirker gennem en såkaldt *Fond for Småprojekter*.

Min grundopfattelse er (og jeg mener den er i overensstemmelse med ånden i Harare), at KV med de begrænsede ressourcer ikke skal beskæftige sig med økonomiske overførsler, som man er dårligt rustet til at administrere, rapportere og sikre kvalitet på (og regionale grupper uden professionelle sekretaria-ter endnu mindre). Jeg er derfor dybt skeptisk overfor den foreslåede projektfond og ser den som et eksempel på, at gamle arbejdsformer videreføres. Men jeg stod temmelig alene med kritikken. En del af medarbejderne og medlemsskirkerne fastholder, at teamet har mandat til dette arbejde og ønsker fonden for at få adgang til penge, som ikke kan hentes direkte hos de bilaterale donorer. Argumentet er bl.a., at pengene skal gå til de lande/kirker, der bliver forladt, når kirkelige hjælpeorganisationer såsom Folkekirkens Nødhjælp koncentrerer deres indsats om færre områder, og at der også er nordlige kirker (især nordamerikanske) og små organisationer (som f.eks. Finnchurchaid), der har behov for at sende penge gennem en sådan fond. I øvrigt er den angiveligt kun på ca. 300.000 USD og har efter sigende tilsagn om ca. 80% af midlerne, så den *bliver* til virkelighed. Retningslinjerne for administrationen blev dog sendt tilbage til teamet til nærmere gennemarbejdning.

Den *strategiske fond*, SIFen, er derimod et nyttigt redskab for teamets medarbejdere og skal administreres af dem, og det synes jeg både er relevant og en rigtig metode. Disse penge kan bl.a. bruges til at muliggøre økumeniske besøg eller lokale initiativer på strategiske tidspunkter, men det er ikke traditionelle projekter, man søger om. Denne fond er planlagt til ca. 1 mill. USD og har tilsagn om ca. halvde-len på nuværende tidspunkt.

ad 3) Kapacitetsopbygning

Det er jo virkelig et slagord, man kan rejse penge på nu om dage, men det er selvfølgelig begrænset, hvad KV kan gøre med f.eks. to medarbejdere til at dække Afrika. Programmerne ser generelt ud til at bestå af forskellige workshops sammen med kirkeråd eller andre om ledertræning og organisationsudvikling, træning i planlægning, monitorering og evaluering samt udvikling af fælles formater mht. rapportering.

ad 4) Diakoni

De konkrete projekter, der indgår under dette punkt, er et kvinde-program, globalt børnenetværk og det økumeniske ti-år mod vold (Decade to Overcome Violence). Kvindeprogrammet handler om nogle aktiviteter, der skal få kirkerne til fortsat at beskæftige sig med kønsspørgsmål, selvom det økumeniske kvinde-tiår er slut. Det blev hilst velkomment, men samtidig efterlyste rådgivningsgruppen en klarere

målsætning for de tilsyneladende noget spredte aktiviteter. Børnenetværket blev der derimod - bl.a. fra min side - stillet spørgsmål ved, fordi det synes at være et program, der køres fra Geneve og ikke engang er ordentligt forankret i de regionale desks i selve teamet. Men børn er selvfølgelig et vigtigt område, og tilkendegivelserne fra gruppen var overvejende uforpligtet positive. Programmet er tydeligvis en kæphest for nogle få ansatte, så det vil blive ved med at figurere på budgettet...

Anti-volds-kampagnen blev hilst velkommen, og det blev fremhævet, at KV i forberedelsen af det har været omhyggelig med at hente input hos medlemskirkerne. Metoden har været kreativ og participatorisk, og det blev værdsat. Hvordan ti-året vil blive udformet, kan man af gode grunde ikke sige noget om endnu. Medlemskirkerne har resten af indeværende år til at formulere sig om deres erfaringer eller holdninger. Ti-året lanceres først næste år. Men det blev understreget, at man ikke blot må fokusere på volden, men på de (ofte) fattigdomsrelaterede årsager, der er til volden. Det må ikke bare blive symptombehandling.

Advocacy

Forslaget om, at der skal oprettes en økumenisk "platform" for advocacy-aktiviteter blev hilst velkomment. Der er lavet et godt forarbejde, som bl.a. Folkekirkens Nødhjælp har været med i, og forslaget omfatter oprettelse af et lille koordinerende kontor i KV med et par medarbejdere og så et større forum, hvor interesserede medlemskirker og agencies kan samle sig om prioriterede advocacy-opgaver. Her tænkes især på lobby overfor globale institutioner såsom Verdensbanken, WTO osv. Den rådgivende gruppe anbefalede, at man hurtigst muligt kommer igang (drøftelserne af sagen har foreløbig været i fire år...); at man starter med en pilotfase; og at man ikke står fast på kun at ville have to-tre prioriteter, men lader folk samle sig om dem, de kan blive enige om. Forslaget skal drøftes igen på Heads of Agency-mødet i maj, og det kan sandsynligvis realiseres i begyndelsen af 2001.

Økonomi

En af de store fordele ved den nye struktur i Geneve er, at der er skabt bedre overblik over og styring af finanserne. Joan Geuss fra Cluster on Finance and Administration gjorde rede for den aktuelle situation. Budgettet for indeværende år er på ca. 28 mill. CHF (ca. 130 mill. kr.) med et budgetteret underskud på 500.000 CHF. Hun nævnte, at mindre end halvdelen af medlemskirkerne i øjeblikket betaler deres bidrag, og at dette beløb samlet set er på 6,6 mill. CHF. KVs ambition er at få medlemskirkernes bidrag op på 10 mill. CHF. Hun gjorde det endvidere klart, at princippet fremover bliver kun at bruge de penge, man har, og at de forskellige teams må prioritere, så visse aktiviteter først igangsættes, når der er penge til det. Man kan kun håbe, at det lykkes at fastholde princippet, for det har jo på ingen måde været nogen selvfølge førhen. Presset for at bruge ekstra penge er der fortsat, formuleret sådan med hendes egne ord: "*It is obvious that the amount of the work the Council thinks it should be doing is not supported by the funding.*"

Punkter til opfølgning i Danmark

Det vil fortsat være vigtigt, at MKR og Folkekirkens Nødhjælp har en god dialog indbyrdes og taler med een stemme i de forskellige fora, hvor der er mulighed for at påvirke beslutningerne. Det bliver i første omgang på rundbordsmødet i april. Denne rapport vil derfor forhåbentlig også være nyttig for FKN.

Personlig vurdering af mødet

Det er altid en fin menneskelig oplevelse at være i internationale økumeniske sammenhænge, hvor man træffer mennesker, men ellers ikke ville møde, og får nogle udfordrende diskussioner i et miljø, der træner én i at lytte og forsøge at forstå den anden. Således også her, hvor de to rådgivende grupper tilsammen omfattende en stor repræsentation af ortodokse deltagere, men samtidig også så blandet et selskab som f.eks. en karismatisk baptistpræst fra England, en farverig anglikansk kvinde af afrikansk oprindelse fra en lille bitte engelsk koloni-ø i Caraibien; en ung samekvinde fra det nordligste Norge og en metodistbiskop fra Sydafrika.

Den engelsksprogede gudstjeneste i den lutherske kirke i Geneve blev en særligt dejlig oplevelse. Menigheden er international med mange gæster udefra, og det var en godt at mærke, hvordan den på een gang så velkendte gudstjeneste alligevel kunne være så anderledes. Liturgen var en kvindelig præst fra USA; prædikanten en stor frodig læg kvinde fra Guyana; koret omfattede mennesker fra tre kontinenter; to afrikanere bistod ved nadveren, og flere af hymnerne var af palæstinensisk oprindelse. Rigtigt brød blev brudt, og hele menigheden deltog i nadveren, både som nadvergæster og ved at synge den latinamerikanske hymne Santo, santo, santo, som er skrevet af en evangelikal prædikant i Peru. Til slut blev gæsterne på den naturligste måde bedt om at rejse sig og præsentere sig. Det var en meget fin oplevelse.

Noget andet er så, om effekten af disse rådgivende grupper berettiger omkostningerne. Der er syv grupper med ca. 15 medlemmer i hver samt fire kommissioner med nogenlunde samme opdrag. Det lyder umiddelbart voldsomt, ikke mindst når man tænker på, at nogle teams skal forholde sig til flere rådgivende grupper. Det er ganske omkostningskrævende, både mht. rejseudgifter og de relativt få medarbejders tid. Men omvendt har grupperne selvfølgelig den funktion at sikre en vis involvering fra medlemskirkerne og være et økumenisk mødested, og det er vel også vigtigt for at holde bevægelsen levende. Derfor mener jeg nok, det også fremover vil være relevant at stille med forslag om medlemmer af sådanne grupper.

En del af deltagerne hører til 'den gamle økumeniske garde', og de er efter min mening stadig præget af klynk og retorik. Det giver sig udslag i kritik af de nordlige agencies krav om gennemskuelse og ansvarlighed overfor penge. I påstande om, at selv store organisationer ikke kan klare sådanne krav. Samt en underliggende forventning om, at vi i nord bør finansiere meget mere, end vi gør, samtidig med at mindre end halvdelen af medlemskirkerne betaler deres bidrag. I den sammenhæng var det meget opløftende at have en kort session med folkene i ACT-kontoret, som var ganske klare i deres kriterier og krav og som kan bevise, hvor gode og synlige resultater den økumeniske familie kan producere, hvis den organiserer sig og lægger klynkeriet bag sig.

Rapport nr. 16/00: Rapport fra Kirkenes Verdensråds Advisory Board ENI, Møte i Geneve 04.04.00**Fra: Thor Bjarne Bore****Saksbehandler: Generalsekretæren**

Thor Bjarne Bore har representert Den norske kirke i ENI omtrent fra starten av denne internasjonale informasjonsbulletinen i 1992. På Sentralkomiteen i KV i september 1999 ble han gjenvalgt for en ny periode fram til neste generalforsamling i 2004-5 . Valget skjedde på bakgrunn av at administrasjonen ønsket at Bore skulle fortsette, og etter at MKR hadde sendt et anbefalingsbrev (Letter of Endorsement).

Rapporten sier lite om hvilken kontakt Bore har med LVF i det løpende arbeidet. At han representerer LVF, betyr trolig primært at han er på "LVF-kvoten". Jeg kjennør ikke til at han formelt er nominert eller oppnevnt av LVF. Heller ikke hvorvidt det er konsultasjoner med eller rapportering tilbake til LVF.

MKR har støttet arbeidet med å lage en felles informasjonsbulletin. Kirkens Informasjonstjeneste har ansvaret for at norske kirkenyheter av internasjonal og økumenisk interesse blir oversatt og oversendt ENI. Bare i liten grad har nyheter fra Norge nådd fram på ENIs sider.

Rapporten omtaler ENIs økonomi og LVF problemer med å betale den avtalte andel. Argumentasjonen om at det er "lutherske penger" også inne i WCC-andelen høres merkelig ut. Det samme kunne WARC si om "reformerte penger" .

Forslag til vedtak:

MKR tar rapporten til orientering.

ENI Advisory Board har møte en eller to ganger i året, forrige møte var 23.04 1999. ^{SU}
De fire grunnorganisasjonene, WCC, LWF, WARC og CEC har to medlemmer hver, og det ^{00/254-1}
møter en representant fra hver av stabene i Geneve og en fritt valgt representant fra hver av ^{6/7.2}
organisasjonene. Advisory board består nå av Margot Kassmann, Kristine Greemaway
(WCC); Jean-Jacques Bauswein, Paraic Reamonn (WARC); Luca Negro, Robin Guerney
(CEC); Thor Bjarne Bore, Marc Chambron (LWF). Sistnevnte er midlertidig informasjonssjef i
LWF mens man venter på en nyansettelse.

Undertegnede ble i sin tid spurt av Gbunnar Stålsett om å representere LWF, og jeg er den
eneste profesjonelle mediemenneske i Advisory board. I noen saker er en slik bakgrunn en
fordel.

Vedtaket om å stifte ENI som et uavhengig ekumenisk nyhetsbyrå skjedde i 1990, og fra
1992 har virksomheten vært i gang. Staben består av to journalister – den ene er også leder
for det forretningsmessige – og det er tre assistenter, to av dem på deltid. Av praktiske
grunner har WCC det formelle arbeidsgiveransvar, men det har i flere år vært arbeidet for å
gjøre ENI til en selvstendig stiftelse som leier av og betaler for en del tjenester hos WCC. Det
har i disse årene vært et ømt punkt hvor sterkt WCCs kommunikasjonssjef skal være
inne i driften. De fire Geneve-baserte i Advisory board utgjør en steering committee, som har
kontakt med ENI-staben.

Økonomien er her – som ellers i det ekumeniske system for tiden – en vanskelig sak. I
utgangspunktet skulle de fire organisasjonene forplikte seg på å betale minst 1.5 prosent av
sitt budsjett til ENI. Det var imidlertid også en forutsetning at WCC, som var den drivende
kraft bak iverksettelsen og visjonen, skulle betale mer, mens LWF hele tiden har insistert at
man der ikke kunne møte 1,5 pst kravet.

Det som har gjort situasjonen spesielt vanskelig nå, er at WCC – som hittil har betalt 640.000
Sfr årlig - på grunn av et stort underskudd generelt sier at man for 2000 ikke vil betale mer
enn 400,000. Dette skulle være et ettårs-kutt og ikke legge listen for 2001 og videre, er det
sagt. Men WCC regner ikke med å komme opp igjen til 640.000-nivået. WCC vet også at ENI
har en reserve på vel 800.000 Sfr (som stammer fra midler som ble overført fra en WCC-
konto da en publikasjon ble lagt ned i forbindelse med at ENI startet), og regner med at
midler derfra kan brukes.

Advisory Board sa i fjor at det en nødvendig å øke ENI-staben med en journalist dersom
byrået skal kunne gjøre det som var forutsetningen. For å finansiere en slik økning måtte
man prøve å få nye sponsorer/grunnorganisasjoner – metodister, baptister KFUK/KFUM
kristelige institusjoner osv. Dette krever en person som kan drive fundraising.

Det ble en lang fremtidsdiskusjon. Konklusjonen var at det er best å satse på enda bedre
kvalitet i det redaksjonelle stoffet – ansette en ny journalist – og håpe på at økt bredde kan
tiltrekke flere partnere, og man skal lete etter personer som kjenner den økumeniske familie
og for eksempel er pensjonerte og derfor ikke trenger annet enn dekning av utgifter, ev. at
noen påtar seg en slik oppgave og får for eksempel 10 prosent av det man måtte få inn
ekstra.

Hvis det ikke lykkes å øke inntektene utover dagens nivå, vil reservene holde i snaue tre år til
med fullt opplegg. Men, som flere sa, da er det bedre å gå ned med flagget til topps enn å
halte videre med svært utilfredsstillende arbeidsforhold. Håpet er imidlertid å få både i pose
og sekk, både bredere tjeneste og mer penger.

I debatten ble det brukt sterke ord om WCC, særlig om den nye finansdirektøren "som bare
er interessert i penger, ikke i den ekumeniske bevegelse". Det ble minnet om at WCC var

initiativtaker og ønsket å være en generøs sponsor, nå er visjonene forsvunnet. Jeg registrerer imidlertid at WCCs budsjett har minsket med 30 prosent siden 1992. Og det er samtidig et faktum at LWF bare yter halvparten av det man egentlig er enig om skal være nedre grense.

Slik er ytelsene for 2000:

WCC	400 000 Sfr	1,428 pst av sitt budsjettet
LWF	100 000	0,75
WARC	38 010	1,5
CEC	25 000	1,477

LWF fremholder at lutheranerne betaler betydelig av WCC-bidraget, at tilskuddet til ENI utgjør 1/3 av det totale budsjett LWF har til prosjekter og programmer, og at man ikke har mulighet til å øke bevilgningen utover dagens nivå.

Meningen er at ENI skal bli en stiftelse fra 1.1 2001. Neste møte i Advisory Board er lagt til Hannover i november.

Stavanger 12.04
Thor Bjarne Bore

Rapport nr.17/00: Rapport fra møte i KVs Advisory Group on Church and Ecumenical Relations, Celigny, 18.-23. mars 2000

Fra: Line Skum

Saksbehandler: Generalsekretæren

Line Skum har skrevet en kort rapport som er full av utfordringer til Den norske kirke på bakgrunn av impulser, refleksjoner og anbefalinger fra det første møtet i den nyetablerte Advisory Group on Church and Ecumenical Relations. Med medlemskap i NØM ligger forholdene vel til rette for en god førstehånds resepsjon av saker fra denne viktige KV-gruppen og for initiativ den motsatte vegen. Men så lenge NØM nærmest ligger på is som følge av De sentralkirkelige råds økonomi, må MKR og MKR/AU søke å fange opp utfordringene. NØM/AU vil møtes tidlig på høsten og bør gå nøye gjennom rapporten, bakgrunnsdokumentene og anbefalingene fra møtet. Disse kan fås ved henvendelse til sekretariatet.

Fire av de mange utfordringene som presenteres, bør møtes med en refleksjon rundt erfaringer som er gjort hos oss den senere tid:

1. De lokale Jubileum 2000 erfaringene - hvordan kan de kaste lys over KVs arbeid med å etablere et Forum hvor nye kirker/organisasjoner deltar?
2. Kirkerådssamarbeidet Norden-FOCCESA, hvor NKR spiller en ledende rolle, har begynt å skrive ned sine erfaringer. Rapport fra seminar på Granavolden 29. februar-4. mars er vedlagt. Hvordan kan erfaringene derfra bety noe positivt for KVs arbeid med å få til større sammenheng mellom de ulike nivåer i den økumeniske bevegelse, det globale, det regionale og det nasjonale? Og sier rapporten fra Granavolden noe om hva som er det viktigste i et kirkerådssamarbeid?
3. Det skjer mer kirke-kirkeutveksling der hvor Den norske kirkes menigheter er involvert enn noen gang. Hva lærer vi om relasjoner? Hvordan følges lærdommen opp?
4. I samarbeid med NKR er MKR i dag involvert i flere tiltak for å gi ungdommer i Den norske kirke en økumenisk ledertrening. Hvordan tar vi i bruk den nye kompetansen som skapes?

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering.

RAPPORT FRA MØTE I
ADVISORY GROUP ON CHURCH AND ECUMENICAL RELATIONS 25 APR 2000
CÉLIGNY, SWITZERLAND
18- 23 MARS 2000

Første møtet i *Advisory Group on Church and Ecumenical Relations* fant sted samtidig med første møtet i *Advisory Group on Church and Regional Relations*. Vi hadde felles møter første og siste dagen. Første dagen var det presentasjon av tema fra Harare, om de nye KV strukturene samt gjennomgang av retningslinjene for rådgivningsgruppene. Siste dagen diskuterte gruppene rapportene fra hvert av møtene, sammen (se vedlegg 1 og 2).

Teamet som jobber med *Church and Ecumenical Relations (CER)*, befinner seg innenfor Cluster on Ecumenical Relations (se vedlegg 3). Formålet med dette teamet er å styrke, utdype og utvide relasjoner mellom kirker, også til ikke-medlemskirker. Dessuten er det en prioritert oppgave å følge opp arbeidet til Special Commission som særlig jobber med forholdet mellom ortodokse og ikke-ortodokse kirker. Teamet er også involvert i Joint Working Group mellom katolikker og protestanter samt oppfølging av forslaget om etablering av forum for kristne kirker og økumeniske organisasjoner. Ettersom vedlagte rapport (vedlegg 1) fra vårt møte i stor grad gjenspeiler det vi jobbet med og kom frem til, velger jeg å trekke ut de viktigste sakene i denne rapporten. Avslutningsvis vil jeg forsøke å kommentere de områdene som er relevant for vårt økumeniske arbeid her hjemme.

Arbeidsområder for rådgivningsgruppen på dette møtet

1) Generelle innledende kommentarer til arbeidet i CER

Gruppen understreket betydningen av at CER har et nært samarbeid med teamet Regional Relations and Ecumenical Sharing (RRES), da de har mange overlappende arbeidsområder. Det var derfor meningsfullt å ha noen felles samlinger med RRES-rådgivningsgruppen for felles samtaler.

Gruppen var også opptatt av at både det å styrke forholdet mellom medlemskirker/ ikke medlemskirker og utvide fellesskapet, må holde tett sammen. Herunder nevnte jeg spesielt at det å utvide fellesskapet ikke bare må fokusere på andre kirker og økumeniske organisasjoner som ikke er medlemmer, men også de ulike kulturelle kontekstene disse kirkene og organisasjonene er en del av. Det handler også om å utvide perspektivet. Å ta lærdom av forskjellige kulturelle identiteter og arv blant kirker og folk er viktig i prosessen med å vokse sammen i Kristi legeme.

KV er opptatt av å skulle legge til rette for såkalt "ecumenical space" hvor man kan oppleve støtte og gjensidig ansvar. Det må ikke bare skapes steder hvor man deler sine historier, men hvor også oppfølging må finne sted. Det er også behov for bedre oppfølging av for eksempel kirkebesøk som finner sted i ulike deler av verden gjennom KV. Kirkebesøkene er et av CER's ansvarsområder.

Decade to Overcome Violence (DOV) ble også veldig godt mottatt av gruppen. Dette er en mulighet til å jobbe sammen som kirker i kampen mot vold i alle dets uttrykk.

Flere ganger under møtet, ble det fremholdt hvor viktig økumenisk lederskapstrening er, og at dette må styrkes i det fremtidige arbeidet til CER.

Flere andre synspunkter finnes på s. 2 i rapporten.

2) Mandat/ mål for CER:

En viktig del av vår oppgave denne gangen, var å gå igjennom mandatet og målene for arbeidet til CER. Det er særlig to forhold som danner grunnlaget for mandatet til CER:

- 1) Artikkel III i konstitusjonen som vektlegger å nære relasjoner med og mellom både medlemskirker og ikke-medlemskirker, og hvor det må arbeides mot en sammenheng (coherence) i den økumeniske bevegelse i all dets mangfold. KV er et *fellesskap* av kirker som handler *sammen*, og ikke et sekretariat som jobber på vegne av medlemskirkene.
- 2) Common Understanding and Vision (CUV)- dokumentet som vektlegger å *utdype* fellesskapet mellom kirker på vei til synlig enhet, *styrke* forholdet med andre kirker og økumeniske organisasjoner samt å tilrettelegge for sammenheng i den økumeniske bevegelse.

Etter Harare foreslo Program komiteen at KV's arbeid i den kommende perioden skal fokusere på fire tema: å være kirke, omsorg for liv, forsoningens tjeneste samt felles vitnesbyrd og tjeneste i en globalisert verden. Gruppen poengterte at alle disse temaene er viktige for arbeidet til CER.

Rådgivningsgruppen omskrev en del av de såkalte overordnede mål og ansvarsområder som var blitt godkjent av Programkomiteen (se s. 2 og 3 i rapporten). Vi var særlig opptatt av at språket må være inkluderende, slik at man unngår fraser som kirker "innenfor og utenfor" den økumeniske bevegelse.

Vi syntes også det var viktig å fokusere på en mer aktiv rolle for CER hvor man både er ute etter å styrke relasjoner mellom kirker, samt å samarbeide med andre team i KV for å kunne integrere arbeidet mest mulig i andre team også.

3) Evaluering:

Et annet viktig område, var å hjelpe CER til å finne indikatorer for å kunne evaluere sitt eget arbeid med jevne mellomrom (se s. 3). Vi valgte å kategorisere disse evaluerings-indikatorerne under de tre CUV- anliggende: Styrking, sammenheng, utviding og kommunikasjon. Rådgivningsgruppen ba om at det på hvert møte blir satt av tid til evaluering hvor disse indikatorerne vil brukes i evalueringsprosessen.

4) From vision to action- respons på planlagte aktiviteter og bestemte arbeidsområder

Se rapport s. 4ff.

1) Styrke, utdype og utvide fellesskapet

CER teamet har som mål å styrke og utdype fellesskapet (Special Commission, kirkebesøk, ecumenical officers network), samt å utvide fellesskapet (Forum, Joint Working Group, arbeid med evangelikale- og pinse kirker.

Disse tre elementene utfordrer de enkelte medlemskirkene. Hvordan kan Dnk bidra til å styrke, utdype og utvide fellesskapet med andre kirkesamfunn i Norge? Det ble gitt flere eksempler på at man på ulike steder fant felles prosjekter som kan føre kirkene sammen: kirkespill rundt jul/ påske hvor ulike kirker brukes som arena, interreligiøse samtaler med andre trossamfunn, og lignende.

Jubileum 2000 og den videre oppfølgingen av den, danner en viktig møte arena hvor ulike kirkesamfunn kan gå sammen: gudstjenester, kirkespill, økumeniske retreatter m.m. Kanskje kan DOV, bli en slik arena hvor kirkene kan gjøre ting sammen.

2) Restrukteringen av KV og ideen om et forum

Special Commission kom i stand for å øke deltakelsen til de ortodokse kirkene i den økumeniske bevegelse. Gruppen fremhevet at endringer i stemmesystemet, kan øke deltakelsen. Her kan for eksempel konsensus modeller bidra til at radikale strukturendringer ikke er nødvendig.

De videre planene med forum må følges opp, og gruppen anbefalte at regionene aktivt deltar i prosessen frem mot en evt. etablering.

Hvordan ser Dnk for seg at et slikt forum kan fungere ? Hvordan kan vi selv være med å utvikle nærmere relasjoner til evangelikale og pinsevenner ? Har vi nyttige erfaringer å komme med som kan komme forum utviklingen i KV til gode ? Gruppen etterspurte regionale erfaringer som kan gi viktige innspill både til Special Commission og Continuation Committee (som jobber med forum planene).

3) Fra visjon til handling

* Kirkebesøk, både initiert av KV og av medlemskirker, er viktig for å utdype, styrke og utvide relasjonene mellom kirker. Det ble imidlertid poengtert at *oppfølging* av slike besøk er like viktig som selve besøket. Planlegging og oppfølging bør skje i nært samarbeid med kirkene man ønsker å besøke.

Dnk har ved flere anledninger hatt besøk fra andre kirker fra andre land. Det er også mulig å tenke mer lokalt med tanke på kirkebesøk. Det er mulig å tenke seg at man en gang i halvåret hadde kirkebesøk innenfor de ulike bispedømmene, hvor dette kunne innebære både gudstjenestefeiring og mer utveksling av arbeid man driver. Hva er felles ? Hva er forskjellig ? Kan vi jobbe sammen ?

Tanken om økumeniske retreatter innenfor eller på kryss av bispedømmer, er også en annen mulighet.

* **Styrking av forholdet mellom regionale økumeniske organisasjoner (eks. KEK) og nasjonale kirkeråd (NCC's),** kan være fruktbart med tanke på kontakten med den katolske kirke. Denne kontakten kan ha en synergi effekt, ettersom den katolske kirke og de regionale økumeniske organisasjoner flere steder har et nært samarbeid. En økning i katolsk deltakelse i de nasjonale kirkerådene, er ønskelig.

Når det gjelder kontakten med de evangelikale, finnes det mange positive eksempler i de nasjonale kirkerådene. KV kan dra nytte av regionale erfaringer, og det er viktig at medlemskirkene formidler sine erfaringer til KV.

KEK er en viktig regional, økumeniske organisasjon hvor Dnk er medlem. Med tanke på kontakten med den katolske kirke, har Dnk mye å hente fra KEK når det gjelder utvidelse av kontakten med den katolske kirke her til lands.

Hvordan kan kontakten med den katolske kirke også styrkes på Bispedømmeplan ? Hvilken lærdom kan vi hente fra Biskopkonferansen i KEK når det gjelder kontakten med den katolske kirke her i Norge ?

Har Dnk erfaringer med samarbeid med evangelikale som KV kan dra nytte av ? Et interessant eksempel er dialogen med muslimene, hvor representanter fra en rekke kirker

deltar. Møtet mellom muslimer og kristne som ble initiert av Arild Edvardsen, Sarons Dal, er et eksempel på hvordan kristne sammen kan bedrive religionsdialog med andre trossamfunn.

** Økonomi er en stor utfordring for KV. Dårlig økonomi vil kreve hard prioritering, også for CER teamet. På neste møte vil gruppen se nærmere på de mer konkrete planene for CER, og hvilket arbeid som bør prioriteres dersom bortfall av økonomisk støtte skulle ramme CER enda mer de kommende årene. Vedlegg 4 gir et innblikk i de mer konkrete planene til CER.*

Dnk yter allerede en hel del penger til KV's arbeid. Er det likevel mulig å tenke seg at man en gang i året kan oppfordre menighetene til å ta opp kollekt til KV's arbeid ?

** Økumenisk ledertrening er et punkt som gruppen stadig kom tilbake til. Man så dette som et fundamentalt viktig for å styrke relasjoner mellom kirker.*

Det er viktig at ungdommer får muligheten til å ta del i økumenisk lederutvikling. I dag eksisterer det kurs for ungdom. Det er viktig at dette blir tilbud for ungdommer i alle bispedømmene, og ikke bare for ungdom i Oslo området.

4. Konkluderende kommentarer

Under dette punktet, vil jeg kommentere diskusjonen omkring Global Advocacy (se vedlegg 5). Globalisering er et tema som alle clusters i KV jobber sammen om.

Gruppen diskuterte denne saken, og var opptatt av at dette temaet må beholdes som et felles tema i KV og ikke reduseres til bare noen få som jobber med det på heltid. Gruppen var også opptatt av arbeidet må knyttes opp til DOV.

Det ble også reist spørsmål om hvem man snakker på vegne av, da Advocacy gruppen leier kontorer i KV og ikke er en del av KV strukturene som sådan. Generelt ønsket man initiativet velkommen, men at forholdet til KV må klargjøres.

Neste møte finner sted i september 2001.

Tromsø 14.04.2000

Line M. Skum
Line M. Skum

- Vedlegg 1: Report Advisory Group Meeting, Church and Ecumenical Relations
- Vedlegg 2: Report Advisory Group Meeting, Regional Relations and Ecumenical Sharing
- Vedlegg 3: Objectives and areas of responsibilities of the team on church and ecumenical relations
- Vedlegg 4: Cluster: Relations and constituencies
- Vedlegg 5: Advocacy: A discussion paper

Kopi: NØM
SKR

Adopted by CER Advisory Group, 23 March 2000

World Council of Churches
Advisory Group Meeting
Church and Ecumenical Relations

Ecumenical Institute Bossey
Céligny, Switzerland
March 18 – 23, 2000

Report to WCC Programme Committee

The Advisory Group on Church and Ecumenical Relations, appointed by the Central Committee in September 1999, came together for its first meeting in the Ecumenical Institute in Bossey, Switzerland, on March 18 – 23, 2000. 12 of the 15 members, 1 substitute and 2 consultants of the Advisory Group participated in the meeting. The group met in parallel with the Advisory Group on Regional Relations and Ecumenical Sharing. During the first and the last day both Advisory Groups conducted common sessions to familiarise ourselves with the current priorities of WCC work, to discuss general issues and to exchange the two final reports. Regional meetings were held to discuss common concerns of both groups from their regional perspectives.

I. Framework

All our discussions were marked by the rich variety of the cultural situations from which we came. Sharing these was important in grounding the many specific concerns which were before us.

The group studied the role and responsibilities of the CER team within the whole life of the Council. All of the discussions and decision making in the meeting arose from this wider context. We particularly followed the overall conceptual framework indicated at the last Central Committee meeting by the Programme Committee, where four themes were adopted as a framework for the Council's future work in the light of the CUV-process.

- Being Church
- Caring for Life
- Ministry of Reconciliation
- Common Witness and Service amidst Globalisation

We were concerned to recognise that the objectives of the CER team relate to each of these themes and not simply to that of Being Church.

II. Common Concerns and Observations

The breadth of the CER mandate implies that there will be a real need for the team to focus clearly on specific priorities acknowledging areas of overlap with the RRES mandate and the need to adopt an integrated style of work.

During our plenary discussions the following concerns and observations were expressed:

- The revised Article III of the Constitution is fundamental to the teams work. The needs to both strengthen and widen the fellowship are to be kept in appropriate relationship to one another.
- There is a continuing need for leadership training for ecumenical relations.
- There is a desire to develop "ecumenical space" within which we can experience accompaniment and mutual accountability. The grave situations experienced in some areas of the world (e.g. Nigeria, Egypt, Indonesia etc.) call for the CER team and Advisory Group to consider appropriate ways for member churches to accompany other churches living in pain, struggle or danger.
- Strengthening of ecumenical co-operation is easier when churches are facing outside pressure.
- The joy and the pain often occasioned by our quest for common worship and prayer was evident at several points.
- There is a need for common reflection on the methods of evangelism and their effect upon member churches, and for consideration of the possibilities for common evangelism.
- Drawing on the different cultural identities and heritages of churches and peoples is important as we grow together in the body of Christ.
- The proposal for the Decade to Overcome Violence has already found a high level of acceptance and has potential to be an important focus of co-operation.
- The difficult financial situation of WCC and the lack of designated income available for the work of the CER-team.

III. Specific Recommendations

In order to work on the specific aspects of our advice, we divided into two groups to examine different aspects of the team's work.

Group I

This group was concerned to:

1. Review the Objectives of the team as requested by the Programme Committee.
2. Affirm the Areas of Responsibility.
3. Assist the team in setting realistic Indicators for Evaluation.

1. Objectives of the staff team

The group recommends to the Programme Committee the following revised version of the objectives of the CER team:

- a. To nurture relations with and among churches, especially within but also beyond the WCC membership, and to encourage continued reflection on the meaning of membership arising from the CUV process.
The major change here reflects the view that there should be room for a more proactive role for the team to work towards the fulfilment of the aims of the new Article III of the WCC constitution. Placing this objective first also reflects its primacy in shaping the rest of the team's work.
- b. To monitor events and trends in the life of the member churches and beyond which have implications for their ecumenical relationships and commitments, especially at the international level.

The change of emphasis in the wording of this objective seeks to encourage a more inclusive framework.

- c. To oversee official contacts and encounters between the WCC and representatives of churches and organised ecumenical bodies.
- d. To assist the governing bodies and the general secretary in maintaining up-to-date information regarding member churches and ecumenical organisations formally related to the WCC, and in responding to enquiries in this area.

We recognise that the team is accountable to the governing bodies and the general secretary.

- e. To collaborate with other WCC teams in order to ensure that activities are undertaken in a way that promotes the coherence of the ecumenical movement.

Monitoring the overall activities of WCC is not feasible for one team, but the opportunity to collaborate on diverse activities alongside other teams will provide possibilities for the encouragement of coherence at Team Co-ordinators level. We discussed the strain placed on the management structure and the difficulty of seeing appropriate levels where coherence across the range of activities could be effectively checked.

Although not explicitly stated in the objectives, the group was concerned to stress the importance of leadership training for ecumenical relations remaining a part of the team's work.

2. Areas of Responsibilities of the staff team

- a. Relationships with and among WCC member churches and their staff responsible for ecumenical affairs.
- b. Relationships with the Roman Catholic Church and with other churches, which are not members of WCC, especially Evangelical, Pentecostal, Holiness and African Instituted Churches.
- c. Relationships with Regional Ecumenical Organisations, National Councils of Churches, Christian World Communions and International Ecumenical Organisations.
- d. Relationships with churches and ecumenical bodies and networks in the United States through the US office of WCC and the US Conference.
- e. Co-ordination of programmes introducing WCC and its work to visiting groups and delegations coming to the Ecumenical Centre.
- f. Follow-through the proposal concerning a "Forum of Christian Churches and Ecumenical Organisations".

We affirmed these responsibilities, but noted the strain that such a broad range of activities places on a small team. With the new way of working arising from the CUV-process we were concerned to assess what lessons could be learned from the role of the United States office.

3. Indicators for Evaluation

The group discussed the indicators for evaluation as presented in the document "From Vision to Action – Proposed Activities 2001 –2002". One of the difficulties in CER is to find indicators that could measure the short-term impact of CER work in achieving its objectives. Nevertheless, we felt that the following – mostly quantitative – indicators are helpful. These have been grouped under four headings relative to the different emphases of the team's work.

Strengthening

1. The quality of relationships with and among member churches: (How often do they contact or visit the office, what sort of information do they send or ask for, do they invite WCC to their major decision making events in addition to celebrations, do they host ecumenical gatherings, do they respond to the financial needs of WCC, do they visit each other?)
2. How pro-active and responsive are the member churches in the Advisory Group or other bodies, which serve as vehicles in strengthening church and ecumenical relations (Special Commission, Joint Working Group, Joint Consultative Group with the Pentecostals, Christian World Communions, Regional Ecumenical Organisations, National Councils of Churches etc.)?
3. How many church to church visits or activities were planned as a result of CER activities?

Coherence

4. Linking together the agendas of CER and WCC constituency.
 - House wide concerns on CER agenda (a suitable mechanism needs to be found for CER to have an integrated view of WCC programmatic and relational work).
 - The extent to which CER facilitates the task of delegation of work to member churches or ecumenical instruments.
 - Constituency concerns as identified by CER on WCC cluster agendas.
 - WCC agenda in constituency work (as reflected through the Ecumenical Officers network, the Conference of the Secretaries of Christian World Communions, Regional and National Councils).
 - Commonly agreed cross-cluster strategies in implementing the above.

Widening

5. The quality of relationships with non-member churches (cf. No. 1 and 2) and the responsiveness of their participants in the Joint Working Group, Joint Consultative Group and other emerging ecumenical bodies.

Communication

6. Communication channels between teams in the house and CER. (This can be measured by assessing the extent to which teams have co-operated or contacted CER on specific matters during a budgeting year.)
7. Communication channels between member churches and CER. (This can be measured by mapping the churches that have requested the co-operation of CER on specific matters.)
8. Number of visits to the CER-web-pages, questions addressed to CER through these and staff response to the web-presence of member churches.
9. Responses from institutions, groups or individuals who have participated in the Visitors' Service (Reference: Annual staff reports)

The Advisory Group felt that, undoubtedly, any comprehensive process of evaluation needs more staff time than the current staffing level can undertake.

Group II

This group was concerned to examine the proposed activities of the team under the four questions from the Programme Committee and to respond to specific areas of work outlined in "From Vision to Action".

1. Strengthening, Deepening, Broadening the Fellowship

The work of the team divides into two main streams: those aimed primarily at strengthening and deepening the fellowship (Special Commission, church visits, ecumenical officers network) and those aimed primarily at broadening it (Forum, Joint Working Group, work with Evangelicals and Pentecostals). While it is possible and necessary to operate in both directions, there can be some inherent tension. The coherence of this work needs continual evaluation and assessment.

It is recommended that the Advisory Group pay attention to the success and coherence of strengthening, deepening and broadening the fellowship at each meeting, as it assesses work in progress.

The group had considerable discussion of two interrelated processes which are taking place concurrently. One, represented by the work of the Special Commission, is considering ways of restructuring the Council in order to make the participation of the Orthodox and others more meaningful, (for it is noted that many Special Commission discussions are of importance to other member churches as well). In its deliberations, the Commission is considering such matters as methods of decision-making, membership and representation. It is conceivable that changes in the ways in which the WCC conducts its business might also enable other churches, not presently members of the Council, to consider membership. The group observed that in many areas of the world, changes in conciliar method and structure have enabled Roman Catholic participation in National and Regional Councils of Churches.

One proposal generated for the Special Commission combines the ideas of restructuring and Forum. It would see a bicameral WCC, with the inner cabinet being composed of members and conducted by voting, and the outer one being by participation. The identification of 'family/affinity groups' is also under discussion. Some members of the group expressed concern that an affinity group of churches of the Reformation might be unwieldy to organise, and might place an undue burden on churches in the south, if they had to organise by confessional families rather than by region.

It was observed that if Orthodox participation can be enabled by changes in voting patterns, so that consensus models and qualified voting procedures are used, it might not be necessary to have a radical change in the structure of the Council.

It is recommended that the CER team makes the work of the Special Commission a clear priority in its upcoming activities.

At the same time, the second process, that of establishing a widely based Forum is also imagining ways of churches coming together which would be by participation rather than by membership. The idea of the Forum was first raised early in the CUV process as a constitutional alternative to the Assembly, but was later removed as it was perceived as possibly undermining membership in the Council itself. The Continuation Committee now in charge of this process is at arm's length from the Council, and needs to make space for ecumenical participation and dialogue for the whole Christian family: a new space, not an extension of the WCC.

The group raised questions about how representation on the Forum might be organised, and how it would be co-ordinated. It is clear that these questions are premature, and that the Continuation Committee needs time to consider all possible options. The next meeting of the Committee, at Fuller Theological Seminary, will concentrate on exploring possibilities with Evangelical and Pentecostal leaders. It was observed that it can be difficult to identify the appropriate representatives from groups which are very loosely organised, but that leaders with some status in the communities have been invited.

There was a plea within the group that the Forum idea be explored at the regional level, as there is a great variety in the ecumenical participation and relationship of churches in different parts of the world and in different cultural contexts. Broadening the circle may make the ecumenical movement more relevant to daily life, especially in the south.

It is recommended that the team pay attention to the various 'forum-type' explorations taking part in various regions, and bring lessons from these settings to the attention of both the Special Commission and the Continuation Committee.

There was concern expressed not to weaken the ability of the churches to call one another to mutual accountability and to visible unity. Too broad an organisation might only encourage more fragmentation and diversity, without encouraging traditions to draw closer together. It was also noted that more ecclesiological study is needed. Mutual accountability can take place through methods other than majority voting (dialogue, accompaniment, visits, etc.). Even if the Council is not able to bring the churches to visible unity, it is valued because it provides space for understanding and has the ability to bring churches together to prevent crises.

2. From Vision to Action

The group considered 'From Vision to Action', noting that this plan will eventually be included in a Council-wide vision and action plan document.

Visits to Churches

No adequate mechanism has been developed to pull together and follow up the results of church visits. Plans for a database have not yet seen reality. The co-ordination of material is vital to support the new vision of the WCC as a fellowship in which the churches call each other to the table and to the work.

It is recommended that an infrastructure be adequately provided for the CER team to bring together and follow up the results of church visits by all parts of the WCC, i.e. by setting up a database which can be widely shared.

Furthermore, church visits need greater co-ordination, to ensure that the member churches are appropriately consulted before the visit takes place. Consultation with member churches should encourage wide participation in the visits from groups with various perspectives, e.g. age, gender, culture, and enable them to be visits with church members and not just church leaders.

It is recommended that all visits to churches by the WCC be planned with the member churches according to their expressed needs, and that criteria for such visits be developed by the CER team, in consultation with the other staff of the Council.

It is further recommended that one component of such visits, when appropriate, be an invitation for the churches concerned to consider the four questions raised by the Programme Committee.

The questions are:

- How do we as churches engage together in mission and evangelism in the midst of a highly pluralistic world?
- How do we understand baptism as a foundation for the life in community to which we are called to share together?
- How do we offer together our resources, witness and action for the sake of the world's very future?

- How do we walk together on the path towards visible unity?

Consideration of these questions could serve to deepen the fellowship of churches. Their consideration is also suggested to regions and local ecumenical arenas.

The group noted that church to church visits are often organised on a bilateral or regional basis, and that the fruits of such visits are frequently not known by the WCC. Stories of both positive and problematic visits can be shared through the Advisory Group and could be communicated on the Web, and through the proposed newsletter of the ecumenical officers. It was noted that well-planned visits by member churches to member churches, on topics considered appropriate by the church being visited, would be welcome in those churches which are presently finding membership in the WCC problematic.

Relationships with REOs and NCCs

It was observed that there is now the capacity to link the work of the REOs in which there is Roman Catholic participation with the Joint Working Group. There can be synergy in this area. The growth of Roman Catholic participation in National Councils of Churches is most welcome.

There are some signs of fresh possibilities for co-operation of National Councils of Churches with evangelicals. Several examples were noted.

Relationships with Evangelicals

The group spent some time discussing the diverse meanings of the term 'evangelical', noting that evangelicals are inside many churches, including member churches; member churches in their own right; beyond the Council but interested in dialogue; and openly opposed to the Council.

It is recommended that the next meeting of the Advisory Group spend some time considering the diverse meanings of the term 'evangelical', the history of the evangelical movement, and its various manifestations around the world.

Priorities for the Work of the Team

The group was in favour of all the work proposed. It was suggested, but not attempted, that the work plans be ranked in some kind of priority. The group noted that there are different kinds of priority: for budget expenditure, for staff time, and for work not able to be done in other ways. Some activities have their own impetus (Special Commission, Joint Working Group, etc.) while others are central to the regular time commitments and mandate of the team (ecumenical officers, visits). The group expressed concern that, if relationships are fundamental to the new self-understanding of the WCC, sufficient funds and staffing need to be made available to promote relationships among member churches in ways which the churches themselves will find helpful.

IV. Concluding remarks

The reports and conclusions of both sub-groups were further discussed in plenary, where this report was finalised and the recommendations were adopted by the whole Advisory Group.

We were presented with the proposals regarding Global Advocacy that had passed through the recent meeting of the Executive Committee and in a wide ranging discussion shared

many questions and showed interest in the main thrust of the proposals. We wanted to be sure of two things: Advocacy issues advanced in this manner represent the voice of the churches prophetically expressed and not simply a response to pressing needs. Also the way in which advocacy work has an impact on relationships should be taken into consideration.

We appreciated the high level of openness and mutual trust developed within the group. When a problem arose for some of us in a morning prayer with the presentation of what was perceived as a feminist symbol, we were able to explore the issue in this sensitive area. We realised the depth of the problems for some in common prayer; we will communicate the issues raised by our conversations with members of the Special Commission and we will devote time at our next meeting to these important concerns.

There is an evident need for prioritising the proposed activities of the team in the coming period as not all of the work will be able to be achieved within the timescale and the budgetary constraints. At its next meeting the group should devote sufficient time to assisting the staff in setting priorities.

The Advisory Group expressed thanks and appreciation for the commitment of the CER staff to their ongoing tasks.

Consultation of General Secretaries in National Councils of Churches in the FOCCISA and Nordic countries

Granavolden, Norge

2000-02-29—03-04

Fra: Ingrid Vad Nilsen
Norges kristne råd

Preamble

We the participants from Angola, Botswana, Finland, Malawi, Mozambique, Norway, Tanzania, Denmark, Lesotho, South Africa, Namibia, Swaziland, Zambia, Sweden and Zimbabwe met at Granavolden, Norway, February 29th-March 3rd, 2000 under the theme "National Councils of Churches Self Understanding and working methods on local, national and global levels: A Common Agenda for the new Millennium".

The Nordic/FOCCISA co-operation officially started in Granavolden, Norway, in 1988 based on the relations between churches that was cultivated for many decades. This co-operation was to focus and expand these contacts ecumenically and regionally as well as between the regions.

This co-operation was to be based on equal partnership and not on the traditional pattern of receivers and donors. Instead, the idea was to develop solidarity and networks in the two regions at grassroots level as a force in the structure for peace, justice and the proclamation of the gospel of Jesus Christ to all God's people.

In analysing National Christian Councils' (NCCs') self-understanding and working methods on local, national and global levels, in which we live, we recognised that all problems and issues, whether they manifest themselves in the Nordic or FOCCISA regions, are linked inextricably to the reality of both our regions. Therefore, the churches must address these problems in both areas in close co-operation and understanding.

Some of the areas identified that need both regions' immediate attention were the challenges for change facing the NCCs, partnership and NGO-relations, Church-State-Society and NCCs regional and global ecumenical relations.

The consultation called both Nordic and FOCCISA regions to have a prophetic witness in the midst of our troubled and rapidly changing environment. This included churches to seriously help to curb the spread of the killer diseases, particularly HIV/AIDS now killing many people in the FOCCISA region.

Theological understanding and co-operation must be based on the analysis of our situations to which we must learn to bring a Christian reflection. The word of God should inspire us in our dialogue with religious fundamentalists and in our struggle against authoritarian rule, which terrorises people, undermines democratic institutions and prevents legitimate development.

And yet, it is precisely these socio-political realities that form the contexts in which we must theologise and become prophetic. We need to develop together a theology that confronts these realities, careful that this confrontation should never be reduced to a purely political agenda but proceed from biblical spirituality and imperatives of Christian love, inspired by the mind and life of Jesus Christ.

We united in common action and prayer that through God's liberating and renewing love we are liberated from the curses of exploitation and poverty and to make the body of Christ grow in full stature.

Burning issues

Challenges for change

During these days we have shared our concerns and listened to each others, and we have each one of us recognised many of our own struggles in the stories of the others. We live and work in very different cultural, social, economic, political and religious contexts but all our councils are undergoing or in need of deepgoing changes - and many of the changes seem to point in the same direction. We are challenged by urgent needs in our societies.

We are also challenged by tendencies in many of our countries to a new denominationalism among the churches that puts confessionalism before ecumenical relations and solidarity and thereby threatens the ecumenical fellowship.

Those challenges call for:

A clear understanding of the ownership of the national councils of churches

For many of our NCCs there is a need for establishing or confirming the ownership of the councils by the member churches. This requires a serious and ongoing dialogue with the churches about their ecumenical agendas and priorities and an ecumenical theological reflection inside the individual churches.

It also challenges the member churches to strengthen their commitment towards the NCCs and to use the NCCs as their instruments and resources, entering the fellowship with other churches prepared to share their deepest concerns and learn from each others' traditions and experiences.

A new self-understanding of the councils

Together with the member churches every NCC has a need to work on its own identity and self-understanding. Each one of our councils needs to set out a clear agenda starting from the centre and vision - the Christian unity - and sorting out issues, agendas and working methods towards that goal. In this process we need to keep in contact with each other inside the FOCCISA-Nordic fellowship, having much to learn from each other.

In this process theological reflection, spiritual pilgrimage, ethical reflection, evangelism, diaconia and advocacy have to be linked up as authentic expressions of forwarding Christian unity.

For many of our councils this search for a new self-understanding goes in the direction of a "Churches Together" concept, underlining the role of the council as a forum for the churches where they can meet with their own identities and in full respect for each other in order to learn from each others, take common responsibility and work seriously together on

issues that divide the churches. This idea often is combined - formally or in practice - with a consensus model.

It needs to be said that the idea of "Churches Together" above has to go together with serious efforts to come to a closer common understanding of the Eucharist. The critical questions in this respect which each church must constantly wrestle with along this ecumenical journey are: Whose Eucharist and whose Church? If both of these belong to Christ and we participate in both by grace, should the variety of ways by which we understand the Eucharist be an obstacle to full fellowship and communion? These questions point to the need of keeping the eucharistic problematic always before us. The issue of Eucharistic communion is crucial to the understanding of "Churches Together".

Broadening the basis of the councils

The calling to unity is directed towards all Christians and all churches, who belong to the same body of Christ and depend on each other to be able to fulfil their mission in the world. The NCCs already often have broader constituencies than for example the World Council of Churches, but the openness to receive new churches in the ecumenical fellowship should always be there. To be truly ecumenical the councils need to be open for both mainline churches and churches with a weaker ecumenical tradition in a reconciled diversity where differences in convictions and spiritual experiences cannot deny the fact that we all as churches belong together and are interdependent as limbs in the body of Christ - whether we like it or not!

New styles of working

In the search for a new understanding of the NCCs we have to define our role in relation to the member churches. In general, with shrinking resources for national ecumenical structures, we are convinced that ecumenical councils have to develop from being the ecumenical doers that implement programs and act on behalf of or even instead of the churches to become more of facilitators or enablers.

This puts the main ecumenical responsibility in the churches where it belongs and leaves the councils with the important task of facilitating ecumenical initiatives by linking the churches together, strengthen the ecumenical capability of the churches and support with expertise, training, communication and sharing of experiences.

We also have discussed working methods, where individual churches put their experiences and resources at the disposal of the whole fellowship of churches, e.g. in networks where churches share their resources or through ecumenical delegation, where churches can take on responsibility for specific issues and areas on behalf of the whole ecumenical community, developing ecumenical methodology. This presupposes a deepening of building confidence and ecumenical openness in the relations between the churches.

Capacity building

A more complex world with swiftly changing societies have created a need for capacities inside the ecumenical movement that the churches do not have in their traditional structures. In order to strengthen the churches in taking on their responsibility in society the councils need to build up capacities and expertise in many fields of society. Partly this can be done by employing experts - but another important way to develop is to identify and engage in networks lay people in the pews or among partners to serve the churches with their expertise. As NCCs in partnership we also have a responsibility to share capacities with each others.

Communication

In order to meet all these challenges the councils need to strengthen their communication skills - for communication

- with and between the churches and the NCCs
- from without to the churches and
- between the church and the world.

Space for new generations

A major challenge for us all is to find ways to hand over the ecumenical calling to new generations and give space for young people to take responsibility in forming the ecumenical movement for the future - for the very survival of the movement. In this area we also have a great need to share experiences and learn from each others.

Church - state - society

Historically, the NCCs, through their member churches have served and continue to serve and play a significant role in uplifting the livelihood and development of their nationals.

They provided and still are providing among other services particularly in the FOCCISA region, academic education, skills, empowerment, health, provision of clean water, literacy programmes etc – the list is endless.

However, the Churches realised that it was not enough to provide only an "ambulance ministry" but to tackle the root causes of the problems and this entailed being involved in politics, economic matters and human rights programmes of both regions from a Kingdom of God perspective.

Most of the countries in FOCCISA owe their political freedom to the efforts and sacrifices made by the churches from both the Nordic and FOCCISA regions.

The consultation acknowledged that this was in most cases only possible because of the moral and financial support from partners who generously and honestly gave in solidarity with the suffering masses.

The Church-state-society relationship, particularly as we have started to journey together in the 21st century, must be built on critical solidarity.

The Nordic experiences of a low popular participation in the democratic processes teach us that democracy is never given once for all but always has to be fought for. The churches in both regions must enable the citizens of their countries to hold their leaders accountable for the ideals and promises exchanged during election periods or before any government comes into power.

This means that civic education is now an essential vehicle and process in order to achieve the desired results of making people participate fully as they should in any issue that matters in their livelihood. The church should help people to be aware of the responsibilities that accompany such rights. This means ensuring that they know how, where and when to challenge the state as individuals and society at large.

As the church of God we must be prepared to offer leadership, to speak out, to offer constructive support and to condemn injustice where it occurs. We have a responsibility to act, recognize that there is no tension between evangelism and social action.

The Church of Christ is a church of God's people. Particularly, we are the church of the stranger. Ministering to the strangers at our doors, to the dispossessed and the uprooted is not a sideline for the "experts" but a ministry integral to the nature of our Christianity.

To work for the protection and promotion of human rights we, too, as churches need to be familiar with conventions and local and international accords. Where these are violated, we must protest and intervene accordingly. At all times, we have a responsibility to be well informed.

We envision that the FOCCISA-Nordic ecumenical solidarity would assist in the struggle for alleviation of poverty, by championing and promoting economic justice issues and by strengthening democracy, peace and security

The church must help the state and society to put into place policies that are just and appropriate to local cultures. Time has come for the churches not to merely criticise globalisation but to find alternatives that bring dignity to our people as God wants to see happening. The churches have to ensure justice for the minorities even if they sometimes have to oppose the morality of their life-style.

Churches must encourage regional trade that is built on a firm commitment of promoting benefits for the regions. Ethical standards must be put into place to ensure balanced and equitable regional trade that can withstand the divide-and-rule philosophy .

Peace and security are inextricably linked within our two regions. They are built on justice, development of communities and on economies capable of meeting the needs and respecting of the rights of the people to natural resources.

Peace and security come when systems recognise and protect peoples' rights, but is undermined when valuable and much needed land can not be used productively. Small arms are traded illegally, often linked to and exacerbating criminal activities that are rife in some of our communities. As churches we have a responsibility to urge total ban on production of landmines and to monitor the whole process.

We believe that the church should help the local community to play a leading role in resolving conflicts. It should be the first to intervene, using local values and methods of mediation and conflict resolution. The initiative lies with us to build capacities, to engage in proactive management and prevention of conflicts.

The democratic constitutions have enshrined in them the concept of religious pluralism, that is new for some of our societies, where the Christian faith suddenly finds itself on equal footing with other religions, having lost its privileged position. This reality calls for a new understanding of how to carry out the mission of the Church in a context of religious pluralism. One important way is the interfaith dialogue, which is necessary in order to improve mutual knowledge and reduce ignorance, fear and suspicion which are likely to contribute to religious conflict. NCCs have an important task of preparing the churches to go together into contact and dialogue with people of other faiths.

NCC's partnerships

The meeting examined the term "partnership" very critically. It became clear in the course of the discussion that a clear understanding of this term and its implications was needed. Some of the critical questions were: Can there be a meaningful partnership between the rich and the poor, donor and recipient? Are there other terms in which partnership could be expressed within the FOCCISA-Nordic relationship? What about "relationship in decision making"?

The one phrase that kept surfacing is that of "walking together as council". The implication of this for partnership is that it is first and foremost about people. It is a partnership of people and not simply structures. It is not even between rich and poor people, but people created in God's image. It is therefore a pity that money seems to have been the major concern in this relationship. Even though money is needed, it is the human contacts and concerns that can make our relationship meaningful. During this meeting we have experienced part of that human dimension.

The reality of economic dependence in relation to partnership was also discussed. It was noted that the roots of dependence go to the founding of the various churches. The rhetoric of self-governing, self-support and self-propagation was not comprehensively practised. The council replaced the missionary boards but without adequate financial backing. Poor economies and therefore inadequate giving due to low salaries left councils unable to sustain themselves. Financial dependence undermined the independence of councils to decide on appropriate agendas and their ability to act independently. Some councils have had the rug pulled under their feet.

It became clear that councils have now to compete with NGOs for funding and some NGOs are seen as more professional. They are preferred over the councils and churches. While recognising that there is place for many players in the field of human development, it was also emphasised that churches bring a dimension to development which many NGOs do not. The dimension is pastoral, theological and spiritual in character. It was also emphasised that development includes human growth. The meeting felt that it was important that Christian donor agencies should focus more on churches and church agencies and not on NGOs that want to provide lucrative jobs for their owners, some of whom were only briefcase NGOs.

It was pointed out that while the churches had a critical role in development and the democratisation process it could not achieve all this alone. Hence the need to network with credible NGOs in order to reach out to as many beneficiaries as possible.

It was also pointed out that desk officers of Christian donor agencies have lost understanding of the mission of the church. Their failure to appreciate the history, socio-economic and political context in which the churches are bearing their witness, make them behave and act in ways that can only humiliate the other partner. It was observed that sensitivity to each others' sense of dignity and identity would go a long way to improve the partnership.

In this area the NCCs in the Nordic countries have to play a role through an ongoing dialogue with the Christian agencies in their region in order to support mutuality in the partnership.

It was reported that NCCs could get access to EU money through governments. The meeting noted the danger of co-option by states in this regard and recommended a policy of keeping a "critical distance".

It was further felt that the NCCs could be in a critical dialogue with governments through contacts, reacting constructively to policies and parliamentary bills. To this end the development of capacity was considered urgent and critical through the deployment of lay professionals.

NCCs, regional and global ecumenism

We discussed the ambiguities that exist in the relations between churches and councils in their relations to the World Council of Churches and the regional ecumenical organisations. We have noted and want to acknowledge the intentions of the WCC according to the CUV document and the report from the Policy Reference Committee I in the WCC General Assembly in Harare:

"The evolution and interrelatedness of the ecumenical agenda call for the establishment of more structured relationships and better co-ordination of activities among the councils on all levels"

"... the magnitude of the common tasks and challenges to be faced with severely limited resources suggests the need to establish more intentional structural links to enable common planning and decision-making as well as an effective division of labour. Both the WCC and the REOs recognise the NCCs as essential partners in their work, mediating and co-ordinating relationships in a given country; and this should be recognised in any effort to develop a comprehensive framework linking the different councils and conferences of churches in the one ecumenical movement" (CUV)

"In spite of ... the important work done since the seventh assembly, is it clear that the question of a more effective participation of the NCCs in the WCC has, to this point, not found a satisfactory response.

The eighth assembly encouraged ongoing discussion by the WCC of its relationship to national councils of churches in order to learn from their experiences, and work with them to help member churches with the implementation and ownership of the ecumenical commitment locally and nationally, within the framework of CUV" (PRC I, 8th Assembly, Harare)

We are eager to enter into a dialogue with the WCC and the Regional Ecumenical Organisations on this and hope for an initiative from the WCC in a near future.

It was also felt that the NCCs need greater solidarity among themselves in order to strengthen their regional structures. It was pointed out that information was critical and possibly the establishment of ecumenical desks. It would be necessary to identify areas of solidarity

The FOCCISA-Nordic partnership was seen as an important experiment in ecumenical relationship. It was proposed that apart from the exchange of project funds there were other areas of walking together, for instance, violence in all its manifestations, drugs, family life, interfaith issues and problems, Christian education in a secular and multi-religious context. The challenge of passing on the promotion of ecumenism to the younger generation was felt as critical.

There was within the FOCCISA-Nordic ecumenical experiment the possibility of building networks of people, groups, churches, youth, women, through ecumenical education and walking together.

Where do we go from here?

We are looking for ways in which we as National Councils of Churches can help each other. Therefore a list of priorities was given to the Joint Committee to work on. We look at the Nordic-FOCCISA co-operation as a place for dialogue, solidarity, exchange and reflection on issues that are important and that affect us both in the south and in the north.

We would also like to encourage participation in this process from all partners that receive this document.

PRIORITIES

- Theological reflection on the concept of UNITY, Ecumenical Formation and Contextual Bible reading
- Inter-Council Communication (networking on economic justice issues and especially to promote a positive image of Africa!)
- Shared reflection and work on the Decade to Combat Violence (hereunder also work against drug abuse and work to prevent the uprooting of people)
- Interfaith Dialogue (questions on religious freedom)
- Christian Education as part of our mission strategy
- Family Life (Healing the memories after family split-ups, the whole situation of HIV-Aids leaving children as orphans etc)

Granavolden, March 3rd 2000

To be sent to:

All NCCs in the Nordic and FOCCISA-region

All Church related Agencies in the Nordic region

FECCLAHA, Fellowship of Churches in Northern Africa, NEC

AACC, CEC and WCC

MELLOMKIRKELIG RÅD**OSLO****29.-30.08.2000**

Rapport nr 19/00: Delegasjonsreise til Brasil 24.april til 6.mai**Fra:Vebjørn Horsfjord****Saksbehandler: Hans Morten Haugen**

Oppmerksomheten om Brasil vil øke som følge av Brød for Verden-aksjonen neste år. Det er et sett med faktorer som har betydning for at Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke har søkt et styrket samarbeid med kirken og andre organisasjoner i Brasil. Det avgjørende er likevel at Den lutherske kirken i Brasil har bedt om økt støtte, både knyttet til arbeidet med rettferdig fordeling og arbeid mot vold.

Prest Vebjørn Horsfjord sitter i prosjektkomiteen for Kirkens U-landsinformasjon, og ble overfor Kirkens Nødhjelp oppnevnt av både KUI og Mellomkirkelig råd. Hans rapport viser at han på kort tid har greid å sette seg inn i relevante problemområder. Kirkene i Brasil har et engasjement knyttet til jordfordeling som er både direkte og foregår gjennom Movimento Sem Terra (MST).

Arbeidet vil bli fulgt opp innenfor et løst organisert Samarbeidsutvalg for MST (de jordløses bevegelse i Brasil), som ledes av Kirkens Nødhjelp. Kirkens Nødhjelp har til nå ikke støttet prosjekter i regi av MST direkte, men innenfor dette Samarbeidsutvalget arbeides det nå med en søknad til NORAD- innenfor Kirkens Nødhjelps rammeavtale.

Kontakten med Brasil vil bli prioritert i forberedelsen til Generalforsamlingen i Det latin-amerikanske kirkerådet, som skal skje i 2001 i Medellin. Her er det allerede startet et arbeid sammen med Kirkens Nødhjelp.

Forslag til vedtak:*Rapporten tas til orientering.*

Rapport 19/00

23	MAY	2
HMTT		
00/139-		
742		

Rapport fra delegasjonsreise til Brasil 24.april til 6.mai 2000 fra Vebjørn L Horsfjord

Innledning

Dette er en individuell rapport, som må sees i sammenheng med den rapporten som utarbeides for delegasjonen som helhet. Den individuelle rapporten vektlegger temaer av særlig kirkelig interesse, og tar utgangspunkt i målsetningen og bakgrunnen for min deltakelse i delegasjonen.

Målsetning

Felles:

Bli bedre kjent med MST – De jordløses bevegelse i Brasil;

- ◆ organisasjon
- ◆ kooperativer
- ◆ leire (acampamentos)
- ◆ bosetninger (assentamentos)

med tanke på et felles prosjekt som omfatter både finansell støtte og annet samarbeid.

Individuelt (i tillegg):

Samle materiale (historier, fakta, bilder) til bruk til artikler i *Du verden* og i arbeidet med materiell til Brød for verden 2001, samt gjøre enkle undersøkelser på vegne av Det norske menneskerettighetsfondet i tilknytning til tre til fire prosjekter.

Deltakere

Arne Dale (Kirkens Nødhjelp)

Britt Hveem (Utviklingsfondet)

Torkjell Leira (Latin-Amarikagruppene i Norge)

Vebjørn L Horsfjord (Den norske kirke)

Generell vurdering

Reisen ble gjennomført etter planen, og målene ble i det store og hele nådd. Programmet var godt lagt opp, delvis av Arne Dale og delvis av MST, og ga god innsikt i MSTs arbeid og i generelle brasilianske forhold. Det opplevdes som en styrke at delegasjonen var bredt sammensatt hva angikk bakgrunn og kompetanse. Slik ble mange perspektiver ved det vi opplevde ivaretatt. Programmet var tett, og i tillegg til det offisielle programmet ble det fylt ut med uformelle aktiviteter som ga anledning til utveksling av erfaringer og informasjon innad i delegasjonen og innsikt i brasiliansk kultur og væremåte.

Fordi programmet var tett var det lite rom for å forfølge spesielle interesser. For min del betydde det at det ble få møter med kirkelige organisasjoner og ressurspersoner. Noe inngikk i det felles programmet, noe som var naturlig utfra kirkenes rolle i Brasil.

Språk var en barriere. Vi møtte kun to personer som snakket engelsk. Vi som ikke snakker portugisisk var derfor helt overlatt til tolking fra dem i gruppa som gjør det. Uten deres dyktighet og store tålmodighet på dette feltet ville utbyttet blitt svært begrenset for min del.

Program

Dato	Sted	Aktivitet
24. april	Oslo	Avreise Gardermoen (Arne, Vebjørn, Britt)
25. april	Sao Paulo	Ankomst Sao Paulo, tilrettelegging av program og praktiske detaljer
26. april	Sao Paulo	Torkjell ankommer. Møte med nasjonalkontoret i MST ved daglig leder Nauri Rosetto og internasjonal koordinator Dulcinea Pavan.
27.- 28. april	Itapeva; 5 timers busstur øst for Sao Paulo	Besøk til MST-bosetning (rommet acampamentos, assentamentos og kooperativer)
29. april	Reise til Recife	Middag med lederen i Diaconia, Recife, Arnulfo Barbosa,
30. april	2-3 timers bilreise nord for Recife	Besøk til MST-bosetninger nord i delstaten Pernambuco. Uformelle samtaler med ansatte i Oxfam, Recife.
1. mai	1 t. bilreise sør for Recife Caruaru; 2 t. bussreise vest for Recife.	Uformelle samtaler med økonomi-ansvarlig for delstaten. Samtaler/middag/besøk ved MSTs hovedkvarter for delstaten Pernambuco i Caruaru. Møtte blant annet Jaime Amarin.
2.mai	Recife	Overvar MST-okkupasjon av det føderale skattekontoret.
3. mai	Recife	Møte med Diaconia; samtale med representanter for kirkeprogrammet. Besøk til deres slumprosjekt i Dosmilagres.
4. mai	Brasilia	Samtaler med MST nasjonalt, blant annet Luis Antonio (Tonico) Pasquetti Samtaler med Brasils kirkeråd, CONIC, ved generalsekretær Ervino Schmidt. Besøk i Parlamentet, senator Heloisa Helena fra Arbeiderpartiet (PT) Samtaler med INCRA ved Julio Manna.
5. mai	Brasilia	Besøk ved den norske ambassaden ved ambassadesekretær Johan Sørby. Uformelle samtaler ved den danske ambassaden Møte med INESC.
	40 min. biltur fra flyplassen i Sao Paulo.	Besøk til Scola Nacional Florestan Fernandes (Vebjørn og Britt).
	Retur Oslo (V+B)	
6. mai	Retur Oslo/feltarbeid Brasil	Arne og Torkjell.

Bakgrunn

Brasil er ikke noe fattig land, men det er et av de land i verden som har skjevtest fordeling av tilgangen på ressurser. En liten overklasse velter seg i luksus, og en betydelig middelklasse har en levestandard på europeisk nivå. Begge grupper er svært synlige, særlig i byene. Samtidig lever en tredel av landets befolkning, drøyt 50 millioner, i fattigdom, 32 millioner av dem under den absolutte fattigdomsgrensen. Over 70 prosent av befolkningen bor i byene, og den voldsomme befolkningsveksten i urbane strøk må antas å være en viktig årsak til Brasils voldsproblemer. Drapsraten er 2,5 ganger så høy som i USA.

Landsbygda er preget av en struktur etablert allerede i kolonitiden, og siden opprettholdt ved Brasils innretning mot eksport av råvarer. En prosent av landeierne eier 46 prosent av jorda. Behovet for jordreform er anerkjent av alle, men myndighetene later til å gjøre lite.

Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra (MST), Bevegelsen av jordløse landarbeidere, har som sitt viktigste mål å påskynde jordreform. Bevegelsen oppsto i 1984 med bakgrunn i kirkenes og fagbevegelsenes arbeid med spørsmålet. Dens viktigste virkemiddel er okkupasjon av jord som ligger brakk, som den i overensstemmelse med en bestemmelse i grunnloven krever skal brukes til jordreform. Ofte vinner den fram, og MST driver da arbeid i de nye bosetningene. Her legger de til rette for kooperativdrift, og styrker de nye småbøndernes identitet gjennom blant annet utdanningsvirksomhet, kulturell aktivitet, arbeid for likestilling og nettverksbygging. Dessuten styrker de deres mulighet til å komme inn på markedene ved å etablere kooperative foredlingsbedrifter og salgsnettverk.

MSTs arbeid omfatter flere hundretusen familier fordelt over hele Brasil. Med sin størrelse og mobiliseringskraft utgjør MST en unik sosial bevegelse ikke bare i Brasil men i hele Latin-Amerika i dag.

Kommentarer til programmet

Besøket på bosetningene ved Itapeva ga et godt innblikk i virksomheten på slike bosetninger, samtidig som det ikke er tvil om at dette var noe av et utstillingsvindu for MST. Her var kooperativ drift av jord som omfattet adskillige traktorer og innhøstingsmaskiner, her var svineoppdrett av betydelig omfang, et lite pølsemakeri, honningproduksjon og et senter for utdanning og kulturell virksomhet samt en lokalradio. Det hele lot til å fungere godt, men innbyggerne ga uttrykk for at det var vanskelig å få det til å bære seg økonomisk.

I et par leire på okkupert jord i delstaten Pernambuco møtte vi fattige som hadde satset alt på å vinne jord gjennom MSTs arbeid. Forholdene var meget enkle, og faren for utkastelse enten ved politiet eller ved landeiernes "pistoleiros" var reell. Vi møtte personer som hadde opplevd slik vold på kroppen. Deres historier gjør inntrykk. Det var også tydelig at enkelt av lederne hadde erfaring fra jordokkupasjoner tidligere.

På MST-kontorene i São Paulo, Caruaru og Brasilia møtte vi regionale og nasjonale ledere. De formidler et inntrykk av en velorganisert bevegelse med klare mål og gjennomtenkte strategier. Virksomheten ivaretar svært mange av de behovene jordløse har både før og etter eventuelle jordreformtiltak. Det arbeides aktiv med intern skolering og organisasjonsutvikling, men det signaliseres også tydelig at samarbeid med andre organisasjoner er viktig.

I seinere uker har MST vært mer aktive med okkupasjoner og generell profilering. 2.mai overvar vi okkupasjonen av det føderale skattekontoret i Recife. Dette var et ledd i en samordnet nasjonal aksjon fra MSTs side denne dagen. Mange tusen demonstranter var mobilisert landet over, og MST satte medienes dagsorden i flere dager. Noen steder endte aksjonen med vold, og i Parana ble minst én demonstrant drept av politiets skarpe ammunisjon. Aksjonen satte naturligvis forholdet til myndighetene på spissen, og ved vår avreise var det uklart hva som ville bli de mer langsiktige følgene. Myndighetenes reaksjon i første omgang var å love å gå hardere til verks mot MSTs virksomhet i framtida.

Vi registrerte forskjellige reaksjoner på aksjonene. Flere som sympatiserer med MSTs målsetning og generelle arbeid var skeptisk til akkurat denne aksjonsformen, mens andre mente at konflikten mellom MST og myndighetene er symptomatisk for hele forholdet mellom folkelige bevegelser og myndighetene, og legger all skyld for dette på myndighetene.

Besøk og samtaler med representanter for andre organisasjoner var viktig og nyttig for å danne et balansert bilde av MSTs virksomhet og av brasilianske forhold generelt. Besøket hos Diaconia i Recife ga dessuten et innblikk i storbyslummenes utfordringer, som jo også ofte er alternativet for de jordløse på landsbygda.

Senator Heloisa Helena gjorde et sterkt inntrykk med sitt brennende engasjement og store troverdighet innenfor et system som av alle regnes som gjennomkorrumpert. Noe litt mer enn en kuriositet var at hennes nærmeste rådgiver, Sergio Sauer, er lutheraner, teolog og har mastergrad fra Misjonshøgskolen.

Møtet med Julio Manna, en høytstående representant for INCRA, det statlige organet for jordreform, bekreftet dessverre mange fordommer. På grasrota i INCRA er samarbeidet med MST noen steder godt med stor forståelse for fattigfolks problemer, men på hovedkontoret i Brasilia var det vanskelig å spore noen sympati. Tomprat og svada av beste byråkratiske merke preget møtet.

Samtalene ved den norske og den danske ambassaden etterlot et inntrykk av forsiktig velvilje, men begrenset kunnskap både om MST og om jordreformspørsmål generelt. Man er tydelig opptatt av at det å bli forbundet med støtte til politisk arbeid kan skade andre interesser, både en dialog med myndighetene om disse spørsmålene, og alminnelige handelsinteresser. Umiddelbart virket den danske ambassadøren mer interessert i problematikken enn den norske førstesekretæren.

For godt til å være sant?

Hovedinntrykket av MST er svært positivt. Arbeidet er strukturert og målrettet, samtidig som det er rom for lokal variasjon og frihet for dem som er engasjert. Den enorme mobiliseringen er i seg selv et vitneprov om at bevegelsen ivaretar helt sentrale interesser blant jordløse. En reise som denne etterlater likevel også noen spørsmål som det kan være verdt å ta vare på i videre arbeid i forhold til MST, ikke fordi de tilsier at MST ikke fortjener støtte, men snarere fordi de understreker verdien av internasjonal oppmerksomhet for en fruktbar utvikling.

Totalitær? MSTs arbeid favner svært vidt. For de marginaliserte jordløse er det få tilbud fra myndighetene om deltakelse i det alminnelige samfunnslivet hva gjelder for eksempel skole og kultur. Inntrykket er at MST aspirerer til å ivareta alle slike behov på de nye bosetningene, skjønt for eksempel skolene skal drives med statlige midler. Dette er kanskje en nødvendig strategi i dag, men det *kan* ligge en fare her for at de nye bosetterne ikke blir integrert i det øvrige lokalsamfunnet på en naturlig måte.

Demokrati. MST framstår som demokratisk, men det er ikke direkte valg på ledere oppover i systemet. Ledelsesstrukturen er flat ved at kollektiver av "koordinatorer" deler ledelsesansvar på alle nivåer. Fra hvert nivå velges det representanter til ledelseskollektivet på neste nivå. Legitimiteten kommer altså nedefra. Samtidig er det tydelig tradisjon for at vanskelige spørsmål henvises oppover i systemet, og organisasjonsskoleringen later til å uniformere de

svarene som gis på vanskelige spørsmål. I dag er ikke dette noe problem, men i en endret atmosfære kan strukturen i praksis gi karismatiske personligheter høyt oppe i systemet stor makt.

Vold/pasifisme. MST framstår som en ikke-voldelig bevegelse. Vi møtte imidlertid lokale ledere som ga uttrykk for drømmer om væpnet revolusjonskamp. Det fortelles også om hendelser hvor MST-folk har brukt våpen. Det er ikke vanskelig å forstå dette, gitt den volden MST møtes med, men det er både prinsipielle og pragmatiske grunner til at den ikke-voldelige linjen bør følges. Okkupasjonen i Recife 2.mai gikk helt rolig for seg, men vi merket oss at demonstrantene bar kniver og andre jordbruksredskaper. Dette framstilles som symboler og ikke som våpen. Et stort innslag av trestokker og jernstenger lar seg vanskeligere forklare slik, selv om de ikke ble brukt.

Finanser. Det er vanskelig å få oversikt over MSTs totale økonomi, siden den er delt på så mange virksomheter i forskjellige sektorer og regioner. Vi gjorde flere forsøk på å trenge inn i dette i samtaler, men lyktes bare delvis. Det er fortsatt uklart for oss om det vil la seg gjøre å få tilgang på reviderte regnskaper for den totale virksomheten. Andelen av utenlandsk støtte var det også vanskelig å få full oversikt over. Dette betyr ikke at det er indikasjoner på at det ligger problemer her, bare at det er nødvendig å fortsette arbeidet med å få oversikt.

En annen side som gjelder økonomi er bærekraften i mange av prosjektene. De er alle sammen ganske nye, og ofte bygd ved hjelp av myndighetenes kreditt til nye småbønder. De fleste steder sliter de med å betjene lån, og det er lite rom for nødvendige nyinvesteringer. Dette er primært et strukturelt problem MST kjemper mot, men det setter også høye krav til økonomisk planlegging internt i prosjektene. Vi fikk inntrykk av at det er behov for utvikling av dette punktet.

Til slutt er det viktig å huske på at MST ikke er den eneste organisasjonen som arbeider for jordreform med jordokkupasjon som middel. Det er de også selv bevisst på og samarbeider tidvis med andre. MST er imidlertid den klart største organisasjonen og den med høyest profil.

Noen konkrete spørsmål

Med meg i kofferten fra Norge hadde jeg noen konkrete spørsmål MKR og andre ønsket å få belyst. Jeg tar kort for meg noen av dem.

Kirkenes engasjement. MST vokste som kjent ut av kirkenes engasjement for jordreform og arbeidet i den økumeniske organisasjonen CPT. Generalsekretær i kirkerådet, CONIC, Ervino Schmidt, gir i dag uttrykk for at kirkene støtter MST fullt ut. MST rapporterer også om støtte fra mange kirkesamfunn, særlig de etablerte protestantiske. Katolikkene er svært delt, men flere biskoper er positive. CPT velger ulik strategi i forskjellige deler av Brasil. I Pernambuco hadde CPT sine egne leirer, men samarbeider i følge MST også godt med dem. For øvrig var det påfallende hvordan vi møtte personer med kirkelig/teologisk bakgrunn gjentakne ganger innenfor MST.

Evangelikale kirker. Det er vanskelig å få et entydig inntrykk. Kirkene står sterkt særlig i nord-øst, og vi kunne ved selvsyn registrere stor oppslutning om møter i slike kirker i Pernambuco. Representanter for Diaconia understreket hvordan disse kirkene møter folkets

kultur på en måte som vinner gjenklang, og at disse er mer stedege enn de tradisjonelle protestantiske som alle kommer fra det sørlige Brasil. Fra flere hold ble vi fortalt om pastorer som blir betalt av jordeiere for å etablere kirker som kan "stabilisere" folket, og disse kirkene er ofte tydelig høyreorientert. Det fortelles at de noen ganger eksplisitt advarer mot jordokkupasjoner. Samtidig berettet flere innenfor MST og andre om at kirkene ikke spiller noen negativ rolle verken i leirer eller bosetninger hvor de etablerer seg.

Jordløse og indianere. Det later ikke til å være noen konflikt mellom de jordløses interesser slik de formidles gjennom MST på den ene siden og indianerne på den andre. MSTs målsetning er bedre fordeling av den jord som alt har vært dyrket opp, og det er altså ikke snakk om å bevege seg inn på indianernes områder. Dette sies eksplisitt av MSTs ledelse. Man kan kanskje si at svake grupper kan komme til å konkurrere om medieoppmerksomhet, og kanskje lyktes MST med å vinne noe slik dekning på indianernes bekostning i anledning demonstrasjoner ved Brasils 500-årsmarkering. Med tanke på den internasjonale oppmerksomheten om Brasil som har vært fokusert på regnskog og på indianere, og tatt i betraktning det enorme antall fattige og jordløse, er større fokus på MST neppe ufortjent.

Kirkene og indianerne. Mens vi var i Brasil markerte den katolske kirke ved en gudstjeneste at man ber om unnskyldning for kirkens rolle i overgrep mot urbefolkningen gjennom 500 år. Det var konflikter mellom brasilianske biskoper og Vatikanet omkring temaet, hvor Vatikanet holdt noe tilbake. På direkte spørsmål sier CONICs generalsekretær at også de protestantiske kirkene har mye å be om unnskyldning for, men det skal ikke være i gang prosesser med sikte på dette i disse kirkene.

To løse tanker

Arbeidet for jordreform berører noen av de underliggende årsakene til volden i Brasil. Samtidig møtes MST og andre med grov vold. Noen regner med at ca. 1100 personer er drept i forbindelse med jordreformsaken de siste 10 årene. Kirkene har også engasjert seg i anti-voldsarbeid. Samtidig møtte vi eksempler på at lokale organisasjoner var tvunget til tilbakeholdenhet i forhold til disse problemene for ikke å ødelegge sine muligheter lokalt. To tanker slår meg da: Ville det være mulig å også drive et arbeid blant overgriperne? Det er jo gjennomgående også fattige som utgjør godseierne private militser. Hvor kommer overfallsmennene fra, og ikke minst: hvor blir det av dem? Kunne det tenkes et aktivt hjelpearbeid for overgriperne med bearbeiding av traumer? Vi har ikke kommet over arbeid eller tanker av dette slaget.

Beslektet med dette er kjønsspørsmål. Menn står for volden, mens utviklingsprosjekter erfaringsmessig blir mest vellykket når man satser på kvinnene. Men man må ikke oppgi mennene. Kunne det tenkes nye modeller for prosjekter som gir menn en positiv identitet utenfor narkogjengene?

Etterarbeid

Etterarbeidet etter turen er bestemt av målsetningen med min deltakelse:

- Til *Du verden* har jeg levert stoff til en dobbeltside med tre reportasjer/artikler samt bilder.

- På vegne av hele delegasjonen har jeg skrevet utkast til en kronikk som vi håper kan publiseres i Aftenposten. Utgangspunktet er opptrappingen av konflikten mellom MST og myndighetene den siste måneden.
- Arbeidet med materiale til Brød for verden 2001 har ikke begynt, men jeg skal delta i en arbeidsgruppe og mener jeg har materiell og kunnskap å bidra med.
- Jeg kommer til å delta aktivt i oppfølgingen av reisen innenfor samarbeidsgruppa for MST.
- Jeg vil levere en kort rapport til Det norske menneskerettighetsfondet.

For øvrig opplevde jeg også reisen som fruktbar i forhold til engasjementet mitt for India etter et seks måneder langt studieopphold der. Noen av inntrykkene fra Brasil tror jeg har overføringsverdi til India.

Takk

Til slutt vil jeg takke de andre delegasjonsmedlemmene som bidro til en inspirerende reise, Mellomkirkelig råd og Kirkens U-landsinformasjon som nominerte meg til å delta i delegasjonen, Kirkens Nødhjelp som gjennom samarbeidsavtalen med MKR gjorde deltakelsen økonomisk mulig, og til slutt Borg Bispedømme som ga meg permisjon fra stillingen som kapellan i Fet.

Fet, 21.mai 2000

Rapport nr 9/2000: Rapport fra Commission on Sustainable Development,
New York , 20.-24.februar 2000

Rapport n 12/2000: Rapport fra Conference on Corporate Social Responsibility,
Essex, 15.-16.mars 2000

Rapport n 20/2000: Rapport fra seminar: "Cancelling the Debts of the
Developing World: The Role of the World Bank and the IMF,
København 18.mai

Fra: Hans Morten Haugen

Saksbehandler: Stig Utne

Som resultat av aktiv deltakelse i fora initiert av norske myndigheter eller norske organisasjoner, får KISP-konsulenten anledning til å delta i internasjonale møter. Dette er avgjørende for å beholde oversikten over det som skjer internasjonalt, og har også betydning for mobiliseringsarbeid og påvirkningsarbeid i Norge. Det er viktig med en stram prioritering, men oppfølging på disse områdene kan være et bidrag for å sikre nødvendig framgang.

Noen kommentarer til de ulike rapportene:

Kommisjonen for bærekraftig utvikling er en underkomisjon for å følge opp vedtakene fra Miljø- og utviklingstoppmøtet i Rio i 1992. Som følge av bidrag til en norsk og engelsk publikasjon kalt "Globale finansielle utfordringer" ble KISP-konsulenten bedt av Forum for Utvikling og Miljø om å delta på møtet. Finansspørsmål var eget tema på årets sesjon. Gjennom et innlegg om viktigheten av gjeldsettergivelse, påvirket dette teksten noe, men det er i andre fora at de viktige vedtak om gjeld og finansregulering blir fattet.

Arbeider med etisk næringsliv har blitt et sentralt tema, og det er interessant å merke seg at i visse land er det næringslivet selv som ønsker å gå i bresjen – for å sikre frivillige standarder. Alternativet er at myndighetene kommer inn med reguleringer. Selv om utvikling av interne standarder og egen verifikasjon er viktig, vil det fortsatt være bedrifter som søker å utnytte lavere standarder i etableringslandet. Et sterkere fokus på konsekvensene for lokalsamfunnet synes sentralt i en videre oppfølging, knyttet til både investeringer og etisk handel.

Arbeidet med gjeld er fulgt tett fra Mellomkirkelig råd, og det er interessant å følge de internasjonale forhandlingene. Den norske gjeldsplanen er et godt redskap, men er betinget av at de internasjonale prosessene gjennomføres, noe som kan ta lang tid og også risikere å stoppe opp – for mange lands vedkommende. Det er interessant å merke seg påpekninger fra Sachs om at i de landene hvor det finnes konkrete og målrettede programmer for helsestøtting eller skolegang, bør pengene som i dag brukes til gjeldsbetjening snarere investeres i slike sektorer.

Kirkenes Verdensråd skal etter at arbeidet med "Geneve 2000" er ferdig, engasjere seg i prosessen fram mot FN-konferansen om "finansiering for utvikling" i 2001. Det er naturlig at dette også blir en oppfølging fra Mellomkirkelig råds side. Temaene er mobilisering av nasjonale ressurser, mobilisering av internasjonale ressurser, gjeld, handel, bistand og reformer av institusjonene.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering og den skisserte oppfølgingen bør diskuteres i KISP.

Rapport 2010

RAPPORT FRA SEMINAR I KØBENHAVN 18.MAI I REGI AV DANSK "JUBILEE 2000"-KAMPANJE:

CANCELLING THE DEBTS OF THE DEVELOPING WORLD: THE ROLE OF THE WORLD BANK AND THE IMF

Av Hans Morten Haugen, Mellomkirkelig råd/ Aksjon Slett U-landsgjelda/ Forums
Arbeidsgruppe om gjeld og utvikling

Innledning

Fokuset var spesielt på de internasjonale finansinstitusjonene, som står for en uforholdsmessig stor andel av gjeldsbetjeningen for de fattigste landene. Interessant er det også å merke seg at Kofi Annan i sin Millenniumsrapport fra april 2000 anbefaler 100 prosent gjeldssletting også av multilateral gjeld. Seminaret var godt besøkt – hovedsakelig av studenter, og ble ledet av Generalsekretær i Folkekirkens Nødhjelp, Christian Balslev Olesen. Det ble holdt fire innledninger som jeg vil presentere etter tur.

Jeffrey Sachs

"Hvem er de mest realistiske i spørsmålet om gjeldsslette?" spurte Harvard-økonomen Jeffrey Sachs som en innledning til møtet om de internasjonale finansinstitusjonene. Han gav selv svaret gjennom å peke på den situasjonen hvor fattige land må fortsette å betjene gjeld til tross for at dette binder opp ressurser som kunne vært brukt til helse og utdanning. Sachs kritiserte i sterke ordelag den forståelsen av "bærekraftighet" som ligger til grunn for de ulike "Debt sustainability analysis".

Sachs fungerer som rådgiver for en rekke land og institusjoner, og har nettopp vært vitne til at Nigeria ble pålagt å øke sin gjeldsbetjening med det femdobbelte. I møte med den nye profilen som Det internasjonale pengefondet (IMF) forsøker å legge til grunn for all sin virksomhet, med fattigdomsreduksjon som styrende prinsipp, blir det vanskelig å forsvare slike pålegg. De stedlige representantene fra IMF hevder at det er bestemt hvilke land som skal vurderes for gjeldsettergivelse innenfor HIPC-ordningen, og Nigeria er ikke blant disse. HIPC (Highly Indebted Poor Countries) brukes om 41 land som har gjeldsbyrder som vurderes å være vanskelige å betjene i framtida, basert på framskriving av eksportinntekter og andre indiktorer.

Sachs påpekte at det må være en plan for fattigdomsreduksjon som må ligge til grunn, men han pekte på at til tross for nye verbale strategier, blir fortsatt landene diktert av spesielt IMF. Han advarte sterkt mot at IMF skulle få noen som helst rolle i å definere utviklingsagendaen til de fattigste landene, og mente IMF burde arbeide med det de var gode til. Videre pekte han på oppbyggingen av den finansieringsmekanismen (HIPC Trust Fund) som stadig trenger nye påfyll, og som arbeider så effektivt som de nye påfyllene tillater.

Angelo Mondlane

Mondlane fra Mozambique Debt Group pekte på at Mosambiks situasjon måtte tilskrives både interne, regionale og globale forhold. Til tross for en meget vanskelig situasjon, pekte han på at gjeldssletten faktisk ville bety noe vesentlig, ved at gjeldsbetjeningen som følge av tilslutning til den såkalte HIPC II (utvidet HIPC) reduseres ned til ca 50 mill \$, med en økning fram mot 2010.

Han pekte også på at budsjettet til helse og utdanning hadde blitt styrket, og at midlene som var blitt frigjort faktisk ble brukt til utbygging av infrastruktur, som planlagt. Likevel er det fortsatt for svak deltakelse fra det sivile samfunn. Det er viktig å peke på at de kreditorene som vil fortsette å kreve inn avdrag på lånene til tross for flommen, er ikke medlemmer i Parisklubben (omfatter OECD-land), slike som Brasil, Russland og Algerie.

Jacob Kolster

Kolster skal fra 1.juli begynne som sjef for den såkalte HIPC-enheten i Verdensbanken, og blir derfor en viktig person. Han kunne forsikre Sachs om at det er mange som arbeider i Verdensbanken som er svært tiltrukket av ideen om 100 prosent gjeldsslette. Likevel er dette ikke det beste å gjøre, med bakgrunn i følgende forhold:

- Rettferdighet; hva med de 38 lavinntektslandene som ikke er HIPC-land? Spesielt alvorlig blir dette dersom det blir tatt penger av grunnkapitalen til Verdensbankens "myke vindu", IDA.
- Institusjonene svekkes, dermed blir det vanskeligere å holde oppe dagens overføringer på 1,5 mrd \$ til de fattigste landene.
- Effektene på den reelle fattigdomsreduksjonen blir lavere enn hva vi ønsker dersom det ikke skjer en forsvarlig oppfølging.
- Hvordan sikre tilgangen på nye lån til de landene som vil få svekket sin kredittverdighet som følge av gjeldsettergivelse?

Niels Richter

Disse fire punktene var sentrale momenter, som også ble bekreftet av Niels Richter fra dansk UD (repr Danida). Han pekte på at i beste fall ved å bruke dagens ordninger kunne gjelden reduseres for de 41 HIPC-landene fra 157 mill \$ til 68 mill \$. Han framholdt både at det ikke var riktig å arbeide for 100 prosent gjeldssletting generelt, og at midler til gjeldssletting burde tas over bistandsbudsjettet. Til dette er følgende å bemerke, noe som også kom fram i samtalen:

Til det første punktet: Allerede har G7-landene, samt andre land som Norge, åpnet for 100 prosent gjeldssletting. Derfor bør Danmark og de øvrige nordiske land umiddelbart vise støtte til målsettingen om 100 prosent, dersom det kan sikres at pengene kan gå til nødvendige prosjekter i landet.

Til det andre punktet: Danmark er av de landene som fortsatt ikke vil gå åpent ut med informasjon om hvilke prosjekter som har fått garantier fra danske myndigheter, og som også mottakerlandet har garantert for. Det arbeides med å få danske myndigheter til å gi ut denne informasjonen, siden dette kan legge grunnlaget for å analysere hvordan gjelden oppstod i første instans. Richters påstand under seminaret om at "lånene var fornuftige" blir da lettere å forholde seg til.

Nordisk møte:

På kvelden ble det holdt et nyttig møte mellom de nordiske representantene, tre fra Sverige, to fra Norge og to fra Danmark. Her ble følgende saker diskutert:

- 1) 8.juni-møtet i Uppsala med representanter for Jubilee South – plass for ca tre fra hvert land
- 2) Geneve 2000 i slutten av juni: Her blir det arbeidet mest i Norge, også gjennom seminarene
- 3) G8-møtet i Okinawa: Finland reiser, ingen andre kampanjer har råd; det lages et felles brev
- 4) Årsmøter til VB/IMF i Praha i september; ingen stor menneskelig lenke, men seminarer, mulig med felles buss.

Avslutning: Faglig godt seminar og nyttig koordinering. Deltakelsen på møtet ble gjort mulig gjennom støtte fra ForUM. Takk for dette!

MELLOMKIRKELIG RÅD**OSLO****29.-30.08.2000**

Rapport nr 21/00: Rapport fra FNs 56. Menneskerettighetskommisjon, 4.- 11. april 2000

Fra: Hans Morten Haugen

Saksbehandler: Generalsekretæren

KISP-konsulenten får gjennom deltakelse i det norske menneskerettighetsmiljøet (NGO-forum med 20 medlemmer) anledning til å følge opp internasjonalt menneskerettighetsarbeid med økonomisk støtte fra norske myndigheter. Deltakelsen på Menneskerettighetskommisjonen i Geneve gir også en unik anledning til å møte kollegaer.

Religionsfrihet var hovedsatsing, noe som også falt sammen med prioriteringer fra de økumeniske organisasjonene. Mellomkirkelig råd bidro til at det ble holdt to sesjoner med FNs spesialrapportør på religiøs intoleranse, og fulgte også opp dette arbeidet gjennom samtaler med relevante personer. Selv om deltakelsen ikke var veldig stor, var det viktige arrangementer, og Stoltenberg-regjeringen har indikert vilje til å følge opp dette arbeidet. En tildeling fra Utenriksdepartementet i slutten av mai til Oslo-koalisjonens arbeid, er av stor betydning, og en av utfordringene framover blir å få Oslo-koalisjonens internasjonale råd til å komme sammen.

Av landsakene var det særlig Indonesia som var prioritert av Kirkenes Verdensråd. Den volden som er både sosial og religiøs er vanskelig å se noen ende på, men det kan synes som om de indonesiske militære ikke spiller en konfliktdempende rolle. Gjennom den norske menneskerettighetsdialogen med Indonesia, er Mellomkirkelig råd spurt av Oslokoalisjonen om å samarbeide med Oslo biskop om et seminar hvor høytstående representanter for kristendom og islam i de to land kan komme sammen, i tillegg til religionsforskere. Den indonesiske ambassaden i Oslo er formidler av kontakt i denne første fasen.

Som tidligere år har KISP-konsulenten særlig fulgt arbeidet med sosiale og økonomiske rettigheter. Det er viktig å kjenne til at Stortinget gjennom sin inkorporeringslov har gjort både FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter til del av norsk lov, med forrang dersom det er motstrid. Et viktig bevissthetsskapende arbeid må gjøres i forhold til norske lovanvendere, menneskerettighetsorganisasjoner og utviklingsorganisasjoner, og Mellomkirkelig råd er av de få organisasjonene i Norge som følger dette arbeidet. Det er viktig å merke seg de to nye spesialrapportørene (retten til mat og retten til bolig).

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til etterretning.

Rapport 2100

RAPPORT FRA FNs 56. MENNESKERETTIGHETSKOMMISJON

Av Hans Morten Haugen, Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke
Til stede: 4. til 11.april

Forberedelse

Som tidligere år hadde NGO-forum for menneskerettighetsorganisasjoner forberedt et posisjonspapir til Utenriksdepartementet. Dette ble diskutert, mest inngående på møtet i arbeidsgruppen om internasjonale forhandlinger under UD's rådgivende menneskerettighetsutvalget, som møttes 13.mars.

Posisjonsdokumentet løftet fram både prioriterte land og temaer, samt andre viktige land og temaer. Rapporten vil ta utgangspunkt i dette posisjonsdokumentet. Kommunikasjonen med de kirkelige organene var tettere i forkant av reisen, og det ble gitt positiv tilbakemelding på at den engelske versjonen ble sendt til mine kollegaer i Geneve.

Jeg vil fokusere på tre land og fire temaer, der bare Sierra Leone og menneskerettighetsforsvarere var satt opp som prioriterte saker. Jeg var ikke til stede på noen avstemninger, og vil derfor konsentrere meg mindre om selve utfallene, men mer om prosessen. Menneskerettighetskommisjonen kan arbeide enten åpent eller lukket (1503-prosedyrer), kan arbeide fram enten resolusjoner, fremmet av ett eller flere land, eller såkalte Chairman's statement (der kompromiss er viktig og ingen land har meldt interesse for å fremme en resolusjon), og kan vedta ulike mekanismer for oppfølging. Norge er en av 53 medlemmer i Menneskerettighetskommisjonen, og vil også være dette neste år.

Indonesia

Fra Kirkenes Verdensråd var dette prioritert tema, og det var invitert en delegasjon fra Molukkene. Begge disse var prester, og prester er særlig viktige mål for den omfattende volden i landet. Begge disse kjente derfor til at det var satt en pris på deres hode, som tilsvarte det tidobbelte av en vanlig årsinntekt. Fra disse blir det hevdet at de indonesiske militære arbeider til fordel for de muslimske opprørerne. På både kristen og muslimsk side er det en opptrapping, men de religiøse skillelinjene har ikke vært konfliktskapende i stor skala før tidlig i 1999. Volden har nå avtatt i Ambon, men flytter seg til andre områder.

Det finnes også uavhengige observatører som hevder at de militære fungerer som konfliktinitierende. Årsakene til dette kan være mange, men mange peker på ønsket om å framstille situasjonen i Indonesia som så prekær at dette åpner for en økt militær innflytelse. Andre viser til at uro i Molukkene vil avlede oppmerksomheten fra det som skjer andre steder i Indonesia. Til dette siste er å si at svært lite informasjon kommer ut om hva som foregår i Molukkene, og at avledningseffekten derfor er liten.

Øst-Timor er en svært viktig sak for FN, og Menneskerettighetskommisjonen samlet seg til en spesialsesjon i september 1999 for å diskutere oppfølgingsarbeid. Den internasjonale granskningskommisjonen som ble foreslått i etterkant av denne spesialsesjonen, har nå blitt lagt på is, hovedsakelig fordi Indonesia selv har lovt at de

vil etterforske og straffeforfølge de skyldige. De menneskerettighetsorganisasjonene som arbeider i forhold til Øst-Timor mener at dette ikke er en tilstrekkelig garanti, blant annet fordi de indonesiske lovene ikke dekker forbrytelser av det omfang som vi så på Øst-Timor. Ramos-Horta, som var til stede ved Menneskerettighetskommisjonen, gav mindre støtte til ønsket om en internasjonal undersøkelseskommisjon enn hva mange hadde trodd.

De kirkelige organene støtter Indonesias bestrebelser på å selv gjennomføre retterganger, med den begrunnelsen at dette er viktig for den generelle utviklingen av rettssystemet i Indonesia. Det er uansett sentralt at rettssakene åpnes for uavhengige observatører, at vitners rettssikkerhet blir ivaretatt og at domstolene framviser en tilstrekkelig grad av uavhengighet fra de andre organene i Indonesia. Utfallet av behandlingen i Menneskerettighetskommisjonen ble en såkalt "chairman's statement", som ikke provoserte Indonesia. Teknisk og økonomisk ekspertise fra FNs Høykommisær for menneskerettigheter ble særlig understreket. Norge understreket at de ville gi Indonesia en anledning til å følge opp de gode intensjonene som er uttrykt.

Sierra Leone

Fredsavtalen av 7.juli 1999 gir amnesti til alle overgripere. Dette framstilles som et nødvendig kompromiss for å få rebellene (RUF som den største) til å inngå noen avtaler. Utviklingen i etterkant viser samtidig sårbarheten i slike fredsavtaler. Avtalen handlet også om en fortsatt tilstedeværelse av FN, og UNAMSIL ble vedtatt gjennom Sikkerhetsrådets resolusjon 1270. Det er etablert en egen Sannhetskommisjon, og det arbeides med å få i stand en Menneskerettighetskommisjon. Arbeidet er særdeles krevende, siden det både handler om å lege sår etter overgrep i fortida, samtidig som mønsteret i konflikten gjentar seg.

Menneskerettighetskommisjonen vedtok en egen resolusjon, noe som var understreket i posisjonspapiret fra NGO-forum. Resolusjonen baserte seg i stor grad på samarbeid myndighetene i Sierra Leone og FN-organene, blant annet Høykommisæren for menneskerettigheter. Til grunn for dette ligger en forståelse av at de fleste av overgrepene begås av opprørssoldatene, og at overgrepene derfor i like stor grad er et brudd på internasjonal humanitær rett som på menneskerettighetene. Samtidig ble det understreket at myndighetene har et særlig ansvar for å etterforske overgrep.

Utover den FN-tilstedeværelsen som allerede er i området, gjennom UNAMSIL, ble det ikke vedtatt noen nye FN-mekanismer. Det ble også vedtatt at Sierra Leone skal opp igjen neste år, med "høy prioritet". En særlig utfordring er knyttet til hvordan de ulike organene er i stand til å kommunisere og skape fortrolighet og interesse hos barn.

Colombia

Gjennom et eget kontor for FNs Høykommisær for menneskerettigheter i Bogota, arbeider FN langt mer aktivt for menneskerettighetssituasjonen i Colombia enn hva det var mulig å gjøre gjennom ordninger som spesialrapportører, som bare besøker landene. I forkant av Menneskerettighetskommisjonen arbeidet enkelte grupper, i Norge blant annet Sosialistisk Ungdom, med å få etablert en egen spesialrapportør. Å erstatte den ordningen som i dag fungerer som et viktig forum for koordinering av menneskerettighetsarbeid gjennom FN-kontoret, med en flyktig spesialrapportør, er

ingen god løsning. Colombia har lenge forsøkt å begrense mandatet til FN-kontoret, men i år som tidligere år, kom en sterk rapport til Menneskerettighetskommisjonen.

De colombianske menneskerettighetsorganisasjonene var mange og faglig svært dyktige, og arbeidet med å lage en forbedret versjon av Chairman's statement. Det forslaget som ble lagt fram, var svært positive til colombianske myndigheters innsats, og tok i liten grad inn over seg det faktum at flere menneskerettighetsorganisasjoner dokumenterer samarbeid mellom hæren og de paramilitære gruppene i flere regioner. Forståelsen er at colombianske myndigheter gjør for lite for å hindre menneskerettighetsovergrep, selv om de er i krig. Perspektivet som handler om at det er først mulig å sikre menneskerettighetene etter at freden er sikret, er avvist prinsipielt og praktisk for lenge siden.

De canadiske menneskerettighetsorganisasjonene har tidligere arbeidet godt med Colombia under Menneskerettighetskommisjonen. I år var det ingen medlemmer fra den såkalte "Inter-Church Coalition for Human Rights in Latin America" til stede under Kommisjonen. Overraskende var det likevel at en Colombiakjenner akkreditert gjennom Canadian Council of Churches fikk melding om å ikke arbeide med Colombia av den ansvarlige hjemme i Canada. Begrunnelsen var vanskelig å skjønne, og skapte stor undring, spesielt på bakgrunn av det retoriske spørsmålet "do you want to make a point or do you want to make progress?" Uten et stadig fokus på Colombia, vil de militante kreftene vinne fram.

Religionsfrihet

Etter oppdrag fra Oslokoalisjonen la jeg til rette for en felles gjennomføring av to seminarer ("side-events") med deltakelse fra FNs Spesialrapportør, Mr Abdelfattah Amor. Disse seminarene ble i stor grad koordinert av Det lutherske verdensforbund, men de fire rådene i Geneve (KV, LVF, KEK og WARC) sto som arrangør i samarbeid med Oslokoalisjonen. Seminarene gav innblikk i de ulike studieprosessene som skal gjennomføres i 2000 og 2001 (utdanning & toleranse, diskriminering av kvinner, fattigdom, ekstremisme & proselytisme og lovgivning, med et særlig fokus på definisjonen av "sekt"). Norge har gitt økonomisk støtte til disse studiene.

Det interessante er at punktet om retten til å endre religion, som ikke er med i verken Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter eller i 1981-Erklæringen, er nevnt i både årets og fjorårets slutterklæring fra Kommisjonen. Dette skyldes nok mer forglemmelse fra de islamske stater enn en reell vilje til endring. Norge støttet forslaget om å endre tittelen på Spesialrapportøren til å dekke *religionsfrihet* framfor *religionsintoleranse*. En slik endring betyr naturligvis ikke at fokuset skal dreies vekk fra de omfattende overgrep som begås mot religiøse minoriteter. Det ble vedtatt at denne endring av tittel skal skje neste år, samtidig med at mandatet fornyes.

Interessen for generelle temaer er ofte noe lavere enn hva tilfellet er for landspesifikke temaer, og på denne bakgrunn er det grunn til å oppsummere positivt fra seminarene. Det er likevel en kjensgjerning at Spesialrapportøren er mer åpen i små fora, og at deltakelse fra ham ikke er noen garanti for interessante vinklinger og fruktbare diskusjoner. Norge spilte en konstruktiv rolle, men opplevde ufortjent liten kreditt for det norske arbeidet med disse spørsmålene.

Retten til utvikling / sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter

Retten til utvikling er agendapunkt 7, mens sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter er agendapunkt 10. Mange har uklare forestillinger om hva som er forskjellen mellom disse to, og fordi ulike stater (og ngo-er) legger svært ulikt innhold i disse, er det ikke enkle svar. Sik jeg leser Norges innlegg, er fokuset på agendapunkt 7 mer knyttet til rammevilkår for sikring og fremming av menneskerettigheter, mens agendapunkt 10 i større grad omtaler en støtte til mekanismene, som retten til utdanning. Innledningsvis må det sies at disse to agendapunktene fortsatt er preget av en Nord-Sør-konflikt, og at spesielt spesialrapportørene på henholdsvis gjeld og strukturtilpasning ikke presenterte noen imponerende felles rapport. De baserte sin rapport på ulike modeller for "swapping" (bytter en gjeldforpliktelse med sosiale investeringer eller sikring av rettigheter), en metode som har vært testet ut i lengre tid.

Norge har gjennom sin handlingsplan for menneskerettigheter (St.meld 21 (1999-2000)) signalisert et ønske om et tydeligere fokus på sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter. Blant annet vektlegges utvikling av bedre metodiske redskaper for å måle grad av sikring av slike rettigheter. Handlingsplanens uklare status som følge av regjeringsskiftet forklarer delvis at det ble en noe forsiktig norsk opptreden, også i forhold til dette spørsmålet. Det ble ikke sagt noe nytt i de norske innleggene til agendapunktene 7 og 10. Norge støtter likevel en "rights-based approach to development", noe de fleste kan være absolutt enige i.

Det som hadde vært en annen tilnærming, som er under utvikling, men som foreløpig kan virke farlig, er en "violence-approach to development". Sentralt her er arbeidet for forplikte staten på å ikke tillate virksomhet eller selv involvere seg i virksomhet som aktivt undergraver grunnleggende rettigheter. I den langsomme og krevende prosessen med å bevisstgjøre på det omfattende omfanget av straffefrihet i forhold til brudd på både sivile og politiske rettigheter, samt økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, er nettopp en slik tilnærming lagt til grunn. Gjennom vedtakelsen av en tilleggsprotokoll til Konvensjonen om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter (lik ordninger som finnes overfor Kvinnekomiteen, Rasediskrimineringskomiteen og Menneskerettighetskomiteen) kan noe av denne tilnærmingen ivaretas.

Av de mer interessante debattene i årets Menneskerettighetskomisjon, var diskusjonen rundt en resolusjon om kvinners likeverdige adgang til land, lånekapital for å sikre retten til bolig, arbeid og andre grunnleggende rettigheter. Saken skapte merkelige allianser mellom EU og Pakistan, som begge understreket at det ikke var korrekt i forhold til internasjonale menneskerettighetskonvensjoner å operere med en *rett* til land, slik det var omtalt i en paragraf i dokumentet. Norge valgte å støtte de landene som understreket at saken i hovedsak dreide seg om forbud mot diskriminering (også på grunnlag av kjønn), som er nevnt i felles artikkel 2 i de to sentrale konvensjonene fra 1966.

Utfallet ble to spesialrapportører, en for retten til bolig og en for retten til mat. Dette representerer et viktig framskritt, og blir viktig å følge videre.

Migrantarbeidere

Gjennom arbeidet til "Migrants Rights International" har arbeidet for å sikre migrantarbeideres rettigheter beveget seg framover. Mange kirkelige organer har

allerede sluttet seg til dette nettverket, og et nærmere samarbeid vil også være aktuelt for norske organisasjoner. I fjor vedtok Menneskerettighetskommisjonen å oppnevne en egen spesialrapportør for migrantarbeidere, noe som også er en viktig utvikling.

Under kommisjonen arrangerte Fransiskanerne et seminar som fokuserte på migrantarbeideres rettigheter, og særlig interessant var koplingen opp til prosessen fram mot Verdenskonferansen mot Rasisme, som skal holdes i Sør-Afrika i august-september 2001. Det er naturlig at også dette reflekteres i de norske prioriteringene. Den første forberedelseskonferansen for Verdenskonferansen ble holdt rett i etterkant av Menneskerettighetskommisjonen.

Rapporten fra spesialrapportøren ble gitt tilslutning i en resolusjon som ble enstemmig vedtatt. Norge har ingen planer om å ratifisere Konvensjonen om migrantarbeidere og deres familier, men det er sentralt å arbeide overfor alle land med å sikre større forståelse for det ekstremt svake rettsvernet migrantarbeiderne har. Resolusjonen om migrantarbeidere ble vedtatt enstemmig, noe som er et viktig signal om å styrke dette rettsområdet.

Menneskerettighetsforsvarere

Norge var forslagsstiller til denne resolusjonen, som av flere ble omtalt som den kanskje viktigste resolusjonen i år. Bakgrunnen er den Erklæringen om menneskerettighetsforsvarere som ble vedtatt den 10. desember 1998, og hvordan mekanismer kan styrke gjennomføringen av denne. Norge fremmet forslag om en spesialrepresentant, som ligger rett under Generalsekretæren, framfor en spesialrapportør, som ligger under Menneskerettighetskommisjonen.

Mye av problemene bunner i det faktum at Erklæringen er svak på enkelte punkter. Formuleringer som "subject to national law" er formuleringer som kan misbrukes – og er misbrukt – av de statene hvor menneskerettighetsforsvarere lever under konstant press og med fare for eget liv. Mange av ngo-ene understreket at det var mulig å leve uten en mekanisme også i framtida, og det var bedre med ingen mekanisme enn en svak og vilkårlig mekanisme.

Avstemmingen resulterte i et klart flertall for opprettelsen av en spesialrepresentant (bare 3 avholdende), mens det var noe mindre støtte til en tekst som redegjorde mer i detalj om mandatet til denne spesialrapportøren. Uansett er det et viktig skritt i riktig retning, og avstemmingen viste med tydelighet at en slik oppfølging av Erklæringen om menneskerettighetsforsvarere var noe statene ventet på.

Konklusjon

Som tidligere år, var det gunstig å ha dyktige norske organisasjonsmennesker til stede. Nettverket gjennom både kirkelige og ikke-kirkelige organer er stort, og jeg brukte relativt liten tid sammen med de norske. Imidlertid er det gunstig med den formen på deltakelsen som vi nå har.

Utenriksdepartementet støtten reisen og oppholdet, og delegasjonen var som tidligere samarbeidsvillig.

Rapport nr. 22/00: Rapport fra KEKs Presidium, Istanbul, Tyrkia 6.-9. april 2000

Fra: Margaretha Isberg, Sverige

Saksbehandler: Generalsekretæren

Margaretha Isberg er den nordiske representanten i KEKs Presidium som er organisasjonens høyeste organ, dens eksekutivkomite. Presidiet møtes ca. to ganger hvert år.

Rapporten minner om brevet med tittelen "Overcoming Divisions in Europe" som ble laget under KEKs 40-årsjubileum og sendt til kirker og organisasjoner i Europa i anledning 10-årsminnet for Berlin-murens fall i desember 1989. Brevet lå ved sakspapirene til MKRs møte i februar og kan leses på nytt ved å bla tilbake dit.

Situasjonen i Tsjetsjenia og spørsmålet om hva som er de europeiske kirkenes ansvar, ble drøftet under møtet på bakgrunn av korrespondansen mellom KEK/KV og den russisk-ortodokse kirke. Disse brevene har kunnet leses av alle som abonnerer på KVs nyhetsbulletin som magasin eller på e-mail. Dette gir anledning til å minne om verdien av å følge med her.

Rapporten forteller at datoene for "European Encounter 2001" er satt til 12.-22. april. Biskop Finn Wagle er med i planleggingen av møtet og bør rapportere til MKR om resultatet.

Interessant er det at presidiet også drøftet KEKs rolle i de ulike prosjektene som foregår med å skrive historiene om den økumeniske bevegelsen og den kalde krigen. Her er det mange slags folk ute og går, og alt er dessverre ikke like seriøst. Jeg minner om at det i forbindelse med at MKR arrangerte seminar i anledning KVs 50 års jubileum i mars 1998, framkom en ide om at Norges kristne råd burde ta et initiativ til et norsk prosjekt. Men perspektivet for dette var videre enn MKR og Øst-Europa og omfattet også andre kirkelige aktørers forhold til andre land med diktatur og undertrykkelse i samme periode.

Forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering.

av Margarethe Isberg

På inbjudan av ekumeniska patriarkatet möttes CEC:s presidium i Istanbul för sin vårsession. Mötet inleddes med en mottagning hos patriarken (His All Holiness) Bartholomaios tillsammans med representanter för ekumeniska patriarkatet. Med anledning av att ett möte med enbart ortodoxa medlemmar av CEC just hade avslutats, så fanns ytterligare en del personer från centralkommittén närvarande. Staden Istanbul var ganska orolig mötets första kväll pga att två fotbollsfans från England hade blivit dödade i samband med en match i Europacupen.

Närvarande vid presidiummötet var ledamöterna

Metropoliten Jérémie	President	Ekumeniska patriarkatet
OKRin Rut Rohrandt	Vice-President	Nordalbiska kyrkan, EKD
Professor Jean-Marc Prieur	Deputy Vice-President	Franska reformerta kyrkan
Dean John Arnold		Anglikanska kyrkan
Metropoliten Daniel av Moldavien och Bukovina		Rumänska ortodoxa kyrkan
Ärkebiskop Longin av Klin		Ryska ortodoxa kyrkan
Pioni Robbers -van Berkel, lek-kvinna från		Holländska reform kyrkan
Hana Tonzarová-Skorepová, präst i		Hussiterkyrkan i Tjeckien

samt undertecknad

Titlar och avsaknad av dessa beskriver hur problematisk den ekumeniska världen är för kvinnor. Hur tituleras kvinnliga präster och lekfolk?

samt staff

Gen sekr Keith Clements

Keith Jenkins, även kallad "the second Keith"

Viorel Ionita

Rüdiger Noll

Hans Schmocker

1. Protokoll från förra presidiummötet i Nyborg, september 1999

Inom parentes kan nämnas att protokollet från centralkommittén vid samma tidpunkt har ännu inte kommit. Jag gjorde en anmärkning om att i motsats till vad som framgick av protokollet hade presidiet föreslagit ett datum för nästa centralkommitté i Rumänien. Detta datum kom att ändras på ett odemokratiskt sätt, pga att ledamöterna från EKD inte kunde närvara vid det föreslagna tillfället.

2. Generalsekreterarens rapport

Här redovisas endast de punkter som inte framkommer vid andra ärenden på agendan. Rapporten startar vid det ekumeniska konciliatet 381, men jag går snabbt över till nutid. Skrivelsen från Nyborgmötet "*Overcoming Divisions in Europe*" adresserad till ledare för europeiska organisationer med anledning av 10-årsjubileet av Berlinmurens fall har resulterat i flera svarsskrivelser.

Tjetjenien-frågan orsakade många inlägg med anledning av korrespondens mellan CEC och patriarken av Moskva. Avsikten med korrespondensen var att be om ryska kyrkans stöd för civilbefolkningens säkerhet. Kommissionen för Church and Society skall mötas i Moskva i maj och naturligtvis uppstod frågan om inte mänskliga rättigheter måste fokuseras. Uppdraget att använda mötet för att aktualisera krigets mål och medel kommer

att ges i ett meddelande till kommissionen. Detta var samma vecka som Mary Robinson besökte delar av Tjetjenien (och nekades tillträde till andra) och Europarådet ställde krav på Rysslands president.

I december skrev CEC och CCEE gemensamt till kyrkoledarna på *Nordirland* för att intyga stöd och böner i arbetet för fred i samband med den nya maktfördelningen.

Det *kristna rådet i Österrike* har tillskrivit CEC om en vädjan att inte bli isolerade ekumeniskt i Europa i parallell med politiska beslut. CEC har svarat att relationerna kommer att bestå i solidaritet med rådets engagemang för demokrati, mänskliga rättigheter och kampen mot rasism. Rådet inbjuder CEC till ett besök i slutet av maj. Beträffande *ekonomin* lämnar jag ett tomrum eftersom Gerhard Egerhag lämnar en rapport från finanskommittén. Arbetet fortsätter med att få medlemskyrkor att betala sina avgifter. Det gamla underskottet minskar stadigt, men kommer att bestå ytterligare en tid, trots alla neddragningar. Det finns idag ingen som helst möjlighet att utöka programaktiviteterna om det inte tillförs fondmedel utifrån.

Medarbetarskaran har utökats med Eva-Sybille Vogel-Mfato som handläggare för *kvinnofrågor och Interchurch-Service* (EKD har under vakansen efter Irja Askola bidragit med en ersättare).

Datastödet till CEC börjar nu slutföras tack vare fondmedel och enskilda givare. Alla handläggare har nu sin egen e-mail adress. CEC:s sändlista på 650 adresser skall bli elektroniska. Även hemsidan som sjösattes i Nyborg (med stöd av Danmark) har uppdaterats.

ENI (Ecumenical News International) har fått försämrad ekonomi pga av WCC:s bidrag har minskats med 38%.

Generalsekreterarens rapport avslutades med en diskussion om CEC:s möjligheter att främja *mission* med tanke på att det ofta har uppstått en polarisering mellan europaekumenik som mellankyrklig hjälp och som mission. Kring missionsbegreppet finns även olika betoningar av den diakonala, profetiska eller evangeliska aspekten. Dock konstaterades att det finns stora förväntningar på CEC:s missionsuppdrag idag. På uppdrag av NER aktualiserade jag frågan om *teamvisits*, särskilt till Baltikum. Det framkom att det senare detta år kommer att genomföras ett besök till Lettland tillsammans med CCEE.

Slutligen konstaterades att det mesta av CEC:s arbete genomförs genom kommissionerna.

3. Churches in Dialogue

Lämnades en rapport beträffande den teologiska fakulteten i Halki, som trots alla ansträngningar och påtryckningar varit stängd länge. Beslöts att i samband med tackbrev till patriarken fråga om CEC kan göra något för saken (inte minst med anledning av Turkiets önskan att ingå i EU).

Följande konsultationer och konferenser har genomförts:

Cultural Aspects of Orthodox-Protestant Conversations and Encounters i november i Hannover med ekonomisk hjälp från EKD (finns i särtryck).

Mission in Europe i Amersfoort tillsammans med olika missionsorganisationer (särtryck).

Theological training and further education en konsultation i Graz med representanter från teologiska fakulteter genomförd med hjälp av EKD.

Missionskonferens i Herrenalb i samarbete med lutherska kyrkan i Baden (särtryck).

Presidiet finner samtliga konferenser och konsultationer värda att gå vidare med, men det krävs externa fondmedel.

På min fråga huruvida kommissionen tänker utarbeta ett svar på påvens Ut unum sint meddelades att nästa centralkommitté kommer att få ta ställning till ett förslag.

4. Church and Society

Kring tjänsten som sekreterare för *Soul for Europe* i Bryssel har det uppstått problem pga oklarhet med fondmedel från EU. Konstaterades att ganska många medlemskyrkor har idag en person/personal placerad i Bryssel för EU, vilket är lite anmärkningsvärt eftersom de redan är representerade där genom kommissionen. Mycket samordning skulle kunna ske om viljan fanns eller beror det på okunskap? (Då undra jag hur många i Svenska kyrkan som vet att vi är representerade i Bryssel genom en av CEC:s kommissioner?)

Samverkan med Romersk katolska kyrkans representanter i Bryssel sker genom COMECE och borde kunna utvecklas mycket mer.

Den av engelska kyrkan sponsrade tjänsten i Strasbourg och vid *Europarådet* (associerad till Church and Society) kommer att upphöra efter tio år och blir antagligen placerad i London.

För övrigt rapporterades att kommissionen nu har sju stycken arbetsgrupper, vilka har gjort sina prioriteringar:

European Integration Process, Economical Environmental and Social Issues, Peace Building in Security, Bioethics and Biotechnology, North-South Issues, Human Rights and Religious Freedom, European Community Legislations. Tre av dessa grupper är detta år inriktade på the European Union's Charter of Fundamental Rights, som skall antas i december.

Exekutivkommittén har träffat professor Romano Prodi och diskuterat utvidgningen av EU, Soul for Europe, samt försoningsarbetet i sydöstra Europa.

OSCE (OSSE) expertpanel för religionsfrihet har sammanträtt och leds av en CEC-medarbetare.

Inom detta område ställs alltid frågan varför Svenska kyrkan, som avstod från medlemskap i EECCS och förordade integration vilket nu har skett, inte nu är beredd att ge mer pengar till CEC och denna kommission.

..

5. Churches in Solidarity

Asylum-seekers, refugees, racism and xenophobia

Den 14 januari undertecknades samarbetsavtalet mellan CEC, WCC och CCME (Churches Commissions for Migrants in Europe), vilket innebär att CCME med representation från CEC och WCC, tar ansvar för hela europaarbetet inom detta område. Arbetet kommer att ske i tre undergrupper. På sikt kommer detta avtal att innebära en integration av CCME. För CEC:s del upphör de båda arbetsgrupperna ECWGAR (European Churches' Working Group on Asylum and Refugees) och WGRX (Working Group on Racism and Xenophobia).

Inter-Church Service

För arbetet med en europeisk plattform skall tillsättas en rådgivande grupp från olika organisationer associerade till CEC inom diaconia-området.

6. Kvinnofrågor

Sekreteraren för solidaritetskommissionen är även handläggare för kvinnofrågor.

Inom detta område genomfördes en lyckad konsultation *Trafficking Women in Europe* i Driebergen, NL i slutet av förra året. Den genomfördes trots uteblivna EU-medel tillsammans med Kvinnoforum i Europa och kyrkorna i Nederländerna. Konsultationen samlade ca 70 personer från alla delar av Europa och från många olika kyrkor. Den presenterades i det gemensamma brevet om *Violence Against Women* från CEC:s och CCEE:s presidenter.

Överläggningar med kvinnoforum angående större samverkan kommer att ske under våren

7. Balkans Reconciliation Project

Detta projekt har sin upprinnelse i centralkommitténs beslut i Nyborg med anledning av CEC:s engagemang i Kosovokrisen, konsultationerna i Budapest och Bossey, samt Oslokonferensen "Europe after the Kosovo Crisis – implications for the churches". Medel har sökts hos *European Stability Pact for the Balkans* för att tillsammans med kyrkorna i sydöstra Europa initiera ett projekt kring konfliktlösning och förtroendebyggande åtgärder. Visumrestriktioner har försvårat arbetet. WCC och CCEE finns med i samtalen.

8. CEC-CCEE Joint Committee

Charta Oecumenica

Detta var en interimrapport eftersom remisstiden går ut till hösten. Redan nu har framgått att många finner texten alltför västorienterad. Även danska kyrkan är kritisk enligt underhandskontakter. Det interna ortodoxa mötet som föregick presidiet hade COe på sin dagordning och det finns uppenbart ett visst motstånd mot den. Förslaget delades ut till alla katolska biskopar och omtalades i plenum vid synoden i Rom i höstas, vilket kan betyda att påven nämner den i sin slutskrivelse. Svaren kommer så småningom att behandlas av en redaktionskommitté som sammanställer en ny text som presenteras för Joint Committee i januari 2001. Det poängterades att ett antal länder och regioner i Europa behöver ytterligare stimulans i arbetet i synnerhet för att behandla den ekumeniskt, samt att COe måste ses som ett långsiktigt arbete.

Europeiskt ekumeniskt möte 2001

Detta möte skall ske i samband med den gemensamma påsken nästa år och vara en mötesplats för ungdomar och kyrkoledare. Tid: 17-22 april. En första upplaga av Charta Oecumenica är tänkt att skrivas under. Den med CCEE gemensamma arbetsgruppen har ännu inte kunnat besluta om platsen bland annat beroende på att det är svårt att få svar. Thessalonike, Rhodos eller Aten är föreslagna beroende på om det är grekisk ortodoxa kyrkan eller ekumeniska patriarkatet som står för inbjudan. Ett tjugotal kyrkoledare blir inbjudna och jag har föreslagit den svenska ärkebiskopen.

Islam in Europe

Den gemensamma arbetsgruppen möttes i mars och ger ut ett nyhetsbrev om året. I september 2001 anordnas en konferens i Sarajevo "Christians and Muslims in the European Society. Religious commitment and responsibility in the pluralist society".

Special assembly for Europe of the Synod of Bishops

Till dessa tre veckor i höstas hade CEC inbjudits att sända tre "fraternal delegates". Dessa blev gen sekr Keith Clements, prof Reinhard Frieling och den finske ortodoxe prästen Veikko Purmonen. De fick göra var sitt inlägg i plenum. Alla arbetsdokument och propositioner är konfidentiella tills påvens svar publiceras. Även om katolska kyrkan ger mer utrymme för ekumenik med de ortodoxa kyrkorna än med protestantiska, så upplevs denna inbjudan till CEC som ett ekumeniskt framsteg.

9. Personalfrågor

Två tjänster skall utannonseras för tillsättning 2002: *Secretary for Finance and Administration* efter Hans Schmocker och *Secretary for Communication and Information* efter Robin Gurney. Arbetsbeskrivningar och rekrytering diskuterades i en stängd session. Förslag kommer att föreligga till centralkommittén i oktober.

10. Kyrkornas världsråd

Samarbetet med WCC utvecklas i särskilda projekt (Balkan, flyktingar, diaconia mm), men också i det vardagliga arbetet. Deras Europa-desk är den främste samarbetspartnern, men även generalsekreterarna möts för överläggningar. Vid deras centralkommittés möte i Berlin i januari 2001 blir det en särskild session om Europa till vilken de begärt CEC:s hjälp.

11. CEC och kalla kriget

Särskilt i de tysktalande länderna har under de senaste månaderna diskuterats mycket om västkyrkornas och de ekumeniska organisationernas kontakter med kyrkor och regeringar i östra Europa under kalla kriget. Artiklar och böcker har publicerats och mest uppmärksammas är Besier, Boyens och Lindemanns "Nationaler Protestantismus und Ökumenische Bewegung: Kirchliches Handeln im Kalten Krieg 1945-1990". Arbetet har bekostats av tyska staten och redovisar forskning i Stasi- och KGB-arkiv. Författarna har även sökt i arkiven i Genève. Metodologin kan ifrågasättas.

Boken kommer med säkerhet att översättas till engelska och därmed bli mer uppmärksammas. The "Rosewood Files", som kan röja en del namn inom ekumeniken, skall i vår överlämnas av USA till tyska regeringen.

Bokens första kapitel handlar mest om WCC, men där finns fyra hänvisningar till CEC. I det tredje kapitlet finns en beskrivning av Christian Peace Conference (CPC) som en konkurrent till CEC. Den stora anklagelsen är att CEC, som ser sig själv som en brobyggare mellan kyrkor i öst och väst, framställs så totalt infiltrerad av Östeuropas secret service, så att den tvingas hålla tyst om överträdelse mot mänskliga rättigheter och religionsfrihet.

CEC konfronterades med detta redan 1992 vid generalförsamlingen i Prag.

Presidiet beslöt följande åtgärder

1. att tillsammans med WCC och det kristna ekumeniska rådet i Tjeckien anordna en konsultation vid den ekumeniska akademien i Prag om The ecumenical movement yesterday, today and tomorrow.
2. att delta i existerande konsultationer som t ex Mülheim II
3. att tillsammans med finska kyrkan ta del av de studier som bedrivs vid universitet i Helsingfors i detta ämne.
4. att söka efter en utomstående oberoende konsult för att undersöka CEC:s engagemang i the Churches' Human Rights Programme. Kanske kan The Irish School of Ecumenics vara en sådan.
5. att tillfråga EKD om hjälp att utforska vad som finns av aktuella dokument i det sk Gauck-office?

Hela detta ärende aktualiserar behovet av att få CEC:s arkiv iordningställt, som enligt ett tidigare beslut skulle kosta ca 26.000 CHF.

12. Nästa centralkommitté, Iasi i Rumänien

På inbjudan av metropoliten Daniel accepterade centralkommittén att hålla sitt nästa möte i Rumänien. Tidpunkten ändrades tyvärr med anledning av EKD:s synod till 15 oktober (presidium) samt 16 oktober - 23 oktober. Den 23 oktober är presidiet inbjudna till patriarken i Bukarest. Övriga ledamöter erbjuds en rundresa till olika kloster fram till och med den 25 oktober. (För min del sammanfaller detta med kyrkostyrelsen studieresa till Baltikum.)

13. Nästa generalförsamling

Enligt konstitutionen skall nästa generalförsamling hålla senast 2003 (om den skall senareläggas måste samtliga medlemskyrkor tillfrågas) och förberedelserna måste starta nu. Det finns planer på att LWF och WARC, de konfessionella organisationerna, kommer att hålla sina generalförsamlingar 2004 (för LWF:s del finns planer på Kanada, Wittenberg eller Hamburg).

Ännu har ingen kyrka erbjudit sig att vara värd för CEC:s möte. De senaste generalförsamlingarna hölls i Sterling, Prag och Graz. Mycket talar för att det är dags för Norden. Eftersom kostnaden för ett möte i Norden skulle bli hög finns det kanske ett behov att samverka kyrkorna emellan. Såväl Norska som Finska lutherska kyrkan har uttryckt ett visst intresse.

Presidiet beslöt tillskriva medlemskyrkorna och erbjuda värdskap och centralkommittén i oktober beslutar om var och när.

Avslutning

Mötet avslutades på söndagen med gudstjänst i ekumeniska patriarkatets kyrka och lunch hos patriarken. Tyvärr blev kvinnorna hänvisade till ett litet rum en trappa ner för sin lunch. Situationen blev än mer utmanande av att presidenten redan hade lämnat mötet och delegationen hos patriarken leddes av Rut Rohrandt. Jag vet att många av oss (även män) att hade valt att avstå från lunchen om vi hade vetat detta i förväg.

Till de flesta av de redovisade ärendena på dagordning finns skriftliga dokument, som förvaras hos undertecknad.

Huddinge den 10 maj 2000

Margarethe Isberg